

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

20e jaargang

nummer 10

November/December 2020

KERKBEHEER

*VKB viert
honderdjarig jubileum*

*Afscheidsinterview
voorzitter Cor de Raadt*

*Voorzitters van de VKB
Afdelingen aan het woord*

HEEFT UW KERKELIJKE GEMEENTE EEN HYPOTHEEK NODIG?

Bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer kennen we de kerkelijke markt als geen ander! Veel kerkelijke gemeenten hebben dit al ervaren en hebben hun financiering tot volle tevredenheid bij SKG ondergebracht.

Bij SKG kunt u terecht voor:

- een nieuwe financiering
- oversluiten huidige financiering
- passend advies voor uw kerkelijke gemeente

Vraag een vrijblijvend gesprek aan (0182) 58 80 00 of kijk voor meer informatie skggouda.nl.

van
hoogevest
architecten

bureau
voor architectuur
en restauratie

bureau voor
consultancy

bureau voor
architectuurhistorie
kariatiden

Links de Zuiderkerk in Enkhuizen met een nieuw ontworpen kerkcentrum. Rechts de Sint-Joriskerk in Amersfoort met nieuw ingebouwd meubel.

meer info op www.vanhoogevest.nl

Foto's Frank Hanswijk

Hervormde Gemeente
Lunteren is *in de cloud*
Gefeliciteerd!

Gewoon
Jeroen

Ook Microsoft 365 gebruiken
in uw gemeente?

Neem vrijblijvend contact op!

ik.ben@gewoon-jeroen.nl 06 118 002 16 www.gewoon-jeroen.nl

KERKBEHEER

INHOUD

Voorzitterskolom Traditie én toekomst	5
Agenda	7
Kalender voor kerkrentmeesters	7
In gesprek met Cor de Raadt Aftredend voorzitter van de VKB	8
Leen Moerland Voorzitter Afdeling Delta	12
Wolter Holtslag Voorzitter Afdeling Noord-Holland	13
Honderd jaar VKB Tussen traditie en toekomst	15
Kerkbalans in coronat-tijd	16
Jan Bol Voorzitter Afdeling Zuid-Holland	18
Guus van Es Voorzitter Afdeling Noord-Brabant en Limburg	19
VKB Vrouw Mariska Idema	21
Vraag van de kerkrentmeester	22
Maandelijkse cartoon	23
De orgelbank	23
In dienst van de kerk	24
Opinie Op weg naar een kleinere minderheidskerk	26
VKB Partner Landelijke Organisatie Kerktechniek	28
VKB Partner Hage Historisch Interieur Advies	30
De geschiedenis van de verzekeringen binnen de VKB	32
Recensie Omgaan met agressie	36
Henk van der Wal Voorzitter Afdeling Overijssel en Flevoland	37
Jan Kooi Voorzitter Afdeling Groningen en Drenthe	39
Rein Boersma Voorzitter Afdeling Friesland	40
Verenigingsnieuws	42
Kerken delen. Mar Benyaminparochie en de Noorderlicht-gemeente Zeist	46
Karin Sommer-de Vries Voorzitter Afdeling Utrecht	48
Jan Riemersma Voorzitter Afdeling Gelderland	49
Actueel	52
Onderscheidingen van de VKB	60
PKN Onderscheidingen	62

Corona causa

Dit jubileumnummer ziet er anders uit dan we ons hadden voorgesteld. De voorziene viering van 100 jaar VKB, 21 november in de St. Joriskerk, is *corona causa* in het water gevallen, evenals een aantal projecten die afdelingen in de steigers hadden gezet waarover we hadden willen rapporteren. Dat heeft ook invloed op het januarinumnummer, dat een terugblik op de viering als thema zou krijgen. Ook de afscheidsspeech van onze vertrekkend voorzitter Cor de Raadt zal ons – anders dan wellicht in klein comité – niet geworden. Daarom nu al in dit nummer wat extra aandacht voor dit afscheid.

Ook komen de voorzitters van de 9 VKB Afdelingen aan het woord over het wel en wee van hun Afdeling, geïnterviewd door Adam van Bergeijk.

Verder vragen we uw aandacht voor Kerkbalans. Een oproep aan de organisatoren: Laat corona niet ook de actie Kerkbalans frustreren! Er zijn veel mooie actiematerialen beschikbaar, en adviezen om de actie corona-proof te laten doorgaan. Als u nu nog bestelt doen we ons best de materialen nog tijdig bij u te krijgen.

Bert van Rijssen
Eindredacteur

Colofon

Bestuur VKB

Drs. C. de Raadt, Bodegraven, voorzitter
G. Koffeman, Oudewater, vice-voorzitter
Mr. P. van den Boogaart, secretaris en 2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Westerbroek, penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
Drs. R. Buddenberg, Zoetermeer, lid

Ereleden

D.G. Bijl, drs. G. van Soest en
Mr. P.A. de Lange

Redactie

J.M. Aarnoudse, hoofdredacteur, E. van
Rijssen, eindredacteur, W. Hukom,
N.J.M. de Jong en N. Breukhoven

Redactieraad

Mr. P. van den Boogaart, voorzitter,
J.C. Riemersma, dr. M. van der Meulen
en M. Nieboer

VKB Bureau

Vrieseweg 82,
3311 NX Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Tel. 078 - 639 36 66
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden
van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen
€ 30,30 per abonnement; 6 t/m 10

abonnementen € 28,30 per abonnement
en 11 en meer abonnementen € 26,25
per abonnement. Abonnementsprijs
voor niet-leden € 33,35 per abonnement.
Deze prijzen zijn exclusief 9 procent
btw. ISSN 1568-8712. Abonnementen
lopen van 1 april t/m 31 maart. Opzeg-
ging kan tot uiterlijk 4 weken vóór de
aflooptdatum. Er verschijnen 10 nummers
per jaar (juli/ augustus en november/
december zijn gecombineerde nummers).

Oplage & druk

5.000 ex. © november/december 2020 -
Verloop drukkerij

Foto omslag

VKB

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland (VKB) is op 1 januari 2005 opgericht. De Vereniging is de voortzetting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk (VVK) en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB).

Leden van de VKB kunnen zijn: gemeenten, welke behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland, te weten Protestantse Gemeenten, Hervormde Gemeenten, Gereformeerde Kerken en Evangelisch-Lutherse Gemeenten, of federaties van deze gemeenten.

Deze leden worden in de VKB uitsluitend vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters. Het ledenbestand van de VKB omvat ruim 93 % van alle bij de Protestantse Kerk aangesloten plaatselijke gemeenten.

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is een zelfstandige organisatie. Zij werkt wel ten dienste van de Kerk, maar neemt een onafhankelijke positie in ten opzichte van de Protestantse Kerk in Nederland.

Het doel van de VKB is drieërlei:

- belangenbehartiging voor de leden door deelname aan onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden binnen de kerk (voor medewerkers en predikanten), door participatie in organen en organisaties die van belang zijn voor kerkbeheer en door een rol te spelen in de beïnvloeding van ontwikkelingen binnen de kerk, zodat overal waar beleid gemaakt wordt voor of in de kerk het kerkrentmeesterlijk perspectief meespeelt;
- optreden als service instituut door het aanbieden van diensten die aansluiten op de behoeften van de leden;
- optreden als kennisinstituut door middel van deskundigheidsbevordering en het verzamelen, ontsluiten en ter beschikking stellen van informatie die voor colleges van kerkrentmeesters van belang is.

AKDJ
Adviesburo Kerken

mr. drs. Wilbert de Jong
M 06 11286653

Broekseweg 14 • 4231 VE Meerkkerk

E WilbertdeJongAKDJ@outlook.com • www.akdj.nl

VELLEMA. PASSIE
VOOR MENS EN
TECHNIEK.

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: 0518 43 22 99.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN
&
TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

Traditie én toekomst

In ieder geval een tweetal redenen maken deze column tot een bijzondere. De eerste en veruit de belangrijkste is dat hij onderdeel uitmaakt van het nummer van *Kerkbeheer* dat voluit in het teken staat van het honderdjarig bestaan van onze vereniging. Natuurlijk, wij hadden met elkaar – en vooral ook in elkaars fysieke aanwezigheid – op andere manieren willen stilstaan bij dat eeuwfeest. Maar de situatie waarin we ons als (wereld)samenleving bevinden maakt dat niet mogelijk. Dat is jammer, maar die teleurstelling valt weg bij het leed en verlies dat de pandemie aan gevolgen heeft voor mens, maatschappij en, ja ook, kerkelijke gemeenschappen.

De tweede reden is wat praktischer van aard. Dit is de laatste keer dat ik het genoeg heb om mij via dit medium en als uw voorzitter tot u als lezers te richten en wat gedachten in uw midden neer te leggen. In mijn archief zie ik dat dit de tweeëntwintigste column is. Op de honderd jaar van de VKB en zijn voorgangers natuurlijk maar een momentje, maar toch nog 22 keer zagen gedachten onder titels als 'Schaal of lokaal', 'Meer dan een stapel stenen' en 'Het nieuwe normaal' het licht. De laatste periode waren de columns sterk getekend door de coronacrisis.

Kortom, alle reden dus om nog eens, en wat uitgebreider dan normaal, uit te pakken.

De honderdjarige en zijn traditie

Verwacht van mij geen uitgebreide beschrijving van de levensloop van de Vereniging van Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN en zijn voorgangers, de Vereniging van Kerkvoogdijen (VVK) en het Landelijk Verband Commissies van Beheer (LVCB). Daar zijn anderen veel beter voor toegerust. Wie anders dan Rook Belder heeft met steun van Ben van der Schaaf een omvangrijk boek samengesteld: *100 jaar VKB – Kerkbeheer tussen traditie en toekomst* dat binnenkort te bestellen is en waarin die levensloop gedetailleerd is beschreven.

Al lezend en kijkend valt je natuurlijk op hoe veel er in die honderd jaar is veranderd: in vraagstukken, in onderlinge verhoudingen, in afname van vanzelfsprekendheden en in status en kledingstijl. Maar tegelijk is opvallend hoe de rode draad die altijd en nu nog steeds door ons werk als vereniging heen loopt – elkaar steunen en informeren, van elkaar leren en vraagstukken samen oppakken – vanaf het begin van de vereniging in het DNA zat en zit. Sterker nog, juist dat beginsel van 'draagt elkanders lasten', dat besef dat uitdagingen beter gezamenlijk opgepakt konden worden was de basis voor een aantal visio-

naire kerkrentmeesters/kerkvoogden om de handen ineen te slaan. De directe aanleiding lag bij de deplorabele toestand rond de predikantstraktementen direct na de Eerste Wereldoorlog. Mooi om te zien dat nu nog steeds de relatie met de ook honderdjarige Bond van Nederlandse Predikanten (BNP) een bijzonder hartelijke is.

Dat DNA en die historie maken het bestuurlijke werk in en voor de VKB ook zo bijzonder. Het is niet zomaar iets om mede verantwoordelijk te zijn voor een vereniging, waarbij je het gevoel hebt te mogen staan op de stevige schouders van vele generaties kerkrentmeesters (kerkvoogden en beheerders) en deel uit te mogen maken van een geschiedenis die gaat over geld, gebouw, en beheer, maar in essentie voorwaardenscheppend is voor geloofsgemeenschappen die de ontmoeting met God voorstaan en beleven. Dat schept verplichtingen, maar geeft ook inspiratie.

Van die 100 jaar heb ik slechts, of maar liefst, 16 jaar mogen meelopen. Binnenkomend op een toch wel cruciaal moment; de start van een uit de fusie van VVK en LVCB ontstane nieuwe VKB. Tradities bij elkaar voegend, mensen bij elkaar brengend, een nieuwe plaats innemend in een verenigde Protestantse Kerk. Ingewikkeld, maar dankbaar werk.

De honderdjarige en zijn toekomst

We vonden als bestuur dat we ter gelegenheid van het jubileum mochten terugkijken en stilstaan bij het verleden, maar dat we tegelijk de gelegenheid zouden moeten nemen om na te denken over de toekomst. De VKB mag op leeftijd zijn, er is ook de komende tijd genoeg te doen. Het mag dan een grijsaard zijn, maar dan wel een krasse en vitale.

Vandaar dat in het eerder genoemde jubileumboek een grote groep mensen gevraagd is te reflecteren op die toekomst. Lezenswaardige gedachten!

Het past een scheidend voorzitter om hier een zekere terughoudendheid te betrachten: voor je het weet loop je je opvolgers voor de voeten. Maar ik kan het toch niet laten daar iets over op te schrijven. Voor mij is daarbij de kern dat we het afgelopen decennium steeds nadrukkelijker zijn gaan handelen vanuit het besef dat we als kerk te maken hebben met betekenisverlies, met krimp, met verdwijnen van de valzelfsprekende positie, maar dat dat er juist toe noopt na te denken over plaatselijk weerstandsvermogen, over manieren om missionaire, maar ook organisatorische vitaliteit centraal te stellen. Daarom noemden we de discussiebijeenkomsten die we zo'n 10 jaar geleden zijn gestart ook *Kansen voor Kerken*. Met als leidraad: laten we ons bewust zijn van de problematiek die op ons afkomt, ons richten op vitalisering en onze organisatie en onze kerkrentmeesters voorbereiden en ondersteunen om die opdracht aan te gaan. De notie van pro-actief kerkbeheer en de aandacht voor handreikingen op dat gebied komen daaruit voort.

Ik ben er daarbij steeds meer van overtuigd geraakt dat om dat gesprek evenwichtig te voeren ook de komende tijd een zelfstandige vereniging voor beheer nodig is. De Protestantse Kerk heeft een lange traditie van discussie over het evenwicht tussen de kerntaak (het missionaire, het diaconale, ontmoeting met God en medegelovige) en dat wat stoffelijk nodig is om dat te faciliteren: tussen inhoud en beheer. Lees er het jubileumboek maar op na waar dat af en toe botste. Zoals kerkrentmeesters het nodig hebben gecorrigeerd te worden als ze te eenzijdig het accent leggen op het materiële (dat wat financieel niet kan), zo is het goed dat de kerkenraad en ja, ook de landelijke Kerk, zich bewust is van het feit dat nagedacht moet worden over toekomstige continuïteit, over organisatorische vitaliteit.

We hebben ons als VKB in de afgelopen jaren op die rol voorbereid en ik ben ervan overtuigd dat dat juist ook in samenwerking met de landelijke kerk tot mooie vergezichten kan leiden. En ik zie de vergrijzing en de moeite om mensen te vinden die de schouders eronder willen zetten. Maar ik ben ervan overtuigd dat er steeds weer mensen zijn te vinden die de draad zullen oppakken. Of misschien is dat wel een kwestie van geloof.

Nogmaals: niet zomaar iets

Die zestien jaar mee mogen bijdragen aan de bestuurlijke vormgeving van de VKB was niet zomaar iets. Natuurlijk,

het was af en toe dealen met werk en andere bestuurlijke activiteiten. Weer een aantal zaterdagen het land in om te vergaderen viel niet altijd even makkelijk bij een gezin dat me al door de week veel had moeten missen. Maar het specifieke karakter van het bestuurlijk werk bij de VKB maakte dat draagbaar. Als ik probeer na te gaan wat dat specifieke is, dan zijn het naar mijn idee drie elementen die daar een rol in spelen.

Allereerst heeft dat te maken met de inhoud van het werk. Het mooie, maar ook het ingewikkelde van aan de Kerk gelieerde functies is het feit dat het niet los gezien kan worden en direct te maken heeft met geloof en geloofsbeleving. Van jezelf en van de anderen. Als we het hebben over de rol en positie van de plaatselijke gemeente, dan verbindt dat met je eigen situatie. Zo'n bestuurlijke rol kan je niet louter rationeel vormgeven; er komt inspiratie bij te pas en het besef dat je mag rekenen op bovenmenselijke steun.

In de tweede plaats heeft het te maken met het feit dat dat werk aansloot bij de rode draad in mijn werkzame en bestuurlijke activiteiten. Als iets mij motiveert dan is het om – rekening houdend met wat goed en blijvend is – de tekenen des tijds te verstaan en daarop te anticiperen. Nadenken over de toekomst van de kerk, daarin perspectief zien en daarop beleid baseren. Ik prijs mij gelukkig met het feit dat ik in die zestien jaar daartoe gelegenheid en ruimte kreeg. Soms wel eens hoog over en abstract, maar wel betrokken. Ik denk met plezier terug aan de benen op tafel sessies in het dagelijks bestuur en later bestuur; eerst in Bilthoven en later in Nijkerk.

En tenslotte zijn dat toch de mensen met wie je een tijd hebt mogen oplopen; een diversiteit aan karakters, expertises, verschillend van aard, mensen uit randstad en regio, vanuit verschillende tradities. Maar allemaal met diezelfde betrokkenheid en bewogenheid die de VKB als familie zo speciaal maakt. Ik denk met veel plezier terug aan al die ontmoetingen, aan bestuurders van wie ik veel geleerd heb, van vrienden met wie ik lief en leed mocht delen

Het zijn ook deze karaktertrekken van de VKB die de basis vormen voor een verder rijkende toekomst van de organisatie: inspiratie, innovatie en mensen. En dat alles in het besef dat we er niet alleen voor staan en mogen bidden om Gods zegen. Het ga u goed!

VKB-activiteiten in tijden van corona

De VKB is in verband met de coronamaatregelen zeer terughoudend in het organiseren van fysieke bijeenkomsten. Het doorgaan van geplande activiteiten hangt af van de actuele stand van zaken. Een hier gepubliceerd overzicht zou nog voor dit magazine bij u wordt bezorgd alweer achterhaald kunnen zijn. Daarom verwijzen wij u voor actuele informatie over activiteiten naar onze website (www.kerkrentmeester.nl).

Ook in onze digitale nieuwsbrief wordt u op de hoogte gehouden van actuele zaken. Ontvangt u deze nieuwsbrief nog niet? U kunt zich hiervoor aanmelden via e-mail info@kerkrentmeester.nl.

RECTIFICATIE

Rectificatie

In het artikel over bestuurdersaansprakelijkheid in de editie september 2020 wordt op pagina 27 vermeld dat een VOG vereist is. Dat is niet helemaal correct. Een VOG is niet verplicht, maar wordt wel geadviseerd. Een VOG verplichting geldt alleen voor bepaalde specifieke functies.

KALENDER

Kalender voor kerkrentmeesters

December

- Publicatie aankondiging in kerkblad voor de actie Kerkbalans 2021;
- Betaling Maandnota;
- Voorbereiden startmoment actie Kerkbalans 2021 in uw gemeente;
- Erop toezien dat vóór 15 december de begroting, met ter informatie bijgevoegd het beleidsplan, wordt ingediend in FRIS;
- Activering van de gemeente voor de Oudejaarscollecte.

Januari

- Aandacht voor wijzigingen op het terrein van de belastingen, sociale verzekeringswetten en pensioenpremies;
- Startmoment voor de actie Kerkbalans;
- De verzekeringsportefeuille nagaan;
- Evaluatie risico-inventarisatie waarover elke kerkelijke gemeente dient te beschikken;
- Betalen Maandnota.

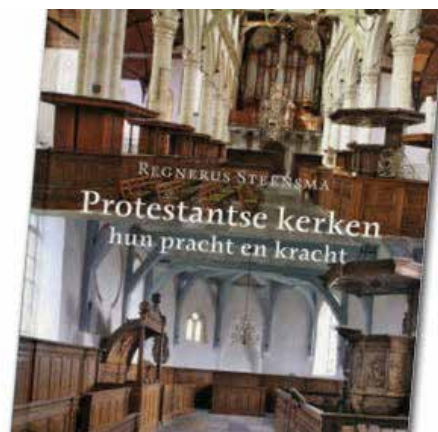

Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen

Het Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen is hét handboek voor kerkelijke gemeenten die in het bezit zijn van een begraafplaats. Het boek geeft een zo volledig mogelijk beeld van alles wat met begraven en begraafplaatsen in kerkelijke gemeenten te maken heeft.

De uitgave is samengesteld door de Commissie Beheer Kerkelijke Begraafplaatsen van de VKB.

De kosten voor het Vademecum zijn € 29,98 (inclusief btw) (VKB-ledenprijs € 26,98)

Protestantse kerken hun pracht en kracht

In dit boek ontrafelt kerkenkenner dr. Regnerus Steensma de historische betekenis van protestantse kerken in Nederland. Dit boek, dat met meer dan driehonderd eigen opnames is geïllustreerd, neemt u in woord en beeld mee op een wandeling door het fascinerende interieur van onze oude protestantse kerken. Bij de verschillende onderdelen wordt niet alleen aandacht besteed aan hun historische betekenis, maar ook aan het aspect van monumentenzorg en modern kerkbeheer.

Mede tot stand gekomen door de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de PKN.

De prijs voor dit boek bedraagt € 28,27 (inclusief btw)

In gesprek met Cor de Raadt

Aftredend voorzitter van de VKB

Tekst Bert van Rijssen **Beeld** VKB, Unsplash

Tijdens de ledenraadsvergadering van 3 oktober jongstleden is Rik Buddenberg benoemd als nieuwe voorzitter van de VKB. Daarmee zal formeel het voorzitterschap van Cor de Raadt, en zijn lidmaatschap van het bestuur van de VKB, in november eindigen. Het officiële afscheid was voorzien tijdens de jubileumviering op 21 november, maar die kon vanwege corona geen doorgang vinden. We blikken nu in het 'jubileumnummer' van *Kerkbeheer* terug op een 'epoch' van 16 jaar in de frontlinie van de VKB, in wat misschien wel een diepte-interview mag heten.

Gereformeerde worteltjes

Ik dacht dat jij een verleden in het LVCB (Landelijk Verband van Commissies van Beheer, gereformeerde voorganger van de VKB) had?

"Nee, absoluut niet. Ik werd pas aangezocht in 2004 voor het bestuur van de verenigde VKB, door Gijp van Soest, misschien juist vanwege mijn onbelast verleden. Maar ik heb inderdaad wel gereformeerde worteltjes. Ik werd geboren in 1951 in Zwanenburg, in wat je een typisch gereformeerd arbeidersgezin kunt noemen. Mijn vader werkte bij de KLM in een technisch beroep, en het was toen in die kringen niet gebruikelijk als kinderen doorleerden. Maar mijn oudere broer kon goed leren en mocht naar het gymnasium, en later naar de universiteit, voor een studie theologie en het predikantschap. Ikzelf zou eigenlijk naar de LTS gaan (één studiebol in de familie was wel genoeg) maar dankzij een pleidooi van ons hoofd der school mocht ik naar de HBS: het Christelijk Lyceum West in Amsterdam waar later ook mijn twee zussen naartoe mochten. Binnen de gereformeerde zuil doorliep ik de bekende reeks: de knapenclub, de jongelingenvereniging... en mijn vrouw ontmoette ik natuurlijk op de gereformeerde soos! Ik ging studeren in Amsterdam, twijfelde nog over Nederlands maar het werd sociologie; dat had niet iedereen verwacht."

Sociologie?

Ik heb een bijvak sociologie gedaan ooit, en in één van de handboeken (De Jager en Mok) stond een definitie daarvan: 'de wetenschap die formuleert wat iedereen al weet, op zodanige wijze, dat niemand het meer begrijpt'. Waarom sociologie?

"Dat had ook met de tijdgeest te maken, begin jaren '70. We waren nog heel erg bezig met het verwerken van de tweede wereldoorlog, als reactie op het fascisme. Sociologie bood een kritische reflectie op de maatschap-

pij. Ik wilde maatschappelijk verantwoord bezig zijn, was best wel links georiënteerd. Maar ook inhoudelijk werd ik geboeid, met de overweging vooral te begrijpen wat er tussen groepen mensen gebeurt, hoe je dat moet analyseren. Leeronderzoek was een belangrijk onderdeel, met de onderzoekssystematiek van Karl Popper."

"Sociologie boeide me inhoudelijk, met de overweging vooral te begrijpen wat er tussen groepen mensen gebeurt, hoe je dat moet analyseren."

"We gingen aan de slag met maatschappelijke vraagstukken. Sociologie is eigenlijk een exacte wetenschap met veel kwantitatieve analysetechnieken, maar mij lag de participerende observatie (meedraaien in de te onderzoeken groepsomgeving, red.) beter. Ik herinner mij een project met gastarbeiders, daar keken we toen genuanceerder tegenaan dan nu. We onderzochten de opvattingen van Nederlanders over gastarbeiders en hoe die werden beïnvloed door de mate waarin je ze tegenkwam of zelf kende. Als ze naast je kwamen wonen kon er eerst ergernis ontstaan, maar later kon die opvatting omkeren, als je je burens beter leerde kennen. Ik ben afgestudeerd als wijsgerig socioloog, met een scriptie over de opkomst van een burgerklasse die als het ware een eigen positie in de maatschappij vormgeeft. Wat gebeurde in de afgelopen eeuwen aan de randen van wat de absolutistische vorst en de kerk toeliet? Er ontstonden aparte gremia (bijvoorbeeld loges)

in de maatschappij met een eigen wetmatigheid. Daaruit ontstond een uiteindelijk maatschappelijk middenveld van mensen die hun eigen verantwoordelijkheid nemen.”

Loopbaan

Wat neem je mee van zo’n studie in je verdere carrière?

“Ik ben nooit echt als socioloog werkzaam geweest, maar gebruik wel steeds door de studie verworven inzichten, dat strategische, conceptuele denken. Dat neem je mee in zo’n studie.”

Was het gemakkelijk om na je studie werk te vinden?

“Eind jaren ’70 was de arbeidsmarkt voor academici niet goed, met een grote werkloosheid bij beginnende academici. Ik had een baan als student-assistent waar ik even in door kon maar al gauw kreeg ik een baan als docent bij een school voor bejaarden- en gezinsverzorgers. Thema: gezin en samenleving, de leerlingen moesten leren hoe de ‘sociale kaart’ eruit ziet. Ik gaf maatschappijleer en godsdienst. De school was in Leiden en de leerlingen waren ‘Leidse meiden’. Daar heb ik veel pedagogische vaardigheden geleerd, maar lesgeven was toch niet mijn ambitie; beleidsmatig denken lag mij meer. Via een club docenten die overlegden over een leerplan maatschappijleer kwam ik in contact met de Besturenraad voor het Christelijk onderwijs waar ik na een klein jaar ‘Leiden’ in 1979 begon. Daar ben ik 16 jaar gebleven.”

“De Besturenraad was in die tijd een echte autoriteit die onder meer bepaalde waar scholen werden gesticht. Ik werd benoemd op de Afdeling Hoger Onderwijs, in de vacature Deetman. In de periode 1979-1995 heb ik de schaalvergrotingsoperatie in het hoger onderwijs meegemaakt en mede vormgegeven, onder andere als begeleider van de fusie tussen kleuteropleiding en pedagogische academies. Dat was gevoelige materie. In die tijd was de positie van onderwijzer/leraar een belangrijk medium om naar het maatschappelijk middenveld te kunnen groeien en grotere plaatsen verzetten zich tegen het verdwijnen van deze opleidingen. In Sneek heb ik zelfs een paar uur vastgezet omdat de school bezet was... Ik was bij de Besturenraad eerst beleidsmedewerker, later afdelingshoofd en tenslotte directielid. Je leert enorm veel, je bent belangenbehartiger (overleg plegen met de departementen), adviseur van schoolbesturen, crisismanager... maar je leert ook visies te ontwikkelen. Een hele belangrijke leer-school waaruit ik veel heb meegenomen.”

“De HBO-opleidingen werden steeds groter en zelfstandiger en hadden de landelijke organisatie steeds minder nodig, er kantelde iets in de relatie (de opleidingen hadden meer beleidsmedewerkers ter beschikking dan de Besturenraad, lijkt wel een beetje op de relatie tussen de VKB en de gemeenten in de grote steden, red.). Tijd om de overstap te maken naar hogeschool Holland, toen nog een zelfstandige school in Amsterdam-Diemen. We gingen samenwerkingsverbanden met andere hogescholen aan om een vuist te kunnen maken richting de HBO-raad. Ik was daar bestuurder, én bestuurder bij de Vrije Universiteit (2 banen gecombineerd). Daar was ik algemeen directeur van de eerste eerstegraads lerarenopleiding van de universiteit. Honderd medewerkers, een grote club. Er was toen discussie in de sector hoger onderwijs over de invoer-

ring van de bachelor-masterstructuur, en de vraag hoe HBO en universitair onderwijs meer bij elkaar te brengen. De VU had ambitie, en vroeg mij om dat proces als strategisch adviseur van het college van bestuur te begeleiden. Doel: meer samenwerken met Windesheim, zelfs leidend tot een fusie van de bestuurscolleges. Tot 2005 ben ik daarmee bezig geweest, met de strategische positionering van het hoger onderwijs, en de discussie over de positie van de lerarenopleiding. Er waren teveel opleidingen; de krachten moesten meer worden gebundeld. Ik was en ben voorstander van een ander model opleiding: eerst leraar worden en dan pas specialiseren naar basis- middelbaar of hoger onderwijs. Het adagium ‘hoe intellectueler het vak des te hoger het vereiste opleidingsniveau’ geldt eigenlijk niet, kijk maar naar Finland.”

“Lesgeven was toch niet mijn ambitie; beleidsmatig denken lag mij meer.”

“In 2005 ben ik gestopt bij de VU en voor mijzelf begonnen. Al snel kwam ik terecht bij InHolland, toen de grootste hogeschool van Nederland. Een hectische tijd, er was intern veel kritiek op de ‘kleine kwaliteit’ (de organisatie), veel kritiek ook van studenten. Toen zag ik voor het eerst de kracht van de sociale media: #BashInHolland. De voorzitter van het College van Bestuur vroeg mij een nieuwe lerarenopleiding van de grond te trekken. InHolland had nog een licentie voor de tweedegraads opleiding, niet ac- ▶

Aftredend voorzitter van de VKB, Cor de Raadt

tief, en de bedoeling was deze weer te reactiveren. Ik ben toen bij InHolland blijven hangen, werd faculteitsdirecteur van alle lerarenopleidingen, en heb daar de 'tweede crisis' (discussie over de kwaliteit van het onderwijs, red.) meegemaakt. Daar is een boek over te schrijven. Een club met 4000 studenten, 7 vestigingen in het westen van het land, een periode van snoeihard werken. In 2013 ben ik ermee gestopt. Er was onenigheid met het College van Bestuur over de beleidsrichting; zij wilden alles dichtschroeven, geen risico's meer nemen. Zelf ben ik meer van de innovatie. Ik heb toen mijn eigen bedrijf weer opgepakt en doe sindsdien interim klussen die ik leuk en spannend vind."

Vrijwilligersfuncties

Hoe vond je in alle hectiek nog tijd voor vrijwilligerswerk?
"Wat betreft kerkelijke activiteiten vooral door mij zoveel mogelijk te beperken tot kortlopende klussen met een eindpunt. Bijvoorbeeld het zoeken van financiering voor de renovatie van het orgel, het begeleiden van een interne reorganisatie van de gemeente, voorzitter beroepingscommissie... Maar ik heb me toch ook wel met meer structurele klussen beziggehouden: ik ben bestuurlijk actief geweest in onderwijsorganisaties, voorzitter van het christelijk onderwijs in Gouda en omstreken, en laatstelijk voorzitter van het bestuur van een cultureel centrum, met als belangrijkste taak om te proberen geld bij de politiek los te krijgen."

VKB

En dan nu: de VKB...

"Ik werd daar in 2004 voor benaderd, wist eigenlijk niet van het bestaan van de Vereniging van Kerkvoogdijen (VVK) en het LVKB. In die tijd was ik lid van het deputaatschap vorming en toerusting in Zuid-Holland. Wij waren bij het deputaatschap bezig met nadenken over vitale aantrekkelijke gemeenten. Ook toen al ging het over denken hoe we gemeente vitaal houden. We voerden toen ook gesprekken met mensen die het VKB-bestuur aan het inrichten waren. Gijp van Soest was de architect, en hij zocht als voorzitter en secretaris twee mensen met verschillende invalshoeken die ook met elkaar konden samenwerken

(en vanzelfsprekend uit verschillende 'bloedgroepen'). Die bloedgroepen overigens werden als een behoorlijke uitdaging gezien in de eerste fase van de fusie, maar het is verrassend te constateren dat de 'blokjesvorming' binnen twee jaar weg was. Ondanks de verschillende tradities, een andere manier van denken en overleg, hebben we heel snel elkaar gevonden op de relatief zelfstandige positie van de plaatselijke gemeenten, en in een daarbij horende, toch wel kritische attitude ten opzichte van de Dienstenorganisatie (DO). Die werden geconfronteerd met een vereniging die niet alleen flankerend maar ook kritisch was (thema's in die tijd waren de interim directeur, en de begroting van de DO). Zestien jaar hebben we aandacht voor plaatselijke gemeentes uitgestraald, en de uitdaging om die in stand te houden. Dan stap je over de verschillen heen tussen 'kerkvoogd' en 'lid commissie van beheer'. Het waren culturen die elkaar wel moesten vinden, en dat is wonderwel gelukt."

"Verjonging is van essentiële betekenis."

"Er kwam wel een soort tegenstelling voor in de plaats. Sommige bestuursleden vonden dat niet alleen de VKB, maar ook de colleges van kerkrentmeesters minder volgend ten opzichte van de landelijke kerk zouden moeten worden. Met andere woorden, kerkrentmeesters zover krijgen dat ze meer toekomstgericht leren denken. Dat leidde wel tot discussies binnen het dagelijks bestuur en het hoofdbestuur, tussen voorstanders van een formele verenigingsopvatting (behandeling van verslag, posities die mensen bezetten, meer volgend) en bestuursleden die de kerkrentmeester in positie wilden krijgen, hem/haar van munitie voorzien voor het echt beleidsmatig kunnen werken. Het doet denken aan besturen in het onderwijs. Wij noemden dat distributief, op de centen letten en niet op de inrichting van de organisatie. Daartegenover staat het maken van keuzes, inschatten van risico's: beleidsvormend besturen noemden we dat. Later heeft dat geleid tot het concept van pro-actief kerkbeheer."

'Kansen voor Kerken' (een tweetal symposia georganiseerd door de VKB om na te denken over kansen voor gemeenten in een krimpende kerk) speelt een belangrijke rol hierin. Dát denken proberen te introduceren, een eigen beleidsplan te vragen intern, een visie op gebouwen, het onderscheid in de vier beleidsterreinen geld, mensen, gebouwen en organisatie, mensen meenemen in het proces. Dat zijn geen vragen die kerkrentmeesters van nature stellen, die hebben meer praktische vragen. Maar moet je niet andere mensen in het college hebben? In toenemende mate wordt van colleges van kerkrentmeesters gevraagd hun kerkenraden tot verantwoorde keuzes te brengen. Colleges van kerkrentmeesters merken krimp eerder op dan de kerkenraad. Het gaat dan niet alleen om een sluitende begroting. 'Kansen voor kerken' was dus cruciaal. Het eerste symposium in 2010, onder leiding van Jan Krajenbrink, zette plotseling op agenda: is het beheermodel van de Protestantse Kerk, een landelijke organisatie met classes, nog wel adequate structuur? Voldoende om plaatselijke gemeenten adequaat te blijven ondersteunen? Er volgde discussies met stadskerken, heel vroeg al, met de vraag of het organisatorisch anders moest, met het oog op krimp, maatschappelijke veranderingen, de mogelijkheden van de ICT infrastructuur... Tijdens het tweede symposium probeerden we het probleembesef op tafel krijgen, waar gemeenten organisatorisch en financieel tegen grenzen aanlopen."

Zelf heb ik een onvoldaan gevoel overgehouden aan de twee symposia: is er voldoende garen op de klos gekomen? Hebben de ontwikkelde ideeën voldoende vervolg en invulling gekregen?

"Dat weet zo ik niet. Zonder onszelf op de borst te willen kloppen, is misschien de visienota Kerk 2025 mede door deze discussie gevoed? De beleidsmakers van de Protestantse Kerk waren op beide symposia aanwezig. En is het ook niet verrassend dat ik in die periode veel gevraagd ben om mee te denken bij de DO, soms als adviseur maar ook vanuit mijn VKB-achtergrond? Maar je mag je afvragen of we niet meer kerkrentmeesters kunnen meenemen dan we feitelijk hebben gedaan. Dat stapelt zich op naar pro-actief kerkbeheer. Nog te weinig colleges vragen om een analyse, en de vraag is of ze in staat zijn om hun vragen goed te formuleren; misschien is er te veel neiging om problemen in eigen kring op te lossen, en al helemaal geen behoefte om ondersteuning te vragen. Wij mogen colleges best wel meenemen in de ontwikkelingen."

"Je laat heel wat achter, zestien jaar, met heel veel ontwikkelingen, en heel veel boeiende mensen die ik heb ontmoet."

Terugkijken

Terugkijkend op de afgelopen 16 jaar, wat blijft je bij?

"Toch wel Kansen voor kerken, en de gedachteontwikkeling rond Kerk 2025. En het netwerk dat je opbouwt. De VKB is een rare organisatie in die zin dat het je committeert, vanwege de levensbeschouwelijke achtergrond

komt het toch dichterbij dan een gewone organisatie. Zestien jaar betrokken zijn bij de VKB is op zich al een hoogtepunt. Maar we hebben ook wel mindere perioden gehad, een paar keer problemen op het bureau als het bureau niet altijd mee kon. Daar zijn we gelukkig heel goed uit gekomen, maar dan moet je wel even door een fase heen. En er zijn best wel pittige discussies in het hoofdbestuur geweest, er waren verschillende inzichten, maar wel wederzijds respect en iedereen kon persoonlijk goed met elkaar opschieten."

"En waar we nu staan inzake pro-actief kerkbeheer: het concept hebben we, nu is de executie, de implementatie belangrijk."

Vooruit kijken

Kijkend naar de toekomst?

"Het gaat om het omgaan met je leden, daar moet je op sturen. Is de afdelingsstructuur nog nodig? Met de huidige stand van de techniek is het gemakkelijk communiceren met je leden. Maar je moet wel heel dicht bij de mensen zijn, en bij de VKB lijkt een directere band te bestaan met de colleges dan bij de Protestantse Kerk met de kerkenraden, dus ik zou de afdelingsstructuur niet zomaar wegdoen. En waar we nu staan inzake pro-actief kerkbeheer: het concept hebben we, nu is de executie, de implementatie belangrijk."

Ik zou het VKB bestuur verder nog willen meegeven: Verjonging is van essentiële betekenis. Zoek naar jongeren, ook in de provinciale structuur. Niet volstaan met zeggen 'ze zijn er niet'. En met enkele jongeren benoemen kom je er niet mee, dat moet je systematischer doen. Jongeren motiveren voor bestuursfuncties, duidelijk maken waarom de VKB ertoe doet. De coronatijd heeft ons in de vertraging gebracht, maar heel duidelijk laten zien wat de belangenbehartigende, adviserende rol is die wij vervullen. De kerk speelt een rol, maar wij ook, kijk maar naar de vragen die werden afgevuurd, over digitaliseren, protocollen, overheidssteun... We hebben het er in deze periode hartstikke druk mee en zijn wél waardevol. En we kunnen jongeren daarop wijzen. Verder zouden we kritisch naar onszelf kunnen kijken, we hebben een traditie dat we middagen konden vergaderen over een regeltje in de statuten; daar zitten jongeren niet op te wachten. En we moeten manieren vinden om kennis van actieve kerkrentmeesters en gemeenteleden in het land te mobiliseren. Over vraagstukken willen mensen zich wel buigen, maar geen ambt vervullen. Niet alleen binnen gemeenten geldt dat, maar ook voor de VKB. Een kleine organisatie dus, en een klein bestuur. En verder projectmatig werk dus, een kring van vrijwilligers mobiliseren, ook via de regio's!"

"Tenslotte: Ik merk dat ik best wel moeite heb met het vertrek, je laat heel wat achter, zestien jaar, met heel veel ontwikkelingen, en heel veel boeiende mensen die ik heb ontmoet. En dat is dan weer een compliment aan de VKB!"

Leen Moerland

Voorzitter Afdeling Delta

Wat gaat er goed in de regio, als het gaat om kerkbeheer?

Leen Moerland: 'Over het algemeen is het opleidingsniveau van kerkrentmeesters hoog. Dat betekent dat men niet snel een beroep doet op externe instanties die behulpzaam kunnen zijn. Men gaat zelf aan de slag, met het risico dat er af en toe het wiel opnieuw wordt uitgevonden. Maar, men is erg oplossingsgericht en zelfredzaam. En voor degenen die het zelf niet willen of kunnen, is er voldoende om op terug te vallen. Bijvoorbeeld, bij een restauratie of onderhoud kan een deskundige erbij worden gevraagd. Verder zijn er ook digitale toepassingen die de kerkrentmeester kan helpen, zoals het programma FRIS van de Protestantse Kerk.'

'Er zijn veel kerkrentmeesters die goed van wanten weten. Die niet voor het eerst een taak hebben in de gemeente. Zo ken ik een kerkrentmeester die al veel taken in de kerk heeft gehad en wiens kinderen ook zeer betrokken zijn o.a. als ouderling. Zulke mensen zijn gepokt en gemazeld. Zij weten prima de weg in de kerk.'

Leen Moerland was ouderling-kerkrentmeester in zijn woonplaats Tholen, afgevaardigd naar de classis, lid van het breed moderamen van de classis en zat ook jarenlang in het landelijk bestuur van de VKB. Moerland is voorzitter van de Afdeling Delta sinds 2010.

Wat voor rol speelt de Afdeling Delta?

'We zijn veel aan het netwerken om onze rol blijvend te blijven ontdekken. Dat gebeurt niet alleen bij fysieke bijeenkomsten, maar ook digitale middelen kunnen van betekenis zijn. Zie bijvoorbeeld de website gelovenindedelta.nl. Dat is een adequate site en kan je verder brengen als je op zoek bent naar informatie of nieuwe wegen.

'We organiseren als Afdeling regelmatig bijeenkomsten met een kerkrentmeesterlijk onderwerp. Omdat ons werkgebied groot is, hebben we in het afgelopen jaar zes bijeenkomsten gehouden met diverse thema's. Maar, de opkomst was niet heel groot, moet ik erbij zeggen. Het ene onderwerp spreekt meer aan dan het andere.'

'In het afgelopen jaar maakten we plannen om de regio in te gaan om kerkrentmeesters te ontmoeten en te spreken. Daarbij praten wij niet, maar luisteren wij en proberen wij hen te ondersteunen in hun kerkrentmeesterlijke werk. Maar, toen kwam de crisis. Dat heeft dus de nodige vertraging opgeleverd. Zodra het kan, zullen we dit weer oppakken. Gelukkig is ons afdelingsbestuur ook weer versterkt met nieuwe mensen, dat maakt het organiseren lichter en makkelijker.'

Stel, er wordt aanstaande zondag een kerkrentmeester bevestigd in jouw gemeente. Wat zou je tegen deze nieuwe kerkrentmeester willen zeggen?

Moerland: 'Het ligt eraan wie het is. Als het iemand is, die al het nodige gezien en gedaan heeft in kerk en maatschappij, dan kijk ik het eerst maar eens aan voordat ik zeg 'zo en zo moet je het doen'. Natuurlijk is het wel belangrijk, als nieuwkomer, dat je weet dat er een VKB is waar je met je vragen terecht kunt en dat de VKB een groot netwerk heeft. Je kunt het als kerkrentmeester niet alleen, en het hoeft ook niet.'

Kun je iets zeggen over het kerkrentmeesterlijk beheer in de gemeenten in de Afdeling Delta?

'Dat is moeilijk. Het loopt nogal uiteen, hoe het met gemeenten gaat. Van krimp gaat weinig uit. Dan doet de laatste het licht uit en dat was het dan. Kerkrentmeesters kunnen zeker van betekenis zijn, al is het in de marge. Een grote en een rijke gemeente heeft gewoon meer kansen. Ook de grootte van de predikantsplaats is belangrijk.'

Afdelingen in beeld

In dit jubileumnummer vindt u 9 interviews met de voorzitters van de Afdelingen van de VKB. Adam van Bergeijk is vanwege zijn functie als medewerker verenigingsorganisatie veel in contact met de Afdelingen en sprak met de voorzitters over het wel en wee in hun Afdeling, nu de afdelingsactiviteiten die tijdens de jubileumviering gepresenteerd zouden worden voor het grootste deel in het water zijn gevallen.

'Er gebeuren ook bijzondere dingen. In twee plaatsen, Arnhem en Serooskerke, ontstaan nieuwe gemeenten onder verantwoordelijkheid van de classis. Het heeft in beide situaties ook de instemming van de plaatselijke protestantse gemeenten.'

Hoe zie je de toekomst van de Afdeling Delta?

'Goed op de hoogte blijven van de ontwikkelingen op het gebied van kerkrentmeesterlijk beheer en vooral ook netwerken. Het is goed om de weg te weten als het gaat om kerkenwerk. Wij als Afdeling kunnen daar een rol in spelen doordat we een beroep kunnen doen op een landelijke vereniging met een groot netwerk en een aantal deskundigen op specifiek gebied. We kunnen prima doorverwijzen. Maar, nog meer dan dat, willen we met kerkrentmeesters in gesprek om te zien op welke manieren we nog meer kunnen ondersteunen. Zeker nu ons bestuur weer op volle sterkte is, liggen er volop kansen. Natuurlijk willen we ook ons gezicht laten zien bij kerkelijke bijeenkomsten als dat van belang is voor kerkrentmeesterlijk beheer. We blijven

graag op de hoogte en willen daarmee ook kerkrentmeesters toerusten. Zoals ook met cursussen voor kerkrentmeesters. Lokale kerkrentmeesters hoeven het niet allemaal zelf uit te vinden, wij helpen hen graag verder'

Afdeling Delta

De Afdeling Delta is een recente samenvoeging van de Afdeling Zeeland en de Zuid-Hollandse eilanden. De voorganger van Afdeling Delta, de Afdeling Zeeland, werd opgericht in 1932 te Goes. De Afdeling heeft 147 leden (colleges van kerkrentmeesters) en heeft dezelfde geografische grenzen als de classis Delta. Het afdelingsbestuur bestaat uit 7 personen.

Wolter Holtslag

Voorzitter Afdeling Noord-Holland

IN GESPREK MET

"Professionaliseer als kerkrentmeester"

De regionale verschillen in de provincie Noord-Holland, waarin de Afdeling Noord-Holland actief is, zijn groot. Zijn er in de ene gemeente weinig leden en is er geen financieel solide basis, in de andere plaats is er voldoende kapitaal. 'Denk, zoals in een bedrijf, aan de continuïteit' zegt Wolter Holtslag, voorzitter van de Afdeling Noord-Holland. Hij pleit voor een mentaliteit waarbij het college van kerkrentmeesters de kerkenraad scherp houdt op die continuïteit.

Als er iets is dat Afdelingsvoorzitter Holtslag is opgevalen in corona-tijd, dan is het wel het gemis dat kerkrentmeesters niet of nauwelijks met elkaar kunnen spreken over kerkbeheer. Een groot gemis. Wolter Holtslag: 'als er iets nodig is in deze tijd, dan is het wel dat kerkrentmeesters met elkaar kennis en informatie uitwisselen, in welke vorm dan ook. Ik ben groot voorstander van interactie en samenwerking. Het 'voordeel' van deze corona-tijd is dat we ook de digitale mogelijkheden beter leren gebruiken.'

Wat is de meerwaarde van die uitwisseling tussen kerkrentmeesters in een regio waarin verschillen groot kunnen zijn?

'Om dit uit te leggen, moet ik eerst even een belangrijk onderscheid maken tussen mensen die zich druk maken over de toekomst en mensen die daar niet over in zitten. Dat je niet

druk hoeft te maken als kerkbestuur of als kerkrentmeester, heeft soms te maken met het beschikbare vermogen, dat 'toch groot genoeg' is. Maar ook met de mentaliteit. Je kunt je erbij neerleggen dat je in een krimpende kerk zit. Dan wacht je gelaten af. Anders is het, wanneer je alert bent en alle beschikbare mogelijkheden onderzoekt. Dat brengt meer plezier in je werk. En, je kunt je positie als kerkrentmeester in de kerkenraad versterken als je goed bent toegerust, ondersteuning krijgt en degelijk advies weet in te winnen. Uitwisseling tussen kerkrentmeesters werkt daarnaast heel inspirerend.'

Hoe professionaliseer je als kerkrentmeester? Dat lijkt toch wat lastig in een kleine gemeente met een klein college.

'Dat kan meevallen als je het wat anders organiseert. Stel een klein college van kerkrentmeesters samen en laat dat, als een kern, omringen door adviseurs of specialisten. Ik ken een gemeente in Noord-Holland waarin dat voortreffelijk werkt. ►

Dat past ook in een tijd waarin betrokkenheid op een diverse manier wordt beleefd. Voor de een is betrokkenheid iedere zondag in de kerk zijn of lid zijn van de kerkenraad, voor de ander is dat een rol op de achtergrond, ter ondersteuning van kerkrentmeesters. Deze mensen zijn eerder aanspreekbaar als adviseur. Op die manier kun je inspelen op de groep mensen die niet te veel verplichtingen wil, maar wel hun deskundigheid wil inzetten. Daarbij is het van belang om als kerkrentmeester je gemeente goed te kennen. Je hebt mensen nodig die ergens voor willen gaan.'

Wolter Holtslag is voorzitter van de Afdeling Noord-Holland. Hij zet zijn ervaring uit het bedrijfsleven graag in voor de kerk. Een functie in de VKB die kerkrentmeesters ondersteunt en samenbrengt is voor Holtslag de aangewezen plaats. Het helpt hem dat hij in Delft heeft leren omgaan met cijfers en bij een multinational kennis van marketing heeft opgedaan. Holtslag is ook lid van het Classicaal College voor de Behandeling van Beheerszaken en heeft daardoor een goed beeld van wat er bij gemeenten in Noord-Holland speelt.

En dan de term professional, hoe zie je professionaliteit in een college van kerkrentmeesters?

'Ik zie professionaliteit als trots zijn op wat je doet. Dat het ertoe doet hetgeen je bijdraagt. In een ideale situatie zie ik een opleidingscircuit voor me, met certificering aan het einde. Daarmee heb je iets in handen, wat je trots maakt. Kerkrentmeester wordt en ben je niet zomaar. Het betekent verder dat je je op de hoogte stelt van ontwikkelingen en daarop inspeelt. Goede voorbeelden in Noord-Holland zag ik bij de invoering van FRIS (financieel rapportage en informatie systeem), de AVG (algemene verordening gegevensbescherming) en ANBI. Dergelijke vernieuwingen zijn in onze regio voortvarend opgepakt.

Met 'professionele' kerkrentmeesters maak je een apart groepje naast een kerkenraad, toch?

Wolter Holtslag: 'Liever niet, daarom is een kerkrentmeester bij voorkeur ouderling-kerkrentmeester. Die toevoeging van 'ouderling' is belangrijk: daarmee maak je als kerkrentmeester deel uit van de kerkenraad en je kunt je betrokkenheid tonen voor het totale beleid. Kijk, mij het gaat erom dat je actief zoekt naar continuïteit in je gemeente. Ik durf het haast niet te zeggen, maar je moet je als kerkrentmeester opstellen als een soort bedrijfsleider. Kijk naar je gemeente, naar de omgeving en maak keuzes. Ook als het niet meer

houdbaar is in je eigen gemeente. Dan kun je aansluiting zoeken bij een andere gemeente. Je moet tenslotte 'onderdak' bieden voor je leden. Niet tevreden zijn, totdat je de mogelijkheden hebt onderzocht. Daarbij kan het soms lastig zijn om het eigene los te laten maar het delen met anderen en in ieder geval erover spreken helpt wel. Zo kun je ook je eigen gemeente overstijgen en niet langer lokaal vastzitten.'

'Het gevoel deel uit te maken van een team is fijn. Daarom is een kerkenraad met ouderling-kerkrentmeesters noodzakelijk: om als een team de gemeente te besturen met respect en waardering voor ieders inbreng. Elk mens heeft waardering nodig en als je iets doet hetgeen wordt gewaardeerd, dan is het prettig als anderen die waardering uiten. Het kan daarbij ook, of juist gaan om kleine dingen'

Welke rol speelt de Afdeling Noord-Holland en welke koers wordt er ingezet in de komende tijd?

'Onze Afdeling wil vooral de interactie tussen kerkrentmeesters bevorderen. Kennis en ervaring uit verschillende gemeenten toegankelijk maken voor de individuele kerkrentmeester, dat is de kern van onze ambitie. Colleges van kerkrentmeesters zijn vaak in heel veel zaken deskundig, maar kunnen niet overal in uitblinken. Dan is het goed om elders je licht te kunnen opsteken. Je moet niet het wiel zelf gaan uitvinden. Ook talenten kun je uitwisselen in groepen rond een bepaald thema, waarvan de leden elkaar kennen. Denk bijvoorbeeld aan beleggingsdeskundigen. Die interactie gaan we als Afdeling de komende jaren faciliteren en bevorderen.'

'Enige tijd geleden organiseerden we als Afdeling in Halfweg een meeting voor kerkrentmeesters. Het thema was 'werken met vrijwilligers in de kerk'. Dat soort bijeenkomsten, op kleine schaal, informeel maar wel professioneel begeleid, dat is wat ons als Afdeling voor ogen staat. We bespreken een actueel thema en proberen daarmee een kwaliteitsslag te maken.'

Tenslotte, welke kerk of welk kerkgebouw inspireert jou?

Wolter Holtslag: 'De kathedraal van Chartres is heel bijzonder. Op de vloer is een doolhof afgebeeld. Voor kinderen is dat erg leuk, voor de ouderen is het een prachtige manier tot reflectie. Verder zijn kapelletjes en kerken op afgelegen plaatsen voor mij een bron van bezinning. Maar, als ik toch moet kiezen dan word ik het meest geïnspireerd door het kerkgebouw van mijn eigen gemeente, de Goede Herderkerk van de Protestantse Gemeente te Huizen. Door mij wel eens de kathedraal van Huizen genoemd vanwege zijn prachtige glas-in-lood raam.'

Afdeling Noord-Holland

Afdeling Noord-Holland is opgericht in 1932 in Alkmaar. Het bestuur van de Afdeling telt vijf bestuursleden. De Afdeling heeft 124 leden (colleges van kerkrentmeesters) in de provincie Noord-Holland.

100 JAAR VKB

Tussen traditie & toekomst

Honderd jaar VKB

Kerkbeheer tussen Traditie en Toekomst

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** VKB

Op 21 november 2020 zou de VKB in de St. Joriskerk te Amersfoort een landelijke dag organiseren ter viering van het honderdjarig jubileum. Helaas kon dat wegens de opleving van het coronavirus niet doorgaan. De VKB hoopt in betere tijden alsnog aandacht te kunnen geven op een landelijke dag aan het jubileum.

Wel een jubileumboek

Ondertussen is er wel een jubileumboek klaar gemaakt, dat op 21 november aan de dan aanwezigen zou worden uitgereikt en dat daarna voor belangstellenden voor een schappelijke prijs verkrijgbaar zou zijn. Diverse relaties van de VKB krijgen het na 21 november toegestuurd. Vanaf 1 december is het verkrijgbaar via de webwinkel van de VKB voor €10,- (inclusief btw en verzendkosten = €9,17 exclusief btw) en €8,- voor leden van de VKB (inclusief btw en verzendkosten = €7,34 exclusief btw).

Waar komen we vandaan en waar gaan we naar toe?

Honderd jaar geleden werd in de Nederlandse Hervormde Kerk de Vereniging van Kerkvoogdijen opgericht. Dat gebeurde in de nasleep van de eerste wereldoorlog. Het gaf – ondanks de Nederlandse neutraliteit – financiële perikelen die vooral de plaatselijke gemeenten raakten. Het perspectief van de plaatselijke gemeente is altijd leidend gebleven, ook toen later de fusie tot stand kwam met het Landelijk Verband van Commissies van Beheer binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland en de huidige VKB ontstond. Het jaar 2020 wordt getekend door een nieuwe wereldwijde crisis. De Protestantse Kerk is in deze crisis landelijk present, maar op allerlei virtuele manieren juist ook plaatselijk, vorm gegeven door die plaatselijke gemeenten en kerkplekken. Waar komen we ook alweer vandaan, en waar gaan we naar toe? Kerkbeheer, tussen traditie en toekomst. Dat zou de insteek van de jubileumdag zijn geweest. Maar dat is ook de insteek van het jubileumboek.

Vertrouwen op God dat Hij de kerk leidt

Het boek is samengesteld door Rook Belder. De eindredactie is gevoerd door Ben van der Schaaf. De omslag werd ontworpen door Wilnanda Hukom. Belder is er weer in geslaagd om mooie doorkijkjes te geven naar het verleden. Over elke vijf jaar van de VKB-geschiedenis schreef hij

een kenmerkende impressie. Daarnaast heeft hij heel wat scribenten weten te strikken voor een overweging over de toekomst. Wat opvalt in die bijdragen is: de toekomst is onzeker, de kerk zal kleiner worden in Nederland, meer samenwerking is onontkoombaar, vormen van vernieuwing zijn nodig, vertrouwen op God dat Hij de kerk draagt en leidt, blijft de basis.

Graag wil de VKB, dienstbaar aan kerkrentmeesters, haar steentje aan een levende kerk blijven bijdragen.

Kerkebalans in corona-tijd

De bestellingen van actiematerialen voor de actie Kerkebalans komen wat moeilijker op gang dan vorige jaren. De indruk bestaat dat de organisatoren van de actie in gemeenten ofwel, door omstandigheden gedwongen, later zijn gaan vergaderen, ofwel onzeker zijn over de mogelijkheden en de situatie in de tweede helft van januari. Jammer, want de materialen dit jaar zijn nieuw en echt mooi.

Opvallend is dat de bestellingen van de enveloppen wel op peil blijven, een aanwijzing dat sommige gemeenten ervoor gaan kiezen de actie per post te gaan organiseren. Dat kan, maar er zijn risico's dat de inkomsten daarmee onder druk komen te staan. Met het door de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG) ontwikkelde coronaprotocol (zie hiernaast) kan de actie corona-proof worden gevoerd, ook met kerkebalansvrijwilligers langs de deur.

Laat uw eigen folder maken

Uit kostenoverweging kunnen we de online folderopmaak niet meer aanbieden. Maar het is ook nu heel gemakkelijk om je eigen folder te maken: alle foto's en alle teksten van

de standaardfolder zijn aanpasbaar. U zendt uw teksten en foto's naar info@kerkebalans.nl en onze drukker zorgt voor de opmaak van de folder, en voor het drukken nadat u de drukproef hebt goedgekeurd. Zie voor meer informatie: <https://shop.kerkebalans.nl/webshop/zelf-je-folder-maken>.

Daarmee heeft u een folder die nóg meer de leden van uw gemeente aanspreekt, en bij grotere aantallen wordt hij ook al snel goedkoper dan de standaardfolder. Die kan dan in de Kerkebalansenveloppe, liefst samen met een sterke aanmoedigingsbrief waarvan u de voorbeeldteksten ook op de site kan vinden: <https://www.kerkebalans.nl/downloads/> (in de categorie 'communicatie').

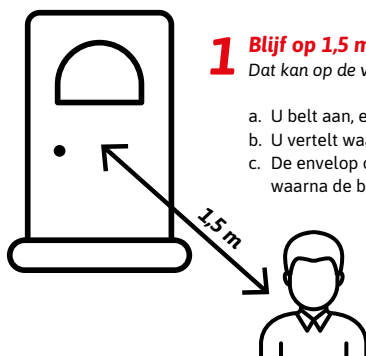

Bij de maatwerkfolders in de webshop kunt u een word-file downloaden waarin u gemakkelijk kunt aangeven waar de teksten en foto's in uw folder geplaatst moeten worden

Actie
Kerkebalans

Coronaprotocol

Omdat naar verwachting in januari en februari 2021 er nog steeds maatregelen gelden met het oog op Covid-19, geldt voor de lopers van Actie Kerkbalans voor de campagne van 2021 het volgende coronaprotocol:

1 Blijf op 1,5 meter afstand.

Dat kan op de volgende manier:

- U belt aan, en neemt ruim 1,5 meter afstand van de deur.
- U vertelt waar u voor komt en vertelt de bewoner dat u op afstand blijft.
- De envelop of brief overhandigt u door deze ergens neer te leggen waarna de bewoner hem kan oppakken.

3 handige collectetips

Tip 1

Ga tussen 17.00 en 21.00 uur de deuren langs, dan zijn de meeste mensen thuis.

2 Bij het ophalen van de antwoortenveloppe geldt dan het omgekeerde.

Maar hier zijn natuurlijk ook meer creatieve oplossingen voor te bedenken:

- Neem een collectezak mee met een lange stok. Op die manier kunt u de 1,5 meter op een mooie manier overbruggen en iedereen begrijpt dat deze manier van ophalen ook goed klopt bij het doel van Kerkbalans.
- Zet een bak neer bij de deur wanneer u aanbelt, en stap daarna achteruit. U legt degene die opendoet uit waarom die bak daar staat. Vervolgens kan de bewoner de brief uit de bak pakken, of een envelop er juist in stoppen. Wees hier creatief in, vraag een handig parochie- of gemeentelid een mooie bak te maken met het logo van Actie Kerkbalans er op.

Uiteraard blijven we de ontwikkelingen volgen en houden we u op de hoogte van eventuele wijzigingen en aanvullingen op het protocol.

Tip 2

Sta je voor een dichte deur, neem niet-thuis-kaartjes mee waar je op in kan vullen wanneer terug wil komen

Tip 3

Neem antwoordkaarten mee, waar op staat dat je ook op een later tijdstip (online) kan doneren

Jan Bol

Voorzitter Afdeling Zuid-Holland

"Wees positief"

"We moeten de positieve dingen uitvergroten," zegt de voorman van de Afdeling Zuid-Holland, Jan Bol. "Er vinden nieuwe initiatieven plaats, er is nieuw elan, dit is de tijd om kerkbeheer te moderniseren. Geen deprimerende opmerkingen over hoe lang we het nog volhouden en dat er nog zwarte cijfers zijn op de jaarrekening."

Wat gebeurt er in Zuid-Holland, op het gebied van kerkbeheer?

"Er gebeurt van alles. Zo zie ik goede verstandhoudingen tussen kerken en overheden. Zoals het Religieus Platform Zuid-Holland waarin wij als Afdeling ook meepraten. Het religieuze erfgoed staat momenteel flink in de schijnwerpers, en terecht. Het kerkgebouw is niet zomaar het clubhuis van de kerk. Soms is er wel wat oud zeer, als een vorige wethouder niet al te enthousiast was over religieus erfgoed. Maar op het moment constateer ik openheid en de wil tot samenwerking tussen kerk en overheid. Het is soms ook een kwestie van de uitgestoken hand pakken."

Jan Bol (65) is opgegroeid in Zandvoort en was een periode de jongste president-kerkvoogd (huidige benaming: voorzitter van het college van kerkrentmeesters). Sinds 1980 woont Jan Bol in Maassluis, waar hij lid is van de Wijkgemeente Groote Kerk. Jan Bol is werkzaam in het onderwijs.

Waar houden jullie je als Afdeling Zuid-Holland mee bezig?

Jan Bol: "In de afgelopen tijd hebben we het belang gezien van scherpe doelstellingen. We waren al overtuigd dat vergaderen zeker niet een doel moet zijn, maar een middel voor ontmoeting en gesprek. Doelen stellen doen we als Afdeling en daarin verschillen we niet van colleges van kerkrentmeesters. Daarbij in acht nemend, dat kerkbeheer een breed terrein omvat, zoals groenbeheer, energie, isolatie en multifunctionaliteit. Als Afdeling willen we het smeermiddel zijn om goed kerkbeheer te stimuleren."

Hoe brengen jullie dit ter sprake bij colleges?

Door colleges te bezoeken in hun eigen omgeving. We houden als afdelingsbestuur onze overleggen bij colleges in de regio. Een avond is daarvoor eigenlijk te kort, zoveel hebben we dan uit te wisselen. Nieuwe kerkrentmeesters zijn altijd een beetje verbaasd over de mogelijkheden van de Afdeling en van de VKB. Wij hebben het bureau van de VKB (in Dordrecht) in ons werkgebied. De lijntjes met het bureau zijn kort en we vinden het bureau van grote waarde, we verwijzen er graag naar door. Vragen van kerkrentmeesters kunnen er worden beantwoord. Verder wijzen we nieuwe kerkrentmeesters graag de weg, al passen we ervoor op om de wijsheid in pacht te hebben. Tenslotte organiseren wij ook bijeenkomsten in kleiner verband, waarbij de uitwisseling tussen kerkrentmeesters gestimuleerd wordt."

Wat is er volgens jou belangrijk als het gaat om kerkrentmeesterlijk beheer?

"Allereerst moet je zorgen voor continuïteit in beheer en visie. Het is gebruikelijk om een meerjarenplan op te stellen voor bijvoorbeeld onderhoud, maar ook een plan met betrekking tot demografie is nuttig. Ten tweede is de bemensing essentieel. Ik ben werkzaam in het onderwijs en daar is het een goede gewoonte bij opvolging, dat er iemand 'mee-loopt'. Zo kan dat ook bij functies en taken in de kerk. Als je weet dat er iemand stopt, dan kun je al vroegtijdig aan de gang met vervanging. Daarbij is niet perse noodzakelijk om de gehele functie te vervangen. Een taak opknippen in projecten kan een prima alternatief zijn. Daar zijn mensen ook eerder voor in. Jongeren al helemaal, die hoeft je niet te vragen voor een ambt. Voor een taak die hen aanspreekt, weer wel. Kijk naar de tijd waarin we leven, en zeker de afgelopen tijd, dan zie je dat er veel creativiteit is. Collecteren bijvoorbeeld. Eerder was dat niet goed denkbaar dat er online zou kunnen worden gecollecteerd. Dat is nu aardig ingeburgerd. Ik zie om mij heen dat er een groter urgentiebesef is om bepaalde zaken in het kerkbeheer aan te pakken."

Zijn er kansen die nu onbenut blijven?

Bol: "Wij waren als afdelingsbestuur bij een college van kerkrentmeesters dat ons informeerde over hun plaatselijke situatie. Zij hadden bestaande structuren in hun gemeente ter discussie gesteld, die volgens hen niet goed werkbaar waren. Zo bestond er een periodiek overleg met wel 45 mensen. Dat is natuurlijk niet effectief en na verloop van tijd hebben

ze dat anders opgelost. Sindsdien functioneert het prima. Maar, iemand moet er opstaan en zeggen: dit is niet effectief, we moeten slagvaardiger zijn. Je moet durf hebben en mensen niet het idee geven dat ze op een winkel passen.”

Welke kansen zijn er voor jullie, als Afdeling Zuid-Holland? Mondige kerkrentmeesters die de effectiviteit erin houden, kunnen zich prima redden.

“Dat is inderdaad het geval, die redden zich wel. Tegelijkertijd zijn de VKB en de Afdeling Zuid-Holland ervoor, om te signaleren en te informeren. De goede initiatieven komen bovendien en kunnen worden gedeeld met andere colleges. De positieve voorbeelden zijn aansprekend en stimulerend. Het moet liefst een beetje stralen. Vanuit sudderen straalt er niets. Als je zwelgt in negativiteit, dan werk je voor de verkeerde.”

Wat zijn jullie plannen voor de komende tijd?

“We blijven colleges bezoeken. Met zoveel colleges en een zes- of zevental bezoeken per jaar, kunnen we nog even vooruit. We willen vooral luisteren. Verder willen we, ook voor de komende tijd, een jaarplan maken met een duidelijk profiel en haalbare doelen. Tenslotte gaan we ook naar groepen kerkrentmeesters toe. Met deze kleinere ses-

sies hopen we dat er meer uitwisseling tot stand komt en de kennis in ruime mate kan worden gedeeld. We letten vooral op de goede voorbeelden en zullen die bij anderen voor het voetlicht brengen.”

Weet je een goed voorbeeld?

Jan Bol: “Je kunt, zoals in de zorg ook wordt gedaan, een pool creëren met capabele mensen die kunnen worden ingezet op plaatsen waar de nood het hoogst is. Zo kun je de werkdruk wat verminderen en kunnen mensen zich met de nodige positiviteit, bezighouden met andere zaken die de aandacht vragen.”

Afdeling Zuid-Holland

De Afdeling Zuid-Holland is opgericht in 1931 te Rotterdam. Het bestuur van deze Afdeling bestaat uit 5 leden. De Afdeling heeft 224 leden (colleges van kerkrentmeesters) in de provincie Zuid-Holland.

Guus van Es

Voorzitter Afdeling Noord-Brabant en Limburg

IN GESPREK MET

“Cultuurbepalers zijn belangrijk”

In de regio Noord-Brabant en Limburg probeert de Afdeling van de VKB Noord-Brabant en Limburg colleges van kerkrentmeesters te ondersteunen en te faciliteren waar nodig. Maar, het valt niet mee, zegt Afdelingsvoorzitter Guus van Es uit Loon op Zand. “Kerkenraden hebben een grote vinger in de pap als het gaat om beslissingen, ook als het gaat om kerkbeheer.”

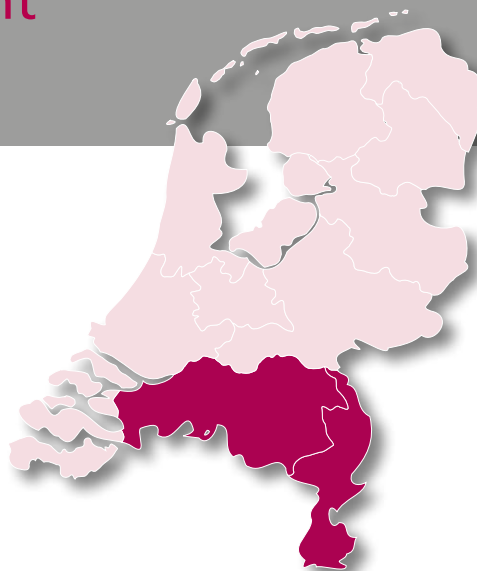
Wat zie je in jouw werkgebied, Noord-Brabant en Limburg?

Guus van Es: “De vraag naar zingeving lijkt onverminderd groot. Tegelijkertijd blijven de vormen achter op de ontwikkelingen. Jongeren haken af bij traditionele geloofsgemeenschappen. Overigens heb ik het over jongeren van rond de veertig. De wereld om ons heen is veranderd, maar de traditionele werkvormen blijven bestaan. En, oecumeni-

sche samenwerking komt nog weinig van de grond terwijl je, mijns inziens, weinig tijd te verliezen hebt. Qua urgentiebesef zou ik graag een ontwikkeling zien. Als de urgentie niet wordt gezien, blijven kansen onbenut. Je moet tijdig inzien wat zingeving is.”

En hoe ziet dat eruit voor kerkbeheer?

“Ik zie dat colleges van kerkrentmeesters veelal worden gezien als de uitvoerders van de kerkenraad terwijl de col- ▶

leges zelfstandig kunnen zijn. Ook de voorgangers zijn belangrijk als smaakmakers en cultuurbepalers. Zij kunnen de cultuur behoorlijk bepalen of tenminste beïnvloeden. Een beperkte formatie draagt er niet aan bij. Met weinig beschikbare uren komen sommige predikanten alleen toe aan crisispastoraat. Kerkbeheer kan best een boost krijgen door een positieve benadering. Er komt veel werk neer op de schouders van vrijwilligers. Als er conservatieve krachten werkzaam zijn, is het moeilijk om tot verandering te komen. De huidige tijd vraagt veel van professionals en van vrijwilligers. Vaak is er sprake van een negatieve spiraal die maar moeilijk kan worden ontstegen."

Guus van Es uit Loon op Zand was werkzaam als leidinggevende in de procesindustrie in Tilburg. Al op jonge leeftijd was hij betrokken bij de Gereformeerde kerk van Tilburg in de verschillende ambten. Verder was hij nauw betrokken bij het Samen-Op-Weg proces, diende als voorzitter van kerkenraad, beheerraad en het college van kerkrentmeesters. Van Es gaf leiding aan een tweetal renovaties van kerkgebouwen. Tenslotte is Guus van Es werkzaam als voorganger en catecheet.

Welke rol heeft de Afdeling Noord-Brabant en Limburg in het regionale kerkbeheer?

Guus van Es: "Wat mij betreft een bescheiden rol. We zouden meer kunnen. We zouden meer moeten optrekken met andere mensen en instellingen om een optimale faciliterende rol te kunnen spelen. Ondertussen moet er ook iets uit de gemeenten komen, kerkrentmeesters moeten wel een urgentiebesef hebben, anders weten wij als Afdeling niet goed waar en wie eerst hulp nodig heeft. We zouden samen met andere mensen en instellingen een compleet verhaal kunnen bieden aan colleges. In mijn beeld bestaat dat uit kennis, hulp en vaar-

digheden. De standaardpogingen om gemeenten te bereiken zijn gedaan, maar de respons is mager. Daarom is het nodig dat we naar de gemeenten toe gaan en daarbij is het van belang dat gemeenten geholpen willen worden."

Waarmee zouden kerkrentmeesters vandaag mee kunnen beginnen, wat jou betreft?

"Met bewustwording van je kunnen. Natuurlijk, we zien de krimp toeslaan maar er zijn ook kansen. Kijk naar de online mogelijkheden van de afgelopen periode. Kijk ook eens naar andere vormen. Ik denk bijvoorbeeld aan een gemeente die een 'preek van de leek' organiseert. Zo hadden zij al eens de bekende arts Bert Keizer als lekenvoorganger. Voor de plaatselijke predikant kan dat even wennen zijn, maar structurele invoering van dergelijke initiatieven kan een andere verdeling van een takenpakket tot gevolg hebben."

Wat gaan jullie als afdeling doen om kerkrentmeesters hiermee te helpen?

"Onder andere wijzen op de bevoegdheden van de colleges van kerkrentmeesters. Zij worden nogal eens overschaduwd door de kerkenraad. Door kerkenraden worden kerkrentmeesters vaak gezien als uitvoerders. 'Ja, wij willen wel, maar de kerkenraad niet,' hoor ik nogal eens. Kerkenraden moeten naar een ander niveau, naar een besef van 'kerk-zijn in een veranderende omgeving'. Sommige colleges kunnen wat meer inzetten op het aanwakkeren van talenten in de gemeente. Kerk-zijn in een veranderende omgeving kan niet tot stand komen als alles bij het oude blijft. Niet iedereen hoeft en kan visionair zijn, maar het helpt wel als er enkelen zijn met visie. Zij kunnen wat schudden en loskrijgen als het gaat om nieuwe initiatieven."

"Verder kunnen we als afdeling ook colleges vooruit helpen om concrete blokkades te benoemen. Het kan nuttig zijn om als relatieve buitenstaander te spreken over de financiën, haalbare doelen en onbewust blijven hangen in het verleden. Tenslotte moeten we als Afdeling ook aan de slag om met kerkrentmeesters uit ons werkgebied samen te komen en aan lastenverdeling te doen. Daarbij zijn mensen met visie nodig, maar ook organisaties als de VKB en de dienstenorganisatie of het Classicaal College voor de Behandeling van Beheerszaken. En natuurlijk ook de classispredikant. We moeten gezamenlijk opereren."

Afdeling Noord-Brabant en Limburg

Afdeling Noord-Brabant en Limburg is de opvolger van de Provinciale Afdeling Noord-Brabant-West en de Provinciale Afdeling Oost-Noord-Brabant en Limburg (beide opgericht in 1930). Het bestuur van de Afdeling bestaat uit zes mensen. De Afdeling heeft 115 leden (colleges van kerkrentmeesters) in de provincies Noord-Brabant en Limburg.

Mariska Idema

WIE

Mariska Idema stelt zich voor: "Ik ben 41 jaar oud. Zo ongeveer 20 jaar geleden ben ik als wiskundedocent begonnen op het Calvin College in Middelburg. En inmiddels geef ik les aan de bovenbouw havo/vwo op het ISW (Interconfessionele Scholengroep Westland) in Naaldwijk. Ik vind het leuk om iets uit te leggen en krijg energie van het enthousiasme van de pubers die ik mag begeleiden. Verder houd ik van samen zingen en muziek maken. We wonen nu ongeveer 8 jaar in Delfgauw en hebben in die tijd twee kinderen gekregen. Ze zijn nu 5 en 7 jaar oud."

TAKEN

"Op 14 juli 2019 ben ik bevestigd als ouderling-kerkrentmeester in de Protestantse Gemeente Pijnacker-Delfgauw, wijkgemeente Delfgauw. Het eerste jaar was vooral goed als kennismaking. Als Kerkelijk Centrum Delfgauw maken we deel uit van 4 wijkgemeenten. Dus voor mij was het belangrijk om langzamerhand te ontdekken welke taken er allemaal waren en wie in welke wijk waar verantwoordelijk voor was."

"In ons college van kerkrentmeesters is er vanuit elke wijk een aantal kerkrentmeesters dat deelneemt. Ik ben daarom niet gelijk lid geworden van het college. Sinds afgelopen zomervakantie ben ik penningmeester geworden en toen ook lid van het college. Als penningmeester ben ik verantwoordelijk voor het opstellen van begroting en jaarrekening. Daarnaast zorg ik er in deze periode bijvoorbeeld voor dat de digitale collecte in de vier wijken wordt geregeld."

GEMEENTE

"In ons dorp Delfgauw is het Kerkelijk Centrum de enige kerk. Dat zorgt ervoor dat de gemeente heel divers is qua achtergrond. Het is een mix van confessioneel, evangelisch en oecumenisch."

UITDAGING

"Door alle kleine regelingetjes is het soms lastig om het doel goed voor ogen te blijven houden. Uiteindelijk gaat het erom dat we als kerkrentmeesters de randvoorwaarden voor het samen dienen van God zo efficiënt mogelijk proberen vorm te geven. Verder is het een uitdaging om met de vertegenwoordigers van de vier heel verschillende wijken gezamenlijk beleid te maken."

DANKBAAR

"Ik ben vooral heel dankbaar voor onze gemeente. En ik houd mezelf steeds voor dat we ons er bewust van moeten zijn dat ons werk ten dienste moet staan van God en de gemeente. Dat we in alle zakelijkheid juist daaruit onze inspiratie proberen te halen."

Dit was het laatste interview in de rubriek 'VKB Vrouw'. In het januari nummer van Kerkbeheer introduceren wij een nieuwe rubriek: 'Predikant en kerkbeheer'.

Kerkbanken vervangen door stoelen in monumentale kerk

Tekst & Beeld Nico de Jong

Steeds meer monumentale kerkgebouwen worden afgestemd op multifunctioneel gebruik. Daarbij komt soms (gelukkig) de vraag naar boven in hoeverre je bepaalde onderdelen van het interieur zondermeer kunt vervangen of niet.

Zo was er recent een gemeente die ons de volgende casus voorlegde. De gemeente heeft een monumentaal kerkgebouw in bezit waar ook de zondagse eredienst plaatsvindt. Men onderzoekt de mogelijkheid om de bestaande (losstaande) kerkbanken te vangen door stoelen, zodat de kerkruimte flexibeler kan worden gebruikt. Daardoor kan er ook ruimte ontstaan voor andere vormen van kerkvieringen. Daarnaast kan het ook een positieve invloed uitoefenen op de verhuur van de kerkzaal. Mag je zondermeer de banken verwijderen en in plaats daarvan stoelen neerzetten of is daar een vergunning voor nodig?

Voor kleine ingrepen bij een monumentaal gebouw geldt dat deze werkzaamheden zonder vergunning mogen plaatsvinden. Dat geldt voor ingrepen die het monumentale karakter niet aantasten zoals bijvoorbeeld het plaatselijk herstellen van lambrisering, het moderniseren van sanitair in een latere uitbreiding van het gebouw of het plaatselijk oplichten van verzakte grafzerken die na egalitatie weer worden teruggelegd. Ook het verwijderen van roerende zaken is niet vergunningplichtig.

Terug naar de kerkbanken. Om meer ruimte te creëren in het kerkinterieur waarbij een aantal vaste kerkbanken wordt verwijderd, is het wel noodzakelijk om een vergunning aan te vragen bij de burgerlijke gemeente. Daarbij is ook een advies noodzakelijk van de gemeentelijke monumentencommissie. Genoemd advies zal door de burgerlijke gemeente worden meegenomen in de besluitvorming voor de vergunningverlening. Aangezien het in de betreffende kerk niet ging om vaste banken was het aanvragen van een vergunning niet noodzakelijk. In twijfelgevallen is het overigens raadzaam om te informeren hoe er gehandeld moet worden en welke regelgeving van toepassing is. Bovendien kan het wijzigen van een kerkinterieur ook verdere gevolgen hebben zoals de wijziging van de akoestiek. Het is daarom ook verstandig om eens te informeren bij deskundigen op dit gebied alvorens er kostbare ingrepen worden gedaan.

Van belang is dat bij een vergunningaanvraag wordt aangegeven wat de redenen zijn om het interieur aan te passen. Een goede reden zou kunnen zijn dat het voortgaand

gebruik van het gebouw (al dan niet kerkelijk) door de aanpassing gestimuleerd zal worden. Hiervan zijn verschillende voorbeelden in het land bekend zoals de Nieuwe kerk in Delft en vrij recent de Grote of St. Michaëlskerk in Zwolle waar het bankenplan is gewijzigd.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft een publicatie beschikbaar met de titel 'Een toekomst voor kerken. Handreiking voor het aanpassen van kerkgebouwen in religieus gebruik'. De publicatie is te downloaden van de website www.cultureelerfgoed.nl.

Losse stoelen in het interieur van de Grote Kerk te Schiedam

SOMMIGEN VOELEN ZICH NOG KERKVOOGD, MAAR DE TOEKOMST WENKT...

De orgelbank

DE ORGELBANK

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke kerken en gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

Nieuw ingeschreven is afgelopen maand een 2-klaviers pijporgel met vrij pedaal met in totaal 20 stemmen, gebouwd in 1982 door de firma Koch voor de Ontmoetingskerk in Vriezenveen. Het kerkgebouw is onttrokken aan de eredienst waardoor het orgel ter verkoop wordt aangeboden. Het instrument is in de jaren '90 gerenoveerd door de fa. Reil. Het laatste onderhoud dateert uit 2019. Het orgel is per direct beschikbaar. De vraagprijs bedraagt €30.000. Na bovenstaande inschrijving zijn er in totaal 5 orgels in ons bestand opgenomen. Alle aangeboden orgels kunt u raadplegen op onze website www.kerkmarkt.nl in de rubriek orgelbank.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met het Bureau VKB.

Tel. (078) 639 36 66

E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

Simon Schoon en Doede Sytsma

Tezamen meer dan 100 jaar ervaring op het orgel

Tekst Wilnanda Hukom **Beeld** Simon Schoon en Doede Sytsma

Bij de VKB kunnen onderscheidingen worden aangevraagd voor mensen die al vele jaren in dienst van de kerk zijn. Jubilea van 40 of 50 jaar zijn daarbij geen uitzondering. Soms zijn mensen nog veel langer in functie, 60 jaar of soms wel 70 jaar. Vaak zijn dat organisten, die al jong met hun functie zijn begonnen. Maar soms zijn het ook kosteren of ambtsdragers die een erg lange staat van dienst hebben. In dit nummer van Kerkbeheer, waarin het honderdjarige jubileum van de VKB centraal staat, interview ik twee van die 'oudgedienden' in onze kerk: Simon Schoon en Doede Sytsma.

Wie

Simon Schoon (76) is geboren en getogen in Broek op Langedijk. Hij komt uit een groot gezin met 10 kinderen, waarvan hij zelf de tweede is. Hoewel geboren in een roerige tijd, op de dag die de geschiedenisboeken is ingegaan als de eerste dag van Operatie Market Garden, komt hij al vroeg in aanraking met muziek. Onlangs werd aan hem het goud met briljanten draaginsigne uitgereikt vanwege zijn 60-jarig jubileum als organist.

Doede Sytsma (83) is geboren in het noorden van Friesland, in Morra. Met 5 broers is hij opgegroeid in een echt jongensgezin. Ondanks de oorlog herinnert hij zich zijn jeugd niet als een vervelende periode. Ook hij is al op zeer jonge leeftijd geboeid door muziek. Niet lang geleden kreeg hij een erepenning ter ere van zijn 65-jarig jubileum als kerkorganist tijdens een dienst in de Protestantse Gemeente Harenkarspel te Dirksborn.

Muzikale levensloop

Simon Schoon vertelt: "Mijn eerste muzikale ontwikkelingen maakte ik in het fanfarecorps, waar ik meerdere instrumenten heb bespeeld. Daar heb ik noten leren lezen, wat me heel goed af ging. Toen ik 13 jaar was kocht mijn vader een harmonium. Daarop heb ik mezelf noten leren lezen in de bassleutel, wat nodig is om met twee handen te kunnen spelen. Ik toonde toen al interesse in het kerkorgel en toen ik 15 jaar was vroeg de organist van onze gemeente mij om hem te vervangen in de avondmaalsdienst, zodat hij ook aan de tafel kon. Ik weet nog goed dat de eerste psalm die ik speelde psalm 116 was. Zo werd ik op 1 september 1960 benoemd als assistent organist voor de middagdienst in de Christelijke Gereformeerde Kerk in Broek op Langedijk. In 1966 ben ik verhuisd naar Friesland en al vrij snel werd ik ook daar organist. Dat was zo in alle plaatsen waar we hebben gewoond. In 1978 verhuisden naar Wommels, en maakte ik de overstap van de Christelijke Gereformeerde kerk naar de Gereformeerde Kerk." In 2005 verhuisde hij naar Kollumerzwaag, waar hij nu nog steeds een van de vier vaste organisten is.

De muzikale levensloop van de heer Sytsma vertoont vele overeenkomsten. Sytsma: "Ik weet nog goed dat wij tijdens de oorlog een harmonium in huis hadden. Al heel vroeg probeerde ik daarop in het donker – vanwege de verduisteringsmaatregelen – wijsjes op te spelen. Ik moet toen een jaar of 6 à 7 zijn geweest. Met wat aanwijzingen van mijn oudste broer heb ik mezelf leren spelen, eerst melodietjes, maar al snel ook een baslijn daaronder met mijn tweede hand. Op de middelbareschoolleeftijd had ik wel het idee om muziek te gaan studeren. In ons dorp was er iemand die aan het conservatorium studeerde in Utrecht. Het was mijn vader die me dat afraadde, omdat volgens hem het muzikantenbestaan 'pure armoede' was. We spreken wel over begin jaren '50 van de vorige eeuw. Zo ben ik in de bouw terecht gekomen en heb me uiteindelijk op weten te werken tot betonbouwkundige. Maar muziek is altijd mijn grootste hobby gebleven."

Net als Schoon heeft Sytsma het notenschrift geleerd op de plaatselijke fanfare (en zelfs het instrument waarop beide heren zijn begonnen, een piston (een soort kleine trompet, red.), is hetzelfde), maar zijn belangrijkste basis bij het orgelspelen heeft hij gelegd door te luisteren naar anderen: "Ik heb veel geleerd op mijn gehoor. Mijn oudste broer was organist bij de Gereformeerde Kerk in Lioessens en ik ging vaak mee naar boven. Soms nam ik dan wat psalmen van hem over. Toen hij een betrekking in Leeuwarden kreeg en niet meer elk weekend kon spelen ben ik als organist benoemd. Dat was mijn eerste betrekking. Eigenlijk ben ik daarna in elke plaats waar ik woonde ook organist geweest. Ik ben dankbaar dat ik daar steeds voor gevraagd ben, maar anders had ik het ook wel opgezocht, denk ik. Ik ben nu onderscheiden voor 65 jaar dienst, maar ik vind dat niet zo heel belangrijk. Natuurlijk, waardering is altijd goed, maar aan de andere kant weet ik ook dat muziek mijn grootste hobby is. Ik doe het gewoon heel graag. Dat hoeft je niet van de daken te schreeuwen."

Veranderingen

Ik vraag welke veranderingen de heren hebben meegeemaakt tijdens hun lange loopbaan als organist. De heer

Schoon: "Voor mij is de overgang van de Christelijke Gereformeerde Kerk naar de Gereformeerde Kerk erg belangrijk geweest. Toen kreeg ik te maken met het Liedboek voor de Kerken, wat mijn blik heeft verruimd. Wat mij een enorme impuls heeft gegeven is dat ik in die tijd wat meer vrije tijd kreeg en daardoor kon beginnen aan de opleiding kerkmuziek van de PKN. Dat heeft mij veel inzicht gegeven in de achtergrond van de liederen en gezangen, en ook de kerktoonsoorten, wat mijn manier van spelen heeft verrijkt. Ik kan mij daardoor meer inleven in de muziek. Wat ik wel eens lastig vind is dat wij als organisten soms muziek moeten spelen die niet voor orgels is gecomponeerd. Ik denk daarbij aan bijvoorbeeld opwekkingsliederen. Kerkmuziek is voor mij muziek die gecomponeerd is voor het gebruik in de kerkelijke liturgie."

Ook de heer Sytsma heeft goede herinneringen aan het Liedboek voor de Kerken. "In de tijd van de invoering in 1973 heb ik daarin coaching gehad van bekende vakorganisten. Het gebruik van het Liedboek door de gemeente was wel een 'ding'. In de teksten werd wel een weerklank gevonden van wat er in de preek werd gezegd, maar de melodieën waren dan regelmatig een belemmering voor gemeentezang. Ik heb er toen mede voor gezorgd, dat via een zanggroep (Canticum) extra aandacht werd gegeven aan 'moeilijke' melodieën. En daarbij ook in overleg met de predikant blijven kijken naar de verhouding tussen herkenbare en minder goed herkenbare melodieën in de viering. Dat moet je wel voorzichtig doen, dan heeft iedereen er wel begrip voor. Zelf vraag ik me wel eens af of de constante drang naar vernieuwing van tegenwoordig nu wel echt verrijkend is."

Hoewel de heer Schoon zichzelf een 'simpele amateurmuzikant' noemt, merk ik tijdens het interview – hoewel ik hem enkel hoor via de telefoon en niet in levende lijve zie – zijn bevlogenheid en passie voor kerkmuziek. Diezelfde passie merk ik ook bij de heer Sytsma: "Het gebeurde regelmatig dat ik op zaterdagmiddag in de kerk aan het repeteren was en opeens zag dat het al donker was geworden. Dan was ik zo ineens 2,5 uur aan het spelen geweest."

Links: Simon Schoon achter het orgel in het kerkgebouw van de Protestantse Gemeente te Kollumerzwaag.

Rechts: Doede Sytsma achter het orgel in de Protestantse Kerk te Dirksborn.

Muziek doet ook op het emotionele vlak veel met je. Het is soms een ware therapie, een manier om alle stress en zorgen van je af te laten glijden."

Advies

Tot slot vraag ik of de heren nog een advies willen meegeven aan de colleges van kerkrentmeesters. De heer Schoon antwoordt daarop resoluut: "Ik zou aan colleges willen adviseren om, als ze dat nog niet doen, het onderwijs aan de organisten te gaan bevorderen, bijvoorbeeld door ze de opleiding kerkmuziek te laten volgen. Dat geeft zo'n goed inzicht in de kerkmuziek in het algemeen en in je eigen muzikale ontwikkeling. Een verrijking van de eredienst."

De heer Sytsma wil het volgende nog meegeven: "Door nieuwe melodieën ontstaat de behoefte om naast orgel-begeleiding steeds meer gebruik te maken van 'de beat' als basis van het te zingen lied. Voor een deel van de liederen is dat zelfs gewenst. En voor een beperkt deel kan dat ook voor een psalm. Mijn hoop is dat het prachtige instrument dat orgel heet niet alleen als cultuurobject hoeft te blijven bestaan, maar ook dient als vast onderdeel in de eredienst/viering van kerkgemeenschappen. Gelukkig zijn er prima jonge kerkorganisten."

Op weg naar een kleinere minderheidskerk

Bijdrage aan het jubileumboek:
'100 jaar VKB. Kerkbeheer tussen Traditie en Toekomst'

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** Ariëtte Koolwaaij

Er zijn twee factoren die mij hebben geholpen om al vroeg te snappen waar het met de kerk in Nederland naartoe zou gaan. Ik ben opgegroeid in een gezin dat lid was van een kleiner 'afgescheiden' kerkverband, weliswaar in een open en samenlevingsbetrokken gemeente, maar toch. Daarnaast groeide ik op in een behoorlijk onkerkelijke en liberale streek in Nederland.

Het concept 'kleinere minderheidskerk'

Wij hoorden niet bij een 'grotere' kerk, en op de middelbare school was ik op één klasgenoot na de enige die regelmatig (elke zondag) een kerkdienst (of twee) bezocht. Het concept 'kleine minderheidskerk' in een overwegend seculiere omgeving met hoge ontkerkelijingspercentages is mij dus vanaf mijn jeugd niet vreemd. We hoorden overigens tot een gemeente die wel met de omringende omgeving in contact wilde zijn. Je had ook gemeentes die de luiken dicht deden. Die probeerden de enorme maatschappelijke veranderingen, die zich vanaf de jaren vijftig voordeden (ik groeide op onder de rook van Rotterdam op het eiland Voorne), buiten de deur te houden om alles bij het orthodoxe en traditionele oude te laten. Ondertussen maakten wij de automobilisering van Nederland mee. Wat vóór die tijd nauwelijks gebeurde, begon zich in mijn jeugd, althans in onze omgeving te manifesteren: mensen gingen 15, 20 of soms 35 kilometer (naar Rotterdam) rijden om op zondag naar de kerk van hun keuze te kunnen gaan.

Extra stevigheid gevraagd

Open kerk zijn in een minderheidspositie vraagt op vele manieren extra stevigheid. Je moet 'beter' weten waarom je erbij blijft horen. Je moet 'beter' weten waarom je bij een specifieke kerk wilt horen. Je moet er samen waarschijnlijk financieel meer voor over hebben, om de zaak in stand te houden. Maar je moet ook 'beter' weten hoe je je soepel en constructief beweegt te midden van andersdenkenden. Ik zet 'beter' tussen aanhalingstekens, omdat het eigenlijk gek is dat dit pas zou gelden, als je in de minderheid raakt. Maar toch: er wordt een grotere wissel getrokken op motivatie, betrokkenheid, trouw en inhoudelijk geloof. Christelijk geloof en christelijke geloofspraktijken zijn niet vanzelfsprekend. Weinig op hebben met christendom is eerder 'normaal'

dan omgekeerd. Natuurlijk zijn er 'reservaten' waar het anders is. Dat zal ook zo wel blijven. Er is sprake van enige territoriale segregatie. Maar dat doet niks af aan de minderheidspositie in het geheel van ons land of (breder) van ons werelddeel.

Ook de 'grotere' kerken worden kleiner

Ook de 'grotere' kerken in Nederland, zoals onze Protestantse Kerk, zullen eraan moeten geloven: minderheidskerk te zijn of te worden in een overwegend niet-christelijke samenleving. Demografische gegevens laten zien dat onze kerk, over het geheel genomen, een zwaar vergrijsde samenstelling kent. Als ik in een bepaalde PKN gemeente om mij heen kijk in een kerkdienst en zie dat van de ongeveer 200 aanwezigen zo'n 75 procent van de kerkgangers ouder lijkt te zijn dan ik zelf ben, dan kun je menselijkerwijs gesproken redelijk goed voorspellen, dat deze gemeente over een jaar of 25 is gedecimeerd.

Uit de recente onderzoeken van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) blijkt dat er onder protestanten wel jonge toetreders zijn, maar veel minder dan het aantal leden dat wegvalt en dat zij over het algemeen wat uitgesprokener en orthodoxer zijn dan de gemiddelde oudere protestant. Daarnaast ziet het SCP vooral bij migrantenkerken veel jongere gelovigen.¹

Religieus ondernemerschap

Mensen stemmen met hun voeten. Een wijk- of dorpsgebonden vorm van kerk-zijn staat meer en meer onder druk. Een bijzondere plek (monumentaal gebouw bijvoorbeeld) of een bijzonder profiel zijn nodig om mensen te blijven trekken. Religieus ondernemerschap (*startups*, andere mix van culturele expressie of van 'kerkelijke' activiteiten) komt meer in beeld. Je kunt er van

alles van vinden, maar 'concurrentie' op het vlak van wat er te beleven valt in en rond kerk of gemeente zal de graad van deelname voor een fors gedeelte bepalen.

Dat behelst niet alleen 'concurrentie' ten opzichte van kerken onderling, maar ook ten opzichte van alternatieve zingende of idealistische 'vrijtijdsbesteding'. Waar de generatie van mijn ouders al hun *efforts* (geld en tijd) voor het goede leven (naast hun eigen gezin en familie) lieten lopen via de kerk of christelijke organisaties, zie ik de generatie van mijn kinderen dat verdelen over veel meer initiatieven en activiteiten en het ook veel projectmatiger aanpakken dan via langjarige verbintenissen met organisaties.

Jos Aarnoudse in 2020 terug bij klooster De Achelse Kluis, waar hij met zijn Utrechtse theologendispuut in de studententijd regelmatig retraites meemaakte: "Het bestaat nog steeds, maar het is wel veranderd."

Kerk-zijn wordt meer en meer bewuste kwestie

In een omgeving waarin je als christen en als kerk in de minderheid bent of in ieder geval dagelijks (via werk, vrijetijdsbesteding of in de familie) te maken hebt met andersdenken, komt het er meer op aan om enerzijds te weten waar je zelf voor staat en anderzijds goed te kunnen omgaan met levensbeschouwelijke verschillen. Kortom: het kerklid-zijn wordt linksom of rechtsom meer en meer een bewuste kwestie, terwijl de kerk met haar activiteiten en gemeenschapsvorming een veilige omgeving dient te bieden om als kerklid bevestigd en toegerust te worden in het geloof.

Ik zie rond een specifiek gebouw, een specifieke doelgroep, en vanuit een duidelijk profiel (gebaseerd op een

combinatie van culturele en modale eigenschappen²) een aantal grotere plaatselijke kerken blijven bestaan, en daarnaast vele kleinere (kleiner dan nu).

Rol van kerkrentmeesters in deze verandering

Kerkrentmeesters zijn belast met het behartigen van de materiële randvoorwaarden op grond waarvan kerkelijk leven mogelijk is. Zij zouden plaatselijk heel goed moeten analyseren welke kant het op lijkt te gaan vanuit de kerkelijke situatie zoals die nu is. Dat bedoel ik niet alleen binnen de eigen PKN-context, maar in brede zin. Wat is de sociaal-culturele omgeving waarbinnen de huidige gemeente bestaat. Wat zijn de kerkelijke alternatieven? Wie willen en kunnen we – passend bij de identiteit van waaruit we nu vertrekken – blijvend aan onze vorm van kerk-zijn proberen te binden? Welke schaal is dan realistisch de aankomende tien à twintig jaar? Met wie kunnen we samenwerking zoeken, met wie houden we – onder respect voor eigenheid – contact als 'conculega'? Waar zijn we goed in? Waar kunnen we in investeren? Waar zouden we op termijn mee moeten stoppen? Wat moeten we afbouwen? Wat laten we aan anderen over, wat moeten wij in ieder geval blijven bieden? Hoe werken we aan een gemotiveerde groep die het ook in de toekomst kan dragen, zowel qua menselijke inzet als financieel? Wat zijn dan onze geldwervingsmodellen, hoe werken we toe naar een nieuwe geefcultuur voor onze (kleinere) minderheidskerk? Dit heeft inderdaad iets van 'religieus ondernemerschap'.

Kortom, kerkrentmeesters dienen zelf het voortouw te nemen in zo'n pro-actieve houding. Ga het gesprek aan met kerkenraad en huidige gemeente. Hoe ziet onze plaatselijke omgeving er over pakweg twintig jaar uit? En onze kerkelijke gemeente, als we 'niks' doen behalve zo lang mogelijk proberen vast te houden wat er altijd was? Willen we dat? Mag dat wel vanuit onze Opdrachtgever bezien? Hoe spelen we zo op onze situatie in dat we zo goed mogelijk ook in de toekomst – wellicht kleiner – een betekenisvolle vitale gemeenschap van christenen kunnen vormen? Natuurlijk snap ik ook wel, dat het niet alleen maar analyses en extrapolaties zijn die de toekomst bepalen en dat er ook nog zoiets is als het 'waaien van de Geest'. Maar het is niet aan ons, om vanuit dat gezichtspunt dan maar louter te gaan zitten afwachten.

De rol van de VKB

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk (VKB) kan als aanjager fungeren om colleges van kerkrentmeesters te stimuleren en te helpen bij het maken van toekomstgericht beleid, samen met kerkenraad en gemeente. De VKB kan een platform bieden waar plaatselijke gemeenten met een uiteenlopende achtergrond kunnen leren van de ervaringen van andere gemeenten, hoe toe te groeien naar nieuwe vitaal blijvende verhoudingen.

¹ Hart, Joep de & Pepijn van Houwelingen. 2018.

Christenen in Nederland. Kerkelijke deelname en christelijke gelovigheid. Den Haag: SCP.

² Met 'modale eigenschappen' bedoel ik theologische, ethische, spirituele eigenschappen op de als: liberaal versus rechtzinnig.

► Landelijke Organisatie Kerktechniek

Kerktechniek en de LOK

Tekst & Beeld LOK

De technologische ontwikkeling op het gebied van beeld en geluid in kerken is de laatste decennia enorm. Veel is mogelijk, maar niet alles is noodzakelijk. De juiste oplossing voor een probleem is van groot belang, niet in de laatste plaats om financiële redenen. De duurste oplossing is niet per definitie de beste. In de markt zijn meerdere leveranciers actief die kwalitatief goede producten en service bieden.

De LOK (Landelijke Organisatie Kerktechniek) is in zoverre onderscheidend dat zij als onafhankelijke, niet partijgebonden, betrouwbare en deskundige instelling leden adviseert en faciliteert. Maatwerk wordt geleverd middels een transparante en slagvaardige dienstverlening, gebaseerd op de meest recente (technische) ontwikkelingen. Dat betekent praktisch onder andere

Het bedienen van de knoppen moet zo gebruiksvriendelijk mogelijk zijn.

advisering inzake technische en organisatorische zaken (geheel of gedeeltelijke projectbegeleiding bij vervanging, vernieuwing of uitbreiding), metingen, voorlichting en trainingen al dan niet op locatie.

Kerken kunnen zich laten informeren of adviseren door de LOK om vervolgens met kennis van zaken in de markt op zoek te gaan naar een geschikte leverancier. Kerken vinden het prettig te weten dat zij bij elke stap in een veranderingsproces begeleid kunnen worden om de juiste technische en financiële aspecten te kunnen toetsen. In dit verband zijn ook de aspecten van garantie en onderhoud zeker van belang.

De LOK heeft in samenwerking met marktpartijen de LOK 2020 richtlijn GBP (geluid, beeld en projectie) ontwikkeld. Er was behoefte om – waar mogelijk – technische eisen in een richtlijn vast te leggen. De richtlijn geeft zowel voor gebruikers als leveranciers duidelijkheid over de kwaliteit en de prestaties van systemen. Kerken, leveranciers en installateurs weten wat de randvoorwaarden zijn om een goed systeem te leveren, te gebruiken en te onderhouden. Wederzijdse verwachtingen zijn daardoor duidelijker, en deskundigheid en professionaliteit zijn beter te toetsen.

Kwaliteitsbeoordeling internetdiensten

Sinds 2014 is de LOK een actie gestart om kerken die via internet uitzenden te waarderen op de kwaliteit van geluid. Wij zijn van mening, en wij denken dat u het met ons eens bent, dat het belangrijk is voor de luisteraar dat er een goede verstaanbaarheid en een getrouwe weergave van geluid en beeld is bij het uitzenden van kerkdiensten via internet. Tegenwoordig is dit met goede middelen prima te doen. Volgens een vast stramien en met objectieve criteria heeft een vrijwilliger (Chris Jansen) al heel veel diensten van kerken beluisterd en beoordeeld. Van de beoordeling maakt hij vervolgens een rapport en dit gaat naar de betreffende kerk toe. Het is dan aan de kerk zelf om met dit (ongevraagde) advies zo nodig wat te doen.

Globale conclusies uit die rapportage zijn dat er voor de Lok nog heel wat advieswerk te doen is. Maar er komen ook heel wat kerken positief uit de test geeft Chris aan als hij het verenigingsbureau van de LOK mailt dat de waarderingsrapporten zijn aangevuld. Een groot compliment waardig! Hij heeft de kwaliteit van de internetdiensten van vier kerken in Nunspeet onderzocht. Vrijwilliger Lammert Boeve is belast met de geluidsinstallaties (en dergelijke) van deze kerken en speelde de vraag naar een kwaliteitsonderzoek door naar de LOK. En Chris heeft zijn beoordeling gegeven: de Hervormde Dorpskerk Nunspeet geeft hij een 8 (zeer goed), de Hervormde Opstandingskerk Nunspeet: 7.6, de Hervormde Sionskerk Nunspeet: 7.7 en de Hervormde Kapel Hulshorst heeft hij een 7.6 gegeven. Als u uw onlinekerkdiensten ook graag wil laten beoordelen op geluidskwaliteit, laat het de LOK weten!

Grote vraag naar gebruikte Lukas II luisterkastjes

Sinds een jaar doet de LOK de oproep aan kerken om hun ongebruikte Lukas luisterkastjes, van het type II, op te sturen zodat de LOK ze door kan geven aan kerken die ze nog wel volop gebruiken. Vanwege de coronamaatregelen zijn de meeste kerken genoodzaakt om hun deuren (deels) fysiek te sluiten voor kerkelijke activiteiten. Tegelijkertijd worden de diensten wel steeds meer via internet en/of via Lukaskastjes aangeboden. De LOK wil daarom vraag en aanbod van gebruikte kastjes bij elkaar proberen te brengen. Helaas hebben we nauwelijks voorraad om aan de vraag naar tweedehandskastjes te voldoen. Wij vragen kerken daarom nadrukkelijk om Lukas

De LOK – als vereniging opgericht in 1984 – is adviseur en belangenbehartiger voor audio- en video-techniek in kerkgebouwen. Een vereniging die onafhankelijk en deskundig is, adviseert, keuringen verricht, kennis overdraagt en de belangen van haar leden behartigt waar het technische zaken betreft zoals beeld, geluid en ringleidingen. Haar missie is een ongestoorde, duidelijke en natuurgetrouwe weergave van beeld en geluid te realiseren bij kijkers en luisteraars in kerkgebouwen én bij mensen die op afstand daarmee verbonden zijn.

De techniek die daarbij gebruikt wordt moet dan ook goed zijn. Iets waaraan men zich niet stoort, maar waardoor juist bepaalde drempels voor individuen worden verlaagd. Naast de techniek zelf is er ook aandacht voor de mensen die de knoppen bedienen. In veel gevallen vrijwilligers die geen uitgesproken technici zijn. Reden om zo gebruiksvriendelijke mogelijke systemen te implementeren.

Kort samengevat: (advies voor) een goede weergave van beeld en geluid met behulp van duurzame en gebruiksvriendelijke systemen is van wezenlijk belang voor iedereen, waar die zich ook bevindt.

Een team van vrijwilligers bedient de knoppen van beeld en geluid tijdens een kerkdienst.

luisterkastjes die toch niet gebruikt worden aan de LOK – om niet – te sturen. Het gaat uitsluitend om type II kastjes met ethernet aansluiting. De oudere versies met alleen telefoonaansluiting zijn niet meer bruikbaar. U maakt andere kerken hier erg blij mee. En wilt u zelf Lukaskastjes bestellen? Wij vragen u een reservering te doen via e-mail (geef uw naam, de naam van de kerk, het (factuur)adres en het aantal door). Wij zetten u op de reserveringslijst. U begrijpt dat wij geen tijdstip van afleveren van deze kastjes kunnen geven.

Vereniging de LOK

Dokter Spanjaardweg 4, 8025 BT Zwolle
Postbus 499, 8000 AL Zwolle

- 038-4270440
- info@delok.nl
- www.delok.nl

► Hage Historisch Interieur Advies

Tekst & Beeld Margriet Hage

Enige tijd geleden sprak ik tijdens een bijeenkomst van ambtenaren van verschillende gemeenten die nadachten over hun rol bij het behouden van historische interieurs. Ik werd toen geïntroduceerd als Margriet Hage van de poetscursus. Dit omdat ik bij mijn advieswerk als Hage Historisch Interieur Advies sterk de nadruk leg op de manier van schoonmaken en daar ook een cursus voor heb ontwikkeld. Mijn insteek is dat kleine handelingen op termijn veel schade kunnen veroorzaken, maar ook omgekeerd dat de juiste kleine handelingen ook veel schade kunnen voorkomen. In dit artikel wil ik iets delen van mijn ervaring en nodig ik u uit na te denken over de manier waarop uw monumentale kerk onderhouden wordt. Is deze manier geschikt om de kerk te behouden voor komende generaties?

Als u als kerkrentmeesters een monumentale kerk in beheer heeft, vraagt dit kennis met betrekking tot het beheer en behoud van dit bijzondere gebouw. Veelal zijn voor het gebouw goede onderhoudsplannen opgesteld door professionele bedrijven met verstand van restauratie. Maar wat te doen met het interieur? De avondmaals-tafel, herenbanken, kroonluchters of preekstoel zijn niet zelden van bijzondere monumentale waarde. Ik wil u helpen om met de benodigde kennis over het onderhoud ook deze interieuronderdelen te behouden voor de toekomst.

Onderhouden

Om een monumentaal interieur dat in gebruik is in goede staat te houden, is het belangrijk een goed plan te hebben voor het beheer en behoud. Hage Historisch Interieur Advies biedt aan om het interieur te inventariseren. De verschillende onderdelen van het interieur worden dan in kaart gebracht en de technische staat wordt beschreven. Bij een inventarisatie wordt duidelijk wat de sterke en zwakke plekken zijn in het interieur. Dit vormt de ba-

sis voor een onderhoudsplan waarin duidelijk wordt gemaakt op welke manier alle interieuronderdelen het beste onderhouden kunnen worden. Het onderhoudsplan helpt ook om restauraties te plannen.

Schoonmaken

Mijn ervaring is dat in de kerk een aantal enthousiaste en betrokken vrijwilligers verantwoordelijk is voor het schoonhouden van het interieur. Het schoonmaken gebeurt op gevoel en ervaring met als doel dat alles er weer fris en schoon uitziet. Schoonmaakmiddelen veroorzaken echter vaak ook slijtage omdat ze schurende of bijtende bestanddelen bevatten. Om monumentale interieuronderdelen in goede conditie te houden, is het belangrijk om de juiste schoonmaakmiddelen en -methoden te gebruiken. Hage Historische Interieur Advies wil u hierbij helpen door een *hands-on* cursus te organiseren, toegespitst op de plaatselijke situatie, voor de mensen die verantwoordelijk zijn voor de schoonmaak in de kerk. In een cursus komt onder andere aan bod wat de juiste schoonmaakmethoden zijn van de historische voorwerpen in uw kerk. Het uitproberen van de geadviseerde onderhoudsmethoden maakt deze cursus aantrekkelijk en praktisch.

Instructie van vrijwilligers

Restauratiebegeleiding

Wanneer een interieur of een deel ervan om restauratie vraagt, staat u aan het begin van een intensief en omvangrijk proces. Het is belangrijk dat er eerst goed wordt vastgesteld wat de huidige staat van het interieur of het specifieke voorwerp is om vervolgens te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn qua restauratiebehandelingen. Iedere behandeling heeft eigen voor- en nadelen. Door deze vooraf duidelijk in kaart te brengen help ik u bij een soepel verloop en optimaal behoud. Margriet Hage van Hage Historisch Interieur Advies beschikt over ervaring, kennis en een uitgebreid netwerk om u aan een passende restauratieoplossing te helpen.

Ik bied begeleiding gedurende het hele restauratietraject. Bij iedere keuze help ik u om de verschillende mogelijkheden af te wegen. Ik help u bijvoorbeeld door het opstellen van een werkomschrijving, het bespreken van de verschillen in de opgevraagde offertes en het maken van keuzes die tijdens het restauratieproces noodzakelijk zijn. Het advies gaat geheel op maat, omdat geen historisch interieur hetzelfde is. Hierbij is het voor mij de uitdaging om de juiste balans te vinden tussen gebruik en behoud.

Opleiding en ervaring

Materialen en technieken spreken erg tot mijn verbeelding, zeker in combinatie met het doorgeven van kennis en ervaring. Daarom heb ik na de middelbare school gekozen voor een opleiding tot meubelrestaurator. Eén van mijn stages was bij de 'Royal Collection' in Londen. Ik mocht onder andere een meubel restaureren dat speciaal voor een paleis was gemaakt. De kast was heel rijk

gedecoreerd en heel groot, ik vond de kast helemaal niet mooi, maar toen de restauratie afgerond was en het meubel weer op zijn plaats stond, kwam het echt tot zijn recht. Dit maakte mij duidelijk van hoeveel belang het interieur is voor een meubel. Daarom ben ik mij ook gaan verdiepen in het interieur en heb ik naast mijn restauratiewerk de studie kunstgeschiedenis afgerond met als specialisatie het historisch interieur.

Na een stage in een kasteel van 'The National Trust' in het Verenigd Koninkrijk, heb ik gewerkt als interieurspecialist bij Monumentenwacht Noord-Brabant en als erfgoed specialist bij Museum Catharijneconvent. Ik ben gestart met een eigen adviesbureau om beter in te kunnen spelen op de vragen van eigenaren en beheerders van historische interieurs en hoop dat ook voor u te mogen doen.

► www.hageadvies.nl

HAGE Historisch Interieur ADVIES

Neem nu contact op:
Margriet Hage
06 45 032 249

hageadvies.nl
margriet@hageadvies.nl

Advies en praktische hulp bij het behoud en onderhoud van historische kerkinterieurs. Van kerkbanken tot kroonluchters, van grafzerken tot Avondmaalsstel.

- Advies over dagelijks onderhoud
- Hands-on cursussen voor koster en beheerders
- Onderhoudsplanning
- Restauratiebegeleiding

De geschiedenis van de verzekeringen binnen de VKB

Samen kerkelijke gemeenten van dienst zijn

Tekst Rook Belder en Mercer Marsh Benefits **Beeld** Mercer Marsh Benefits

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer (VKB) en één van haar rechtsvoorgangers, de Vereniging van Kerkvoogdijen (VVK), onderhoudt een ruim 80-jarige relatie met de verzekeringsmakelaars, de vroegere R. Mees & Zoonen Assurantiën (RMZA) en het huidige Mercer Marsh Benefits in Rotterdam.

Verzekeringscommissie Stormbrand

De VVK had zich al eerder met verzekeringen voor onroerend goed beziggehouden, nadat de cycloon van 10 augustus 1925 in het stadje Borculo grote schade had aangericht, waaronder de verwoesting van de hervormde kerk. Het hoofdbestuur van de VVK ging daarna de toenmalige kerkvoogdijen adviseren hun gebouwen goed tegen het risico van brand en stormschade te verzekeren. In 1927 benoemde het hoofdbestuur een commissie die moest zoeken naar een vorm van verzekering van kerkelijke eigendommen tegen storm- en brandschade. Daarbij bleek onder meer dat veel kerkvoogdijen veel te laag verzekerd waren, terwijl sommige gemeenten veel te hoge premies betaalden. Omdat er een rijk arbeidsveld lag, werd de commissie binnen de Vereniging omgezet in een verzekeringscommissie met de naam 'Stormbrand'. Stormbrand wist voordelige gemeenschappelijke verzekeringsvoorwaarden te bedingen en spoedig traden ook de hervormde diaconieën en andere hervormde instellingen tot Stormbrand toe.

Het ideaal was een eigen onderlinge te vormen, maar voor de Nederlandse Hervormde Kerk was dat te hoog gegrepen, want Stormbrand, die sinds 1957 als Stichting Stormbrand zelfstandig opereerde, beschikte over te weinig eigen vermogen om een onderlinge te kunnen vormen. Daarom werd verder gezocht naar andere mogelijkheden en kwam men uit bij de Onderlinge Verzekeringmaatschappij Donatus, die sinds 1852 kerkelijke gebouwen en goederen van de rooms-katholieke parochies verzekert. Na raadpleging van haar verzekeren en met instemming van het hoofdbestuur van de Vereniging van Kerkvoogdijen besloot het bestuur van de Stichting Stormbrand in 1975 de verzekeringsportefeuille bij Donatus onder te brengen.

Variaverzekeringen en de rol van de makelaar

De VVK/VKB beheert sindsdien een aantal collectieve polissen, waaronder die voor wettelijke aansprakelijkheid, frau-

de- en beroving, rechtsbijstand, ongevallen en bestuurdersaansprakelijkheid. In die tijd (1970 – 2010) was het zo dat verzekeraars geen collectieve contracten met een contractant deden dan met een beëdigd verzekeringsmakelaar.

De oudste polis, namelijk die van de fraude en beroving, dateert uit 1938. Toen die polis in het leven werd geroepen, werd contact gezocht met RMZA in 's-Gravenhage. Op deze laatste verzekering werd niet altijd een beroep gedaan, maar wanneer dat het geval was, dan was het ook vaak raak, zeker bij een fraudezaak. Vaak waren sociale en financiële omstandigheden de oorzaak dat men hiertoe overging. In dat soort gevallen deed de VVK op de makelaar een beroep verzekeraars te verzoeken de schade niet op de schuldige te verhalen, omdat zo'n gezin al zwaar genoeg getroffen was. En in vrijwel alle gevallen werd het verzoek van de makelaar gehonoreerd.

Enkele jaren na de Tweede Wereldoorlog, in 1953, werd aandacht gevraagd voor de wettelijke aansprakelijkheidsverzekering. Dat was belangrijk omdat kerkelijke gemeenten dezelfde verantwoordelijkheden hebben als iedere andere eigenaar of gebruiker van onroerend goed. En dat geldt verder voor de activiteiten die kerkelijke gemeenten verrichten. Dankzij de medewerking van de procuretatiehouder van RMZA Den Haag, de heer P.G. Meyer, kon een zeer aantrekkelijke aanbieding worden gedaan aan de beheerscolleges. De slogan was en is nog steeds: "Wij (de VVK/VKB) willen voor de beheerscolleges een op maat gemaakte polis, met een passende dekking, tegen een zo laag mogelijke premie." Met ingang van 1 november 1953 kwam er een collectieve polis tegen het risico van wettelijke aansprakelijkheid tot stand. De inspanningen van het hoofdbestuur, en met name die van de heer Meyer van RMZA Den Haag, waren zeker niet voor niets geweest. Toen de heer Meyer, die meelevend lid was van de hervormde gemeente Den Haag, in het begin van de jaren

Conny van Hoogstraten en Leo Schippers

zestig met pensioen ging, bleef hij als verzekeringsadviseur van de VVK bij dit belangrijke werk betrokken.

Naast de wettelijke aansprakelijkheidsverzekering kwam er een collectieve polis voor een persoonlijke ongevallenverzekering voor predikanten en kerkelijke functionarissen. Het was geen verplichting voor gemeenten deze voorziening, die een uitkering bij overlijden en een uitkering bij blijvende invaliditeit biedt, tot stand te brengen, maar verschillende colleges van kerkvoogden gingen hiertoe over. Dankzij de medewerking van RMZA kon een goede dekking met een zeer concurrerende premie tot stand worden gebracht.

Verzekeringen belangrijk voor naamsbekendheid makelaar

In 1967 werd de verzekeringsportefeuille van Den Haag naar Rotterdam overgebracht, waar RMZA aan het Stadhuisplein een kantoor had. De procuratiehouder van RMZA Rotterdam was de heer P.W. Kleykamp, die ook kerkelijk betrokken was en dus wist aan welke dekking de beheercolleges behoefte hadden. Samen met het hoofd van de varia-afdeling, de heer P.J. Nieuwstraten, waren zij het aanspreekpunt voor de VVK. De heer Kleykamp, die zich heel goed realiseerde dat zijn bedrijf veel inspanningen moest doen die niet door de provisie van verzekeraars gecompenseerd werden, vond het belangrijk dat RMZA deze inspanning voor kerkelijke gemeenten leverde. In hun contacten met grote organisaties kon RMZA melden dat ze voor alle kerkelijke gemeenten op het gebied van verzekeringen hun diensten aanboden. En zeker in die tijd, toen de kerkelijke betrokkenheid relatief groot was, was dat belangrijk.

Eind 1968 gaf de heer Meyer te kennen met zijn advieschap voor de VVK te stoppen. Rook Belder is toen gevraagd een opleiding op het terrein van verzekeringen te volgen, zodat de VVK via zijn inschrijving in het register van de SER haar diensten in het kader van verzekeringen kon uitvoeren. Hij volgde die opleiding en haalde later het branchediploma Variaverzekeringen. Vanaf dat moment (1970) werden de contacten tussen het bureau van de VVK en RMZA Rotterdam geïntensiveerd.

In de jaren zeventig namen de problemen in kerkelijke gemeenten toe, waardoor colleges van kerkrentmeesters meer behoefte kregen aan juridische bijstand. Daarom werd be-

sloten een collectieve rechtsbijstandspolis in het leven te roepen. Die ging op 1 januari 1982 in en daarmee was de vierde collectieve polis een feit. Mevr. mr. E.A. Hack, juridisch medewerker bij RMZA Rotterdam, heeft hierbij een grote en belangrijke rol gespeeld. Omdat zij lid was van de kerkenraad van één van de kerken in Rotterdam, kon zij zich goed inleven in de juridische problemen, waarmee de toenmalige beheercolleges te maken hadden. Het resultaat was dat zij vaak 's avonds met de kerkvoogden belde om nadere informatie te krijgen, waarna zij vaak zelf de beheercolleges van advies diende, zodat niet alle zaken aan de rechtsbijstandsverzekeraar behoeften te worden voorgelegd.

Vijf jaar later, op 1 januari 1987, werd een collectieve ongevallenverzekering voor vrijwilligers afgesloten. Hieraan bleek grote behoefte te bestaan, want als gevolg van teruglopende inkomsten, gingen kerkelijke gemeenten in toenemende mate gebruik maken van de diensten van vrijwilligers. Wanneer de betaalde koster met pensioen ging of vroegtijdig vertrok, werd zijn werk door één of meer vrijwilligers voortgezet. En dan was een ongevallenverzekering voor vrijwilligers een prima aanvulling op de wettelijke aansprakelijkheidsverzekering.

Onderhandelingen met verzekeraars

Mede als gevolg van de toenemende vraag vanuit het grondvlak naar een op maat gemaakte polisdekking, werd het contact met RMZA intensiever. Dat leidde ertoe dat VVK en RMZA samen met de verzekeraar om de tafel gingen zitten om de problemen te bespreken en een voor kerkelijke gemeenten zo goed mogelijke oplossing te bedenken. De gesprekken vonden, voor wat de schadeverzekeringen betreft, plaats bij Royal Nederland, kantoor Rotterdam, waar de heer drs. P.A. van Genderen directeur was en diens rechterhand, de heer F.A. van der Schaaf, hoofd van de varia-afdeling. De heer Van Genderen was ook voorzitter van het college van kerkvoogden van de Hervormde Gemeente van Alblasserdam en was lid van de Provinciale Kerkvoogdijcommissie van Zuid-Holland. Als geen ander kon hij zich een beeld vormen van bepaalde situaties die zich in de kerk afspeelden. Eén van die gevallen was om bij bepaalde schades de opzichtclausule, die in elke aansprakelijkheidspolis voorkomt, buiten werking te stellen. Met name gebeurde dat in situaties waarin gemeenten een kerkelijke begraafplaats in exploitatie hadden. ►

Lang werd onderhandeld om te komen tot een vervangingsverzekering voor predikanten. Omdat predikanten geen werknemer zijn en niet onder de sociale verzekeringswetten vallen, moeten gemeenten de predikant bij ziekte en arbeidsongeschiktheid een bepaalde periode uit eigen middelen doorbetalen. Daarnaast heeft de gemeente ook te maken met de kosten van vervanging in geval van ziekte van de predikant. Maar de onderhandelingen verliepen moeizaam, omdat dit een nieuw fenomeen was en er geen betrouwbaar beeld was van het ziekteverzuim. Noch het toenmalige Bureau Predikantstraktementen noch de Bond van Nederlandse Predikanten kon hiervan een juiste voorstelling van zaken geven. Op basis van de voorwaarden en premie die met verzekeraars werden overeengekomen, is op 1 januari 2000 de vervangingsverzekering tot stand gekomen. In het najaar van 1999 was het minimumaantal gemeenten van 400 bereikt. Maar toen de verzekering op 1 januari 2000 een feit was, stroomden de claims binnen. Dat aantal was zo groot dat na één jaar verzekeraars de polis opzegden. Nieuw overleg aan de hand van in 2000 opgedane ervaringsresultaten, leidde er tenslotte toe dat enkele jaren daarna een herstart van deze verzekering mogelijk was.

Als gevolg van een toenemend aantal vragen over de gevolgen van bestuurdersaansprakelijkheid, ging de VKB na of hiervoor een op maat gemaakte polis kon worden gecreëerd. Er werd contact gezocht met RMZA te Rotterdam, die toen Marsh B.V. heette en er werd met verzekeraars gesproken. Er kwam een zeer aantrekkelijke aanbieding tot stand die vervolgens onder de aandacht van de colleges van kerkrentmeesters werd gebracht. Het resultaat was dat eind 2002 ruim 250 gemeenten zich voor deze verzekering hadden aangemeld, zodat de collectieve bestuurdersaansprakelijkheidspolis per 1 januari 2003 kon ingaan. Mensen met wie in die periode bij RMZA vanuit de VKB nauw contact werd onderhouden, waren onder andere de heren M. Wolf (aansprakelijkheid en rechtsbijstand) en L. Schippers (medische varia).

Tot zover een samenvatting van ruim 80 jaar verzekeringsbemiddeling op het terrein van het kerkelijk beheer, waarbij R. Mees & Zoonen, assurantien, nu Mercer Marsh Benefits geheten, een zeer belangrijke rol heeft gespeeld. Het was een periode van goed samenspel tussen verzekeraars, verzekeringsmakelaars en de VKB. Het is aan de mensen van die partijen te danken dat de beheerscolleges van onze kerken in Nederland gebruik kunnen maken van een op maat gemaakte polis tegen een zeer concurrerende premie.

Via VKB verzekeringen kunnen kerkelijke gemeenten allerlei verzekeringen afsluiten, variërend van een brandverzekering tot een vervangingsverzekering voor predikanten. Mercer Marsh Benefits is al jaren onze betrouwbare adviseur die deze verzekeringen aanbiedt. Bij het honderdjarige jubileum staan we graag stil bij die samenwerking.

De mensen van Mercer Marsh Benefits

Op het jaarlijkse VKB-congres zijn Conny van Hoogstraten en Leo Schippers bekende gezichten. Door corona zijn ac-

tiviteiten zoals deze helaas geannuleerd. Daarom is het goed om op deze plek met hen kennis te maken.

Conny van Hoogstraten is namens Marsh verantwoordelijk voor de dienstverlening op de schadeverzekeringen. Conny: "Binnen Marsh maak ik deel uit van een hecht team, dat al jarenlang betrokken is bij de verzekeringen van de VKB-leden en deze doelgroep goed kent. Leo en ik zijn jaarlijks op het VKB-congres te vinden, maar het volledige VKB-team van Mercer Marsh Benefits heeft dagelijks contact met de leden, zowel per telefoon als e-mail. Doordat we elkaar veel spreken en door de behandeling en coördinatie van schadegevallen kunnen wij als verzekeringsadviseur en partner van de VKB nog beter de behoeften leren kennen en aan verzekeraars voorleggen. We houden de speciale VKB-polissen constant in de gaten en onderhandelen jaarlijks met verzekeraars over uitbreiding of aanpassing van de dekking.

De dienstverlening op onder andere de vervangingsverzekeringen is namens Mercer in handen van Leo Schippers. Leo: "Als *senior consultant* op het gebied van ongevallen-, ziekteverzuim- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen help ik al jarenlang de leden van de VKB te adviseren. Door de hechte samenwerking tussen VKB en Mercer Marsh Benefits, en de input van kerkelijke gemeenten, kunnen we de verzekeringsproducten naadloos laten aansluiten bij hun behoeften."

Expertise sinds 1938

Alle verzekeringen vallen onder het label Mercer Marsh Benefits. "Met de samenwerking tussen Mercer en Marsh bieden we een brede dienstverlening zonder expertise te verliezen," aldus Leo. "Gelukkig maar, want die deskundigheid is het resultaat van decennialange betrokkenheid. Al in 1938 werd door Mees & Zoonen, de rechtsvoorganger van Marsh, de eerste geld-/fraudeverzekering voor een kerkelijke gemeente gesloten."

"Sinds 1 januari 2017 is de administratieve behandeling in handen van Victor Insurance, het volmachtbedrijf van Marsh. Hierdoor kunnen we onze dienstverlening nog beter afstemmen op de behoefte van de verzekerde gemeenten. En wat een groot voordeel is van ons als makelaars: we zijn volledig onafhankelijk van verzekeraars. We kunnen dus ieder jaar op zoek naar de allerbeste deal voor de VKB."

Efficiënte schadebehandeling

Ook als een van de VKB-leden schade lijdt, is dit nuttig. "Omdat Victor Insurance deel uitmaakt van onze organisatie doen we zelf de afwikkeling van de claim. Hiermee hebben we niet alleen meer controle over een adequate behandeling, maar kunnen we ook sneller inspelen op nieuwe ontwikkelingen in de sector," vertelt Leo. "Je kunt simpeler nieuwe verzekeringen toevoegen aan het pakket of de dekking van bestaande verzekeringen veranderen op basis van recente ontwikkelingen."

Het Groothandelsgebouw in Rotterdam, waar Mercer Marsh Benefits is gevestigd

Cyber steeds groter schaderisico

Zodra het over recente ontwikkelingen gaat valt al snel het woord cyber. "De risico's rondom cyber worden gelukkig steeds meer onderkend. Steeds meer van onze klanten sluiten bijvoorbeeld een cyberverzekering af. Hierbij kunnen zij de financiële schade van een cyberincident beperken. Naast deze dekking ligt het hart van de verzekering in de ondersteuning om incidenten te voorkomen en te mitigeren. Denk aan een 24/7-hulplijn, de mogelijkheid om experts in te schakelen voor ICT forensisch onderzoek en crisismanagement, juridische experts en PR-consultants," stelt Conny. "De meeste mensen denken bij cyber vooral aan criminelen en terrorisme, maar de meeste schadegevallen worden veroorzaakt door menselijke fouten. Gelukkig worden ook deze gevolgen gedekt onder een cyberverzekering." Dus ook voor dit risico kunnen de VKB leden bij Mercer Marsh Benefits terecht.

Menselijke verzekeringen

Ook het verzekeren van menselijke waarde kent voor de VKB nieuwe veranderingen. "De afgelopen jaren wordt door steeds meer gemeenten een vervangingsverzekering gesloten," legt Leo uit. "Als een predikant ziek wordt, zal een gemeente extra kosten moeten maken voor vervanging. Met de vervangingsverzekering, die wij in het verleden speciaal voor leden van de VKB hebben ontwikkeld, helpen wij dit financiële risico te onder-

vangen. Deze verzekering sluit specifiek aan op de situatie van een predikant. Een kerkelijke gemeente krijgt hiermee een geldelijke uitkering als de predikant wegens ziekte niet kan werken. De uitkering moet zoveel mogelijk de kosten dekken voor het vervangen van de betreffende predikant."

"Bij Mercer Marsh Benefits hopen we nog lang de kerkelijke gemeenten te mogen ondersteunen. Wij feliciteren de VKB met haar honderdjarig bestaan. Dat doen we van harte omdat onze relatie echt als een *partnership* voelt. Daarom vinden we het ook heel mooi dat we bij de VKB Mercer-Marsh Award betrokken zijn en zullen deze ook de komende jaren financieel mogelijk blijven maken. Ieder jaar wordt de jury blij verrast met de mooie initiatieven welke meedingen naar de VKB Mercer-Marsh Award."

Omgaan met agressie

Tekst Jos Aarnoudse **Beeld** PR

Wie in de Bijbel uit brieven van de apostelen leest, vraagt zich soms af: over welke tijd en welke stad heeft zo'n apostel het eigenlijk? Soms geeft zo'n apostel een doorkijkje naar de omgangsvormen, die kennelijk anno toen en daar ook tamelijk gewoon waren. Wat te denken van: "Laat geen vuile taal over je lippen komen, maar alleen goede en waar nodig opbouwende woorden, die goed doen aan wie ze hoort." Of "Laat alle wrok en drift en boosheid varen, alle geschreeuw en gevloek en alle kwaadaardigheid" (Efeziërs 4:29-31).

Conflict en agressie

Elk jaar ervaren in Nederland maar liefst 1,6 miljoen mensen in een openbare functie conflicten en agressie tijdens hun werk. Zij krijgen te maken met boze burgers, agressieve cliënten, manipulerende patiënten, verongelijkte ouders/verzorgers, opgefokte passagiers en klanten die geen 'nee' accepteren. Hoe ga je daar mee om?

Passieve agressie in en rond de kerk?

En hoe is dat in en rond de kerk? Ook daar spelen soms conflicten en ongelijke verwachtingspatronen. Mensen van binnen of van buiten de kerk hebben zo hun verwachtingen, verlangens en ervaringen uit het verleden. Over het algemeen gaat het er als tegenstellingen en ruzie aan het licht komen wel iets 'fatsoenlijker' aan toe dan op het sportveld, in het verkeer, in de kroeg of op internet. Maar schijn kan bedriegen. Zogenaamde 'passieve agressiviteit' werkt als een wolf in schaapskleren, en kan meer stuk maken dan je denkt, als je er niks aan doet.

Een goed leesbaar zelfhulpboek

Caroline Koetsenruijter heeft een goed leesbaar zelfhulpboek geschreven, onder de titel 'Jij moet je bek houden! Omgaan met boze burgers, ouders, klanten en patiënten'. De voormalige nationale ombudsman Alex Brenninkmeijer schrijft in zijn woord vooraf, dat je zo'n titel niet zomaar zou verwachten bij zo'n beschaafde *mediator* en juriste als Caroline Koetsenruijter is. Maar de titel weerspiegelt wel degelijk de sfeer van escalaties waar vandaag helaas de dagelijkse praktijk in onze steden (en ook dorpen?) vol van is.

Koetsenruijter heeft een jarenlange ervaring in de coaching bij conflicten, en in het geven van trainingen in conflictbeheersing. Haar boek geeft een goed inzicht in de psychologie van conflicten. Maar ook biedt zij handvaten om naar jezelf te kijken en te bezien hoe je met eigen gedrag er het best mee kan omgaan. Voor je het weet, ben je in een conflict ook meer opgewonden dan goed is. De eerste drie hoofdstukken gaan over de vraag hoe conflicten eigenlijk ontstaan, hoe ondermijnend en

beschadigend conflicten kunnen zijn, als er niet goed mee wordt omgegaan, en over de gedragstrategieën die mensen hanteren bij conflicten.

Caroline Koetsenruijter

Psychopathologisch conflictgedrag

Van belang is ook dat zij oog heeft voor wat niet meer te hanteren valt ('psychopathologisch conflictgedrag'). Nu moet je daar altijd wel een beetje mee oppassen (niet te snel een ander psychopathologie toedichten), maar als oud-geestelijk verzorger binnen de GGZ, heb ik wel gezien dat het zeker een valkuil is voor bijvoorbeeld 'gewone' pastores, kosteren of ambtsdragers in de kerk als ze dit gedrag niet herkennen en veel te lang 'meegaan' in een conflict. Hoofdstuk vier is misschien wel – praktisch gezien – het belangrijkste: "Hoe de-escalere je?"

Een grens trekken

Maar ook het vijfde hoofdstuk is binnen de context van de kerk interessant: wanneer trek je echt een streep; er moet ingegrepen worden. Binnen de kerk kennen we terecht de gedachte: als iemand je 'dwingt' één mijl mee te gaan, loop er dan twee met hem of haar op. Vergeef elkaar en verdraag elkaar. Geduld en vergevingsgezindheid. Welnu, het zijn allemaal zaken die van groot be-

lang zijn als *tools* tot de-escalatie. Welke boa of straat-agent je ook maar spreekt, ze kunnen bevestigen dat luisteren en aandacht geven negen van de tien keer de lont uit het kruidvat kunnen halen. Maar ja, je hebt ook die tiende keer. Wees niet bang om jezelf of je medewerkers, of vrijwilligers dan te beschermen. Tot hier toe en niet verder. Colleges van kerkrentmeesters hebben hierbij in hun werkgeversrol een belangrijke taak.

Aandacht voor nazorg

Wat ik ook goed vind aan het boek van Caroline Koetsenruijter is dat zij een hoofdstuk wijdt aan nazorg. Het naijlend effect van een conflict of een incident wordt vaak onderchat. Het is toch opgelost of bezworen, 'we zijn er toch uit gekomen'. Geef ook echter na afloop aandacht aan wat het met jezelf deed, of met medewerkers of vrijwilligers.

Caroline Koetsenruijter, 2020. 'Jij moet je bek houden. Omgaan met boze burgers, ouders, klanten en patiënten'. Baarn: S2uitgevers. ISBN 978 94 92528 59 9 (€20,-)

Henk van der Wal

Voorzitter Afdeling Overijssel en Flevoland

IN GESPREK MET

De Afdeling Overijssel en Flevoland bedient de gelijknamige provincies. Henk van der Wal uit Heino is voorzitter van de Afdeling en breekt een lans om 'leentjebuurt' te spelen als kerkrentmeesters: "De rol van kerkrentmeesters is uitgebreid en daarom is het nuttig om bij elkaar in de keuken te kijken. Mogelijk kun je ook nog eens samenwerken op bepaalde gebieden."

Hoe gaat het in het werkgebied van de Afdeling?

Henk van der Wal: "De laatste coronatijd hebben we gezien dat er veel meer mogelijk is dan we dachten. Als het gaat om digitale kerkdiensten is er sprake van meer bezoekers en bovendien is men meer op elkaar aangewezen. Door de crisis is de digitale kerk ontdekt. Hoewel het ontmoeten van elkaar tot de kern van kerkzijn hoort, is het de vraag of het wekelijkse kerkbezoek als voorheen zal terugkeren."

Jullie werkgebied kent veel kleinere dorpskernen. Hoe ziet men daar de toekomst tegemoet?

"Kleine gemeenten hebben mogelijkheden om bepaalde accenten te leggen, passend bij de culturele omgeving. De vraag is en zal worden: wat wil men in gezamenlijkheid?"

Zal er meer worden samengewerkt?

"Samenwerken betekent niet dat je veel moet praten of vergaderen. Je start met de inhoud, wat kunnen en willen we samen en daarna kijk je naar de structuur. Neem bijvoorbeeld het vormgeven van ontmoeting, het zijn van een sociale kerk. Als je hieraan werkt, dan ben je bezig met cultuur. Nogmaals, niet teveel praten. Niet steeds naar de achterban kijken of die het wel zou willen. Als de gezamenlijke inhoud er is, dan is het bewijs al geleverd."

"Het sociale aspect is belangrijk. Zo keek ik tijdens de crisis op zondag met kennissen naar de plaatselijke ►

kerkdienst. Na afloop kun je erover napraten. Op die manier kun je oude en nieuwe vormen afwisselen als kerk. Soms kunnen we dingen efficiënter doen, zoals vergaderen. Ook het digitaal collecteren is iets nieuws en je ziet dat het prima kan."

Henk van der Wal is lid van het landelijk bestuur van de VKB met de portefeuille organisatie en sinds 2014 voorzitter van de Afdeling Overijssel en Flevoland. Samen met drie andere leden vertegenwoordigt hij de PKN in de ledenraad van Donatus. In zijn dagelijks leven is hij bestuurder bij scholen voor speciaal onderwijs en interim manager/bestuurder in het (hoger) onderwijs.

Wat doen jullie als Afdeling?

Van der Wal: "Het grondvlak bestaat uit lokale besturen, de colleges van kerkrentmeesters. Als Afdeling hebben we niet de illusie dat wij een leidende rol hebben. Veel meer zijn we ondersteunend en dienstverlenend. We proberen de lokale colleges te ondersteunen in hun kerk-zijn. We willen goede voorbeelden aanreiken. En, we zijn stimulerend als het gaat om samenwerking. Lokale kerken zijn aangewezen op samenwerking. Een paar voorbeelden van gebieden waarop je kunt samenwerken zijn: het kerkblad, de Actie Kerkbalans of preekbeurten. Het gaat altijd fasegewijs. Het is eerst ruiken, dan ontmoeten en pas daarna samen doen. Als Afdeling hebben we zicht op deze fasen. We kijken goed naar goede voorbeelden die gedeeld kunnen worden. En, wie hebben er iets aan elkaar? We werken goed en graag samen met de classispredikant. We proberen gemeenten en colleges te behoeden voor valkuilen."

Stel, zondag worden er in een gemeente kerkrentmeesters bevestigd. Wat zou jij tegen hen willen zeggen?

"Ga een cursus kerkrentmeester volgen. Dan zie je iets van de complexiteit en van de omvang van de taken. Zorg er verder voor dat je anderen ontmoet en probeer van elkaar te leren. Speel 'leentjebuurt'. Het is echt een probleem als je alles zelf wilt oplossen. Een goed kader kijkt ook bovenlokaal en is toekomstgericht. Als Afdeling proberen we hierin te stimuleren. Kijk niet vijf, maar twintig jaar verder als college van kerkrentmeesters."

Welke kansen hebben kerkrentmeesters in jullie werkgebied, volgens jou?

"Er zijn zeker kansen. De wereld is niet maakbaar en het gevoel van religiositeit zal niet afnemen al is de vorm nog onduidelijk nu. Als het gaat om kerkbeheer is het zaak om de inhoud te volgen en te kunnen faciliteren. Dat gaat verder dan alleen de boekhouder zijn. Natuurlijk moet er wel ruimte zijn om te kunnen experimenteren. Als de inhoud er is en aanslaat, komt er geld en vormt zich de structuur als vanzelf. Op snelheid hoeft je niet te sturen, de snelheid wordt bepaald door de behoefte en de inhoudelijke voortgang."

"Fusie is niet het toverwoord. Pas ervoor op om iets overboord te gooien. Je zit ook al snel op kerkjuridisch terrein waardoor het er niet eenvoudiger op wordt. Zorg voor een goede balans."

Tenslotte, wat zou de focus van jullie Afdeling kunnen zijn in de komende jaren?

"Verjonging in de colleges is wenselijk en dat geldt ook voor ons eigen afdelingsbestuur. We willen dichtbij het functioneren van lokale gemeenten staan. Als Afdeling zijn we de ogen en oren van de VKB. We moeten vertalen van wat er gebeurt naar dienstverlening. Een kerkrentmeester heeft idealiter ervaring in het maatschappelijk verkeer, weet hoe dingen gaan en kan met een open mind naar de omgeving kijken. Kerkrentmeesters geven leiding in een complexe organisatie. Als Afdeling willen we kerkrentmeesters ondersteunen in hun lokale gemeente. Zij zijn degenen die betrokken zijn op de kerk en het is prachtig om hen daarin te kunnen faciliteren."

Afdeling Overijssel en Flevoland

Afdeling Overijssel en Flevoland werd opgericht in 1929 (Flevoland is er natuurlijk pas later bij gekomen). Het bestuur van de Afdeling bestaat uit vijf mensen. De Afdeling heeft 129 leden (colleges van kerkrentmeesters) in de provincies Overijssel en Flevoland.

Jan Kooi

Voorzitter Afdeling Groningen en Drenthe

"Kansen grijpen"

In een kerkelijke vergadering waar Jan Kooi bij aanwezig was, werd geopperd om een feestelijk moment te organiseren zodra het kerkelijk leven weer kan starten om de *schwung* er weer in te krijgen. Dat kan gelden als een losse opmerking die nog niet direct navolging krijgt, maar het sluit aan bij de mentaliteit van Jan Kooi: "Markeren, memoreren en concluderen. En daarna weer vooruit." Jan Kooi is voorzitter van de Afdeling Groningen – Drenthe van de VKB.

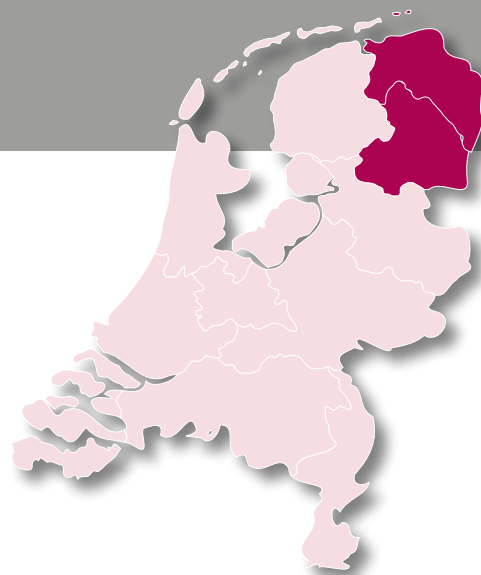
Hoe gaat het in Groningen en Drenthe?

Jan Kooi: "Het georganiseerde verenigingsleven ligt stil, dus ook onze Afdeling. We hebben daarom op het moment niet zoveel contact met kerkrentmeesters in de regio. Maar wij horen wel van zorgelijke ontwikkelingen in kerkbeheer. Belangrijke bronnen van inkomsten worden minder of vallen weg, zoals opbrengsten uit beleggingen en zaalverhuur. Verenigingen en clubs raken leden kwijt en kunnen voorlopig ook niet samenkomen."

Jan Kooi is een bouwondernemer met vastgoedbelangstelling en is sinds de jaren zeventig actief in de kerk. In de diverse gemeenten waar hij gewoond heeft en nu woont, heeft Jan Kooi zich in leidinggevende functies voor het kerkelijk leven ingezet. Hierbij staat dienstbaarheid voorop. Daarbij heeft hij veel ervaring opgedaan in de omgang met mensen in de kerk, om daarbij gezamenlijk de weg te vinden om gemeente te zijn.

"In kerkelijk opzicht gaat dat ook een rol spelen, hoe zullen de leden het kerkelijk leven weer vormgeven? Vooral ouderen zullen beducht zijn allerlei activiteiten weer op te pakken. Het is lastig om dat nu te overzien en te zeggen wat de crisis voor gevolgen heeft voor het kerkelijk leven en voor kerkbeheer. Een feestelijk moment is dus nog niet aan de orde."

Hoe pakken jullie als Afdeling de draad weer op?

"De regionale ontmoetingen waarmee we de laatste tijd bezig waren, pakken we zeker weer op. De belangstelling voor de combinatie van vereniging en vergaderen ebt weg, daarom zijn we op een andere toer gegaan: we gaan de regio in waarbij kerkrentmeesters in het ringverband van de classis elkaar ontmoeten en elkaar bijpraten op allerlei gebied van kerkbeheer."

Stel, je spreekt een jongere die gevraagd is om kerkrentmeester te worden.

Wat zeg jij tegen haar of hem?

"Ik hoop dat je er aardigheid in krijgt de veelheid aan aspecten in kerkbeheer op het spoor te komen."

Aardigheid? Kerkrentmeesterlijk beheer is complex en spreekt niet iedereen aan.

"Daarom, het is vrijetijdswerk en je bent voor anderen bezig. Je doet dit als kerkrentmeester niet alleen en daarbij geeft het werken in de Kerk een bijzondere motivatie. Kerkbeheer is voor een deel vastgoedbeheer, dus enige affiniteit met vastgoed is wel nuttig voor goed beheer. Ik merk dat niet iedereen daar iets mee heeft. Het kerkgebouw is een belangrijk onderdeel voor het kerkelijk leven, maar eventuele andere gebouwen waar de gemeente over beschikt vragen ook om een visie hoe hier mee om te gaan voor de korte en lange termijn. Een belangrijke vraag kan zijn: welke betekenis heeft het kerkgebouw voor het functioneren van de gemeente nu en in de toekomst?"

"Verder is het van belang je goed te kunnen oriënteren als nieuwe kerkrentmeester. Je netwerk uitbreiden, andere kerkrentmeesters leren kennen en met hen ervaringen uitwisselen. En voor het vinden van relevante informatie: zoek die ook op internet. Het is allemaal belangrijk. Maar ook: de betekenis van verschijnselen kunnen duiden, het herkennen van gedragspatronen, het interpreteren van gebeurtenissen, er een draai aan kunnen geven en tot een visie kunnen komen."

"Natuurlijk maak je visie niet zomaar en zeker niet alleen. Het wordt getoetst aan de praktijk. Wat moet dat zal."

Welke kansen zijn er voor kerkrentmeesters in de jullie werkgebied?

"Kerkrentmeesters in onze regio zijn praktisch. Er worden met verve gebouwen in stand gehouden en er wordt beheerd. Maar het kan zeker nuttig zijn om goed om je heen te kijken. Hoe gaan de zaken in naburige gemeenten en hoe kunnen we elkaar daarbij helpen? Die mensen zien ons afdelingsbestuur graag op regionale ontmoetingen om te zoeken naar kansen om in de eigen gemeente mee aan de slag te gaan."

Zien jullie als Afdeling zelf ook kansen?

"Jazeker. Met onze regionale ontmoetingen bevinden we ons in een verleggend veld. We faciliteren in kennisoverdracht. Niet langer is de deskundige met een lang verhaal over een bepaald onderwerp het format, maar de ontmoeting en uitwisseling tussen kerkrentmeesters. De Afdeling heeft de rol van facilitator."

"De Afdeling moet als ondersteuner herkenbaar blijven, anders is ze weg. Je bent herkenbaar als Afdeling wanneer je, in een aardige ambiance, gezocht en gevonden wordt door kerkrentmeesters. Die kerkrentmeesters komen met een eigen verhaal tevoorschijn, dat is het mooie

van een platform als het onze: de kleinschalige uitwisseling van ervaringen. Tenslotte moet je als Afdeling om je heen blijven kijken en opmerken wat in en buiten de Kerk gebeurt en roeien met de riemen die je hebt."

"Als VKB moeten we ons meer verbinden met de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk. Een patroon van wij en zij is niet houdbaar. Dan ontstaat verwijdering. We bevinden ons als VKB niet buiten de Kerk en wij hebben, als roeiboot, de Protestantse Kerk als wal nodig. Voor jongeren zijn verschillen en verschijnselen in de Kerk al zo lastig uit te leggen."

Afdeling Groningen en Drenthe

In 2018 fuseerden de Afdeling Groningen en de Afdeling Drenthe. De Afdeling Groningen werd opgericht in 1928, de Afdeling Drenthe in 1929. De Afdeling Groningen – Drenthe van de VKB, zoals de huidige naam luidt, heeft 176 leden. Het bestuur bestaat uit 9 mensen.

IN GESPREK MET

Rein Boersma Voorzitter Afdeling Friesland

"Kerkrentmeesters zijn de dragers van bestuurskracht"

Rein Boersma is voorzitter van de Afdeling Friesland van de VKB. Hij zag in de afgelopen tijd dat het gemeenschapsleven op afstand werd gezet. Dat betekent een slag voor een provincie met van oudsher veel kleine en verspreide dorpskernen. Toch is Boersma optimistisch: "Ontwikkelingen gaan langzaam. In de kerk leeft er een eigen dynamiek, de kerk opereert op de grens van tijd en eeuwigheid."

Wat heb je waargenomen in Friesland, de laatste tijd?

Rein Boersma: "Als ik naar mijn eigen gemeente Schettens kijk, was er weinig mogelijk. We zijn een gemeente met kerkgebouwen in vier dorpen. We hebben de grootste kerk opgemeten en er bleken 39 mensen in te kunnen. En zo gaat het met het kerkbeheer ook.

Er is minder te doen, alles gaat trager. Wel kunnen we iets meer aan groepswork doen. Ik gaf enkele malen een lezing."

"Wat verder op gang is gekomen, is de aandacht voor samenwerking tussen gemeenten. In de bijna 200 gemeenten in de provincie is er een grote variatie in grootte en financiële positie tussen gemeenten. Je kunt elkaar financieel bijstaan, maar je kunt ook helpen met bijvoorbeeld personele inzet. Het is belangrijk dat deze discussie verder wordt aangezwengeld. Men kijkt daarbij verder dan de eigen gemeente."

Denk je dat er draagvlak is om andere gemeenten financieel te ondersteunen?

"Dat ligt gevoelig. Je kunt evenwel missionaire projecten met geld ondersteunen, zoals Nijkleaster. Maar verder zijn er niet zoveel missionaire initiatieven."

Hoe komt dat?

"In kleine gemeenten hebben ze de handen vol aan de eigen gemeente. Men probeert de eigen gemeente, soms koste wat kost, overeind te houden. Men gaat soms stug door met de blik op oneindig. Er is weinig groepswork, zoals bijbelgespreksgroepen. De tijd ontbreekt de meesten daarvoor. Ook is er vaak een afnemende predikantsplaats. Dat gaat van 1.0 naar 0.8 of 0.6 predikantsplaats. Als er zo weinig tijd overblijft, is er alleen nog tijd voor de preekvoorbereiding, ouderenvestoraat en crisispastoraat. En juist in kleinere gemeenten is de dominee de kartrekker. De leden van de kerkenraad hebben daarvoor geen tijd."

Rein Boersma: "Ik sta hier bij mijn boerderij aan de Elfstedenroute, namelijk het traject Bolsward-Harlingen. De Elfstedentocht is vele malen afgelegd, schaatsend, zellend, suppend en zelfs zwemmend. De route is dan ook welbekend. Dat kun je niet zeggen van de route van de kerk naar de toekomst. Dat is een zoeken en tasten, vallen en opstaan. Maar als kerkrentmeesters mogen we ons gesteekt weten door de woorden van Salomo uit Psalm 127: Als de Heer niet helpt bij het bouwen van een huis, dan heeft het geen zin, ook al doen de bouwers hun best."

Dat zie je in de rest van Nederland ook.

"Dat kan, maar ik zie in onze regio kerkelijke gemeenten die bestuursarm zijn. Dan zie je dat er weinig vernieuwende projecten zijn. Het is meer een kwestie van de zaak draaiende houden. Je moet daarentegen juist plannen maken, prioriteiten stellen, keuzes maken, creativiteit tonen en bestuurlijk lef laten zien."

"Kijk naar hetgeen kan in gezamenlijkheid, zoals een avond met een bepaald onderwerp. Er is goede wil maar uiteindelijk ontbreekt er nogal eens daadkracht. Kijk bijvoorbeeld maar naar de regiozondag in mei, zoals dat in onze regio voorkomt. Er is een gezamenlijke kerkdienst, er zijn daarna diverse activiteiten zoals recepten uit de bijbel. Dat trekt mensen en het bevalt hen, maar het wordt niet opgenomen in een jaarprogramma."

Hoe gaat het met het plaatselijke kerkbeheer?

"Dat is redelijk op orde. Tegelijkertijd zijn er uitdagingen zoals de opvolging. Hoe vind je een nieuw persoon als een kundig iemand stopt? Natuurlijk kun je ook dingen uitbesteden. Kijk eens naar de doopsgezinden in Friesland. Zij hebben een stichting met professionals. Daarmee kun je plaatselijke kerkrentmeesters ontzorgen, maar tegelijkertijd heb je professioneel onderhoud aan je kerkgebouw."

Welke mogelijkheden kunnen kerkrentmeesters beter benutten, volgens jou?

"Kerkrentmeesters zijn de dragers van bestuurskracht. Zij zijn goed in het kijken naar de korte en naar de lange termijn. Ze halen daarom nogal eens de hete kastanjes voor de kerkenraad en de gemeente uit het vuur."

"Het college van kerkrentmeesters wordt nu vooral gezien als college dat verstand heeft van gebouwen, van pacht en van geld. Maar, gebouwen zijn veelal afgestoten. De meest eenvoudige kerken blijven in eigendom, alsook de kerkgebouwen die monumentaal zijn. Het onderhoud van zo'n monumentale kerk echter, is een vak apart. Daarom kan de opvolging van kerkrentmeesters ook zo moeilijk zijn. Niet iedereen kan het."

"Als college van kerkrentmeesters is het hebben van een toekomstvisie noodzakelijk. Al moet je daarna nog wel doen wat je opschrijft, natuurlijk. Mogelijk dat er in de toekomst vormen ontstaan van uitbesteed kerkbeheer. Die zijn nu nog niet van de grond gekomen, maar bij gebrek aan menskracht is het hard nodig om zaken uit te besteden."

Tenslotte, waar richten jullie je als Afdeling op?

"Als Afdeling hebben we maar een beperkte reikwijdte maar we kunnen wel een discussie aanzwengelen. De organisatie of de uitvoering ervan ligt in handen van de lokale kerkrentmeesters. Wij hebben daartoe, als Afdeling, niet de slagkracht die daarvoor nodig is. Daarbij moeten we het rustig brengen; bewegingen gaan doorgaans langzaam."

"We proberen vormen van samenwerking te bevorderen. We willen onderlinge solidariteit aanwakkeren. En, uitbestede vormen van kerkbeheer kunnen rekenen op onze aandacht."

"Er is, van oudsher, een grote opkomst bij onze regiobijeenkomsten. Die bijeenkomsten vormen een prima platform voor het voeren van discussie of voor het uitdragen van ideeën. Op kerkelijk erf is men over het algemeen behoudend. Soms is men moeilijk tot verandering te brengen. Maar het kan wel nodig zijn om te blijven bestaan."

Afdeling Friesland

De Afdeling Friesland werd als eerste Afdeling van de VKB opgericht in 1928. De Afdeling heeft 197 leden (colleges van kerkrentmeesters) in de gelijknamige provincie. Het bestuur bestaat uit 13 leden.

Training pro-actief kerkbeheer

Ten behoeve van gemeenten met wijkgemeenten

De training is bedoeld voor colleges van kerkrentmeesters, eventueel aangevuld met aantal wijkkerkrentmeesters per wijkgemeente (maximale groepsgrootte 20 personen), die hun werkwijzen willen evalueren in het licht van mogelijke alternatieven, met het oog op het kunnen ondersteunen van een goed toekomstgericht beleid voor hun wijkgemeenten afzonderlijk en hun gemeente in haar geheel (dus gericht op pro-actief kerkbeheer).

Programma in drie avonden of in één dag.

De training kan gedaan worden in drie avonden van 19.45 tot 22.00 uur of in één dag van 9.30 tot 17.00 uur.

Programma 3 avonden:

19.45 – 20.00	opening, spelregels
20.00 – 20.45	blok 1a / blok 2a / blok 3a
21.00 – 21.45	blok 1b / blok 2b / blok 3b
21.45 – 22.00	afsluiting, evaluatie

Programma 1 dag:

9.30 – 10.00	opening, spelregels
10.00 – 10.45	blok 1a
11.00 – 11.45	blok 1b
12.00 – 12.45	blok 2a
12.45 – 13.30	pauze
13.30 – 13.45	middaggebed
13.45 – 14.30	blok 2b
14.45 – 15.30	blok 3a
15.45 – 16.30	blok 3 b
16.30 – 17.00	sluiting, evaluatie

Inhoud van het programma

Leidend zijn de vier beleidsterreinen die de VKB onderscheidt voor het kerkbeheer: organisatie – geld – mensen – gebouwen

Blok 1: organisatie

Blok 2: geld

Blok 3: mensen & gebouwen

Methode

De trainer introduceert steeds kort de thematiek die in het blok aan de orde is. Vervolgens leidt hij een focus-gesprek, waarin u feitelijk uw eigen mini-expertmeeting vormgeeft: waar staat u, waar wilt u naartoe, wat zou goed zijn vanuit pro-actief kerkbeheer bezien, welke verschillende beelden leven daarover onder u, op welke manier zou daar een nieuwe of herbevestigde gezamenlijke aanpak uit kunnen voortkomen? Waar zou u nog eens over door moeten spreken?

Blok 1a

- Verhouding centraal-decentraal, hoe is het in theorie, en hoe in de praktijk, wat zijn knelpunten?
- Besluitvormingsproces: kerkordelijke wijsheid inzake de verhouding college van kerkrentmeesters – kerkenraad, te vertalen naar de situatie van uw gemeente met wijkgemeenten, organiseren van *checks and balances*, verhouding moderamen college van kerkrentmeesters en college van kerkrentmeesters, plaatselijke regeling?

Blok 1b

- Ongelijktijdigheid in vitaliteitsontwikkeling wijkgemeenten, hoe gaat u daarmee om?
- Wat betekent vermogensrechtelijke lotsverbondenheid in uw situatie?
- Wat is volgens u in het algemeen de meerwaarde van samen één gemeente zijn?

Blok 2a

- Uitgangspunten voor gezond financieel beleid: realistische en sluitende exploitaties op middellange termijn, inclusief consistent onderhoudsbeleid gebouwen; maar wat verstaan we onder 'realistisch' en 'sluitend'?
- Regelmatige vitaliteitsscans, toekomstverkenning per wijkgemeente, met consequenties voor beleid.

Blok 2b

- Rol en functie van vermogen, centraal en decentraal, continuïteitsreserve, financiële gevolgen pastoriebeleid, vermogen als drager van exploitatie, vermogens buiten de gemeente (stichtingen);
- 'Vrij beschikbaar vermogen' als 'werkbaar vermogen' ten behoeve van investeringen in 'koninkrijkswerk'; welke taboes zijn er?
- Vermogensbeheer, financiële en ethische overwegingen;
- Geldwerving in de brede zin van het woord; gedifferentieerde aanpak per wijkgemeente, omslag bewerkstellen in geefcultuur; geoormerkte giften en legaten, hoe gaat u daarmee om; demografische analyse huidige vaste geefgroep;
- Andere 'assets' dan donoren ten bate van inkomsten (gebouw, 'ondernemingen').

Blok 3a

- Pro-actief werkgeverschap; wie is waar verantwoordelijk voor in de samengestelde gemeente met wijkgemeenten?
- Formatie pastoraat: criteria vanuit beschrijving werkambities/missie en vanuit financiële gezichtspunten; regelmatig gesprek met kerkenraad en werkers (predikanten/kerkelijk werkers)?
- Vrijwiligerswerk ten behoeve van het primaire proces.

Blok 3b

- Kerk- en bijgebouwen als 'asset' in de missie van wijkgemeente en/of centrale gemeente, meer dan alleen te voorzien in behoefte voor eigen eredienstelijk gebruik en groepsactiviteiten;

- Visie op functie en rol kerkgebouwen en orgels in relatie tot toekomstbestendigheid van gebruik, bezit en onderhoud (gewenst niveau);
- Pastorie- en werkruimtebeleid.

Kosten

- voorbereiding: uit de overhead VKB
- on the spot: 7 uur x 60,- (exclusief btw)
- vervaardigen verslag en mogelijk aanbevelingen: 3 uur x €60,- (exclusief btw)

- totaal (10 uur x €60,-)	€600,00
- korting VKB lid (4 uur x €60,-)	€240,00
(240 minuten 'gratis' advies)	
- netto (voor VKB lid)	€360,00
- btw 21%	€ 75,60
- Prijs VKB lid inclusief btw	€435,60

Reistijd en reiskosten worden verrekend in een kilometerprijs van €0,60 per kilometer (inclusief btw) met een maximum van €120,- per enkele reis (dat wil zeggen dat er niet meer dan 200 kilometer per enkele reis in rekening wordt gebracht, gerekend vanuit het VKB-kantoor in Dordrecht naar de plaats van bestemming, te berekenen via ANWB routeplanner snelste autoroute).

Het VKB-kantoor in Dordrecht

Bij drie avonden bent u bij maximale afstand dus €720,- (3 x €240,-) vergoeding verschuldigd voor de reiskosten plus de reistijd (immers te betalen werktijd) van de VKB-trainer. Boven de 200 kilometer (Delfzijl is bijvoorbeeld 277 kilometer) komt er dus een aanvullende 'subsidie' uit de VKB-middelen bij, ter compensatie van het feit dat Dordrecht niet in het centrum van het land ligt (ter vergelijking: vanuit Amersfoort is ongeveer heel Nederland bereikbaar binnen 200 kilometer). Bij een gehele 'heide' wordt uiteraard de vergoeding reiskosten en reistijd beperkt tot één keer.

Huiswerk

- De trainer ontvangt graag (a) het huidige beleidsplan van de gemeente, (b) de geldige plaatselijke regeling en (c) recente jaarrekening en recente begroting.
- Lezen: diverse artikelen Kerkbeheer en/of Handleiding Kerkrentmeesters.

Interesse?

Neem contact op met het VKB-kantoor in Dordrecht op 078 639 36 66 en vraag naar Jos Aarnoudse.

T 071 402 16 21
feest@driebergenaccountants.nl
www.driebergenaccountants.nl

Lakerveld
ingenieurs- & architectuurbureau

Periodiek Instandhoudingsplan - Restauratieplan - Renovatieplan - Herbestemming - Transformatie

Interieurplan - Bouwhistorisch onderzoek - Cultuurhistorisch onderzoek - Bouwkundige opname

Noordzijde 95' | 4225 PL Noordeloos | 0183-582600
info@lakerveld-noordeloos.nl | www.lakerveld-noordeloos.nl

Uit het bestuur

Op 21 oktober kwam het VKB-bestuur 'bijeën'. Wegens de verscherpte coronamaatregelen gebeurde dat alsnog digitaal.

Nader besluit jubileumviering

Het bestuur besloot met enig verdriet de jubileumbijeenkomst in de St. Joriskerk definitief af te gelasten. 'Het kan niet anders' gezien de coronaperikelen. We hopen de eerstvolgende keer dat we een landelijke bijeenkomst voor alle leden en belanghebbenden van de VKB kunnen organiseren alsnog aandacht te schenken aan het jubileum en aan het thema 'kerkbeheer tussen traditie en toekomst'. Het bestuur van SKIN zal het bijeengebrachte bedrag van de leden voor de ondersteuning van het werk van een steunpunt kerkbeheer voor migrantenkerken op een gepaste manier 'overhandigd' krijgen. De jubileumcommissie wordt dank gezegd voor alle inspanningen, die helaas door corona in 2020 niet hebben kunnen leiden tot de geplande en gewenste activiteiten.

Voorzitterswisseling

Door het afgelasten van de bijeenkomst in de St. Joriskerk van 21 november aanstaande zal de voorzitterswisseling plaatsvinden tijdens de laatste bestuursvergadering van dit jaar (25 november). De heer Cor de Raadt treedt dan af. De heer Rik Buddenberg neemt het stokje over.

Ledenraad 3 oktober

Technisch verliep de digitale ledenraad goed. De agenda was teruggebracht tot wat verenigingsdemocratisch nodig was. Tegelijk was dat ook de kwetsbare kant. Ontmoeting en inhoudelijke uitwisseling werd node gemist. Hopelijk kan het in maart 2021 weer met een samenkomst. In ieder geval is er dan (ook als er weer digitaal 'vergaderd' zou moeten worden) een inhoudelijk programma.

Toekomstgericht kerk-zijn en pro-actief kerkbeheer

Uitgebreid werd in het bestuur van gedachten gewisseld over samenwerking met de Dienstenorganisatie (DO) om te komen tot een optimalere en relevantere dienstverlening aan plaatselijke gemeenten met het oog op toekomstgericht kerk-zijn. Het beleidskader voor de DO voor de aankomende jaren, dat op de eerstvolgende synode vastgesteld zal worden, laat een wending zien richting nieuwere vormen van dienstverlening ten behoeve van plaatselijke gemeenten met het oog op toekomstgericht kerk-zijn. Deze

wending lijkt goed aan te sluiten bij het thema 'pro-actief kerkbeheer' waar de VKB al een aantal jaren voor pleit en aan werkt. In een goede samenwerking op het gebied van beleid en beheer, zowel plaatselijk als landelijk, ligt een belangrijke sleutel tot toekomstbestendigheid. De synode van 13 november is door corona afgelast, dus de besluitvorming laat nog wat op zich wachten. We zijn echter als VKB in gesprek met de leiding van de DO om te bezien op welke manier we samen op kunnen trekken om de gemeenschappelijke uitdaging aan te gaan: met behoud van eigen rol en identiteit onze lokale gemeenten helpen om de toekomst aan te kunnen gaan, met geloof, hoop en liefde en hopelijk ook met enige vreugde.

Samenstelling bestuur

Door het terugtreden van de heer De Raadt ontstaat er een vacature bestuurslid. Het bestuur beraadt zich erop op welke manier de verjonging van het bestuur de aankomende jaren vorm kan krijgen.

Beleidssterreinen en benoeming

Tot lid van de Commissie Orgelzaken werd benoemd de heer G. Bril. Diverse zaken op de verschillende beleidssterreinen passeerden de revue: uitbreiding van het netwerk partners, jaarplan 2021 voor het magazine *Kerkbeheer*, opzet training voor gemeenten met wijkgemeenten, (concept) richtlijnen voor het financieel beheer, onder andere voor begraafplaatsen, plus de VKB input voor een synodestuk 'protestantse visie op het kerkgebouw'.

Snel aan de slag met KerkTV?

Wij leveren uit voorraad en installeren op korte termijn!

KERKGELUIDSINSTALLATIES | PRESENTATIE/KERKTV
AKOESTIEK | NETWERK/WIFI | VERLICHTING | DOMOTICA
www.schaapsound.nl

schaapsound

Zwolle | Ridderkerk | Roermond

**STOUT
& BOELE** consultancy
VOOR KERKEN

GRATIS ADVIES GESPREK!

06 21837395

Kerken delen. Mar Benyaminparochie en de Noorderlichtgemeente Zeist

Verhalen vanuit SKIN, de koepelorganisatie van internationale en migrantenkerken in Nederland

Tekst Madelon Grant (beleidsmedewerker SKIN) **Beeld** PR en Wikipedia

Sinds 2010 huurt de Mar Benyaminparochie van de Assyrische Kerk van het Oosten (AKO) het gebouw van de Protestantse Noorderlichtgemeente in Zeist. Huurders zijn het echter haast niet meer te noemen. "Het zijn onze broeders en zusters geworden," vertelt ds. Roel Bosch. "We kennen elkaar inmiddels zo goed dat we lief en leed met elkaar delen."

Dat is natuurlijk niet zomaar gegaan. Lene Nissan, woordvoerder namens de AKO, vertelt: "Onze keuze viel op deze kerk vanwege de centrale ligging in het land en omdat het bestuur zo vriendelijk is. Wij hebben theologisch een aantal voorwaarden voor een kerkgebouw: het altaar moet de juiste kant op staan en er mogen geen beelden en iconen zijn. Onze gemeenschap, voornamelijk bestaande uit vluchtelingen uit het Midden-Oosten, woont door heel Nederland, en

dit is de enige plek die we hebben om elkaar te ontmoeten. We voelen ons hier nu 100% thuis."

Roel: "We hebben ons best gedaan om elkaar beter te leren kennen: iemand van de AKO heeft bij ons een lezing gegeven over hun kerk, we hebben twee keer een gezamenlijk diner georganiseerd en onze jongeren hebben elkaar ook ontmoet. Soms neem ik in de mededelingen of in mijn blogs nieuws op uit de AKO. Samen een dienst organiseren is lastiger omdat onze tradities heel verschillend zijn, maar gemeenteleden zijn op elkaar betrokken en bezoeken soms elkaars diensten."

Het kerkgebouw van de Noorderlichtgemeente in Zeist, waar de Mar Benyaminparochie haar diensten houdt.

Lene: "Het contact tussen onze kerken loopt op alle niveaus: tussen de voorganger en priester, op bestuursniveau, en tussen gemeenteleden. Wij proberen waar mogelijk een bijdrage te leveren: door de kerk schoon te maken, tafelkleedjes te kopen, en een timmerman uit onze gemeente helpt met klusjes. We zien dat als een eer, een dienst aan God, om voor onze kerk te mogen zorgen."

Hoe zijn de zakelijke aspecten geregeld?

Roel: "De AKO gaf aan dat ze het financieel niet breed hadden, maar helemaal gratis de kerk beschikbaar stellen vonden we ook niet goed. Ze betalen nu een vriendenprijs en doen het één en ander in natura. Op zich hebben wij het financieel ook niet breed als gemeente, maar onze relatie met de AKO heeft geen financiële drijfveer. Onze financiële tekorten lossen we op een andere manier op. Het eerste jaar hielden we nog een oogje in het zeil, maar daarna hebben we ze gewoon de sleutel gegeven."

Hebben jullie nog tips voor andere kerken?

Roel: "Voel geen angst voor elkaar maar ga open het contact aan, communiceer goed, ook over de inhoud, want zo verdiep je je in de ander. Je kunt je dan beter in elkaar verplaatsen en rekening met elkaar houden." Lene: "Ga open met elkaar om, respecteer de verschillen die er zijn en zoek juist ook de gezamenlijkheid. Leg duidelijk uit waarom je de dingen zus of zo aanpakt en spreek vooral je dankbaarheid en waardering voor elkaar uit."

Naar: Kerken Delen, SKIN-Rotterdam 2017. Verkrijgbaar via info@skinrotterdam.nl (€4,- plus verzendkosten).

(Tip van redactie: info over AKO: https://nl.wikipedia.org/wiki/Assyrische_Kerk_van_het_Oosten)

STERK IN MONUMENTAAL RESTAURATIE WERK!

Voegbedrijf Heldoorn

Voegbedrijf Heldoorn B.V.

A Veldoven 19b
8271 RT IJsselmuideren
T +31 (0)38 - 3557879

www.voegbedrijfheldoorn.nl

DWA adviseert op het gebied van energie en installaties. Bij nieuwbouw en renovatie van kerkgebouwen richten we ons onder meer op: comfort, verlichting, communicatie en energiebesparing.

Wij zijn lid van Kerkenplatform.nl.

www.dwa.nl

Karin Sommer-de Vries

Voorzitter Afdeling Utrecht

“Het kerkgebouw blijft belangrijk”

“De corona-periode heeft ons op een bijzondere manier aan het denken gezet,” stelt Afdelingsvoorzitter Karin Sommer-de Vries. “Als er iets specifiek is aan deze tijd, dan is het wel de afweging welke activiteiten op welke manier kunnen doorgaan. Niet alle gebeurtenissen of afspraken zijn even belangrijk. Kenmerkend hierbij, is de veelgehoorde uitspraak ‘dit is belangrijk, we moeten elkaar zien’. Al het andere kan kennelijk op andere manieren worden georganiseerd. We kunnen kracht putten uit nieuwe situaties.”

Wat zie je en wat hoor je in jouw werkgebied als het gaat om kerkbeheer?

“Er zijn veel colleges van kerkrentmeesters hard aan het werk en leven met veelal dezelfde vragen. Daarom is het nuttig dat wij als Afdeling een rol spelen in het verbinden van mensen en ideeën. Als de huidige tijd iets laat zien, dan is het wel om uit onze comfortzone te stappen en pro-actief te zoeken naar effectieve vormen in het organiseren van kerkbeheer.”

Karin Sommer- de Vries is geboren en getogen in Rotterdam. Woonde daarna met haar gezin in Capelle aan den IJssel en sinds 2014 met man en zoon in Amerongen. Daar is zij ouderling-kerkrentmeester. In het dagelijks leven is zij directeur van een basisschool en algemeen bestuurslid van het waterschap.

Wordt kerkbeheer op dit moment onvoldoende effectief georganiseerd?

“Het moet anders, denk ik. Het kerkgebouw als gebouw wordt belangrijker. Zeker sinds de uitbraak van de crisis is er een vergroot besef dat je met het kerkgebouw meer kunt doen dan alleen de zondagse erediensten. Als ik ergens ben en ik zie een kerk, dan wil ik altijd even binnenkijken. Maar, het kerkgebouw is meer aan dan alleen een toeristisch punt in dorp of stad. De kerk is een huis van God en ook van geschiedenis, van cultuur in het algemeen. Wij mensen maken deel uit van de geschiedenis en veel mensen vinden het interessant om in zo’n gebouw vol historie te zijn.”

Dus, de deuren open dan maar? Dat levert veel werk op.

Karin Sommer: “Er moet wel plaatselijke capaciteit zijn om iets te kunnen doen met het kerkgebouw. Zonder mensen begin je niet veel. Maar waar het mij om gaat is dat

kerkrentmeesters en gemeenteleden creatief proberen te zijn in het vinden van oplossingen en het benutten van kansen. Het is daarbij belangrijk om dichtbij je eigen waarden te blijven. En, wees trots op je kerk! De kerk is een zichtbare plek in een wijk of dorp. Laat met de kerk ook gerust iets zien van de (vaak eeuwenlange) ontwikkelingen.”

Trots heeft iets van eigenheid. Dan blijf je veilig in je eigen gemeente en verandert er per saldo toch niets?

“Toch wel. Trots op je eigen kerk, op je eigen gemeente-zijn wil niet zeggen dat je je eigenheid opgeeft als je je elders oriënteert. Er zijn in de regio vele voorbeelden van kerkgebouwen en kerkrentmeesters die de gave van creativiteit hebben. Daarbij blijven ze trouw aan de eigen gemeente. Trots op de eigen mogelijkheden moet er niet op uitdraaien dat samenwerking met andere colleges bij voorbaat al een gemiste kans is. Zoek een ander college eens op en kijk waarin je kan samenwerken. Koester daarbij je eigenheid, maar laat de kans niet onbenut om van anderen te leren.”

Wat kunnen jullie, als Afdeling Utrecht, in deze beweging naar buiten toe betekenen?

Karin Sommer: “Samenwerken is een kwestie van lange adem. Laten we eerst eens inzetten om elkaar goed te leren kennen. De grotere bijeenkomsten waarin je te weinig mensen spreekt, daarvan leer je niet samen te werken. Daarvoor is op dat moment nauwelijks tijd. Dan heb je een goede bijeenkomst gehad met een prima spreker, maar heb je weinig of geen nieuwe contacten opgedaan. Door samen te werken met andere colleges geef je ook een kans aan het samen bouwen aan herinneringen. Daarbij niet opgevend, wat je zo koestert en wat zo wordt gewaardeerd, maar samen wordt geïnspireerd. Er zijn zoveel mooie ideeën, zoveel fraaie voorbeelden. Daaraan zie je: we maken als mens maar een klein deel uit van de grote geschiedenis.”

“Als Afdeling willen we gaan werken aan het leren kennen van elkaar, weten waar elkaars kracht ligt en wat elkaars talenten zijn. Daarin is de toegevoegde waarde van de Afdeling gelegen: adviseren, ondersteunen, doorverwijzen en faciliteren. Zoals we in Doorn waren, in een multifunctionele kerk. En, kijk eens naar de St. Joriskerk in Amersfoort, wat daar allemaal wordt georganiseerd. Verder zijn we als Afdeling ook actief in kleinere, regionale verbanden om te

Mozaïekvloer in de Christ Church, in Dublin, Ierland

zien wat we daarin kunnen betekenen. Zoveel plaatsen en gemeenten met mensen die wijsheid hebben op bepaald gebied, we kunnen als Afdeling niet om deze wijsheid heen. Die moeten we centraal stellen en met elkaar delen. We hebben veel moois in onze regio. Daarbij kunnen we gebruikmaken van de middelen zoals die er al zijn. Zo zou je een vir-

tuele rondleiding kunnen organiseren waarbij een bepaald onderwerp of bepaalde activiteit alle aandacht kan krijgen."

Kerken zijn herkenbare gebouwen, stelde je. Aan welke kerk heb je een bijzondere herinnering?

"Ik was eens in een kerk in Dublin en daar was een ongelooflijk mooi mozaïek op de vloer. Het zijn allemaal stukjes, maar samen maken de stukjes een geheel. En, het was al een heel oud mozaïek, het heeft dus het nodige meegeemaakt. Het is een deel van een ruimte waar al eeuwenlang wordt gevierd en gerouwd. Ik voel mij ook deel van een geheel, een stukje van de geschiedenis. Ik mag daar deel van uitmaken. Dat vind ik mooi."

Afdeling Utrecht

De Afdeling Utrecht is opgericht in 1936. Het bestuur van deze Afdeling bestaat uit 3 leden. De Afdeling heeft 95 leden (colleges van kerkrentmeesters) in de provincie Utrecht.

IN GESPREK MET

Jan Riemersma Voorzitter Afdeling Gelderland

In Gelderland, waar Jan Riemersma voorzitter is van de Afdeling van de VKB, is men behoorlijk zelfredzaam. "Dat betreft vooral gemeenten met een goede bemensing en bestuurskracht," zegt Riemersma.

"Colleges zijn veelal druk met hun eigen werkzaamheden," constateert Jan Riemersma. Gelukkig zijn er ook momenten waarop kerkrentmeesters elkaar kunnen ontmoeten en waarbij ervaringen worden gedeeld. "Dat is van eminent belang. Men heeft behoefte aan openheid en kerkrentmeesters zijn benieuwd naar de ervaringen van andere kerkrentmeesters. In Sinderen en in Ede hadden we zo'n bijeenkomst en daar zag je dat heel duidelijk terug. Dergelijke ontmoetingen moeten een van de pijlers worden van de Afdeling Gelderland. Het is ook een waardige aanvulling op de voor- en najaarbijeenkomsten van weleer. Wel zullen wij ons moeten inspannen om ook deze bijeenkomsten weer een zodanige inhoud te geven dat het de leden weer aanspreekt. Niet eenvoudig, maar wel de moeite waard."

"De tijd van voor de coronacrisis komt wellicht niet identiek terug," zegt Riemersma. "Nu kunnen er 30 mensen

in de kerk komen, maar hoe breng je de kerkgang weer op orde na deze crisis? Als je niets doet, heb je kans dat het een 'digitale kerk' blijft. Hoe ga je dat straks weer ombuigen? Daar moet je nu alvast over nadenken. Als college van kerkrentmeesters, als kerkenraad zoek je, als het goed is, nu al naar een modus om de kerkgang en de ontmoeting weer te activeren. Want zowel de kerkgang als ontmoeting zijn van belang voor het kerkelijk leven in een gemeente."

Welke rol hebben jullie als Afdeling Gelderland, in het bedienen van jullie leden?

Riemersma: "Men is 'moe' van het lezen, mensen willen ervaringen horen en dat met elkaar delen. Als VKB hebben we daarin een belangrijke rol. Kijk naar de huidige tijd, met alle corona-perikelen. Het is belangrijk om nu digitaal naar de mensen toe te gaan om hen te voorzien van de nodige informatie. Het blad Kerkbeheer en de digitale nieuwsbrief vervullen daarin ook een belangrijke functie. Om de kerkdiensten in deze tijd ook digitaal te kunnen volgen met beeld en geluid is van groot belang om op die manier de kerkgangers toch bij de kerkdiensten te blijven betrekken. Dat de kerkrentmeesters de digitale mogelijkheden faciliteren is een goede zaak."

Jan Riemersma is voorzitter van de Afdeling Gelderland. Riemersma is gepensioneerd en naast zijn werk als directeur bij de Grontmij Advies & Techniek BV, provinciaal en landelijk, heeft hij talloze functies vervuld in het politieke, maatschappelijke en kerkelijk leven in de plaatsen waar hij woonde. Jan Riemersma woont in Lunteren.

Als je verder probeert te kijken dan de huidige tijd, welke ontwikkelingen zie je dan?

"Allereerst is het belangrijk, voor colleges van kerkrentmeesters, dat zij voldoende body hebben. Dat is een kwestie van voldoende bemensing in het college. In Gelderland zien wij tussen regio's verschillen in de mate waarin de bemensing succesvol is of niet. Er zijn colleges die bij voortduring met vacatures te kampen hebben. Een teruggang in het aantal leden van de kerk is ook een belangrijke voorspeller van onderbezette colleges. Als je maar met een paar mensen bent, kun je alleen het hoogstnoodzakelijke doen. Dan blijven er zaken liggen. Ik vind dat wij als colleges van kerkrentmeesters in die situatie over onze eigen grenzen heen moeten kijken en trachten elkaar, waar dat kan als colleges, te ondersteunen. We moeten als colleges onderling solidair zijn."

"De kerk is in het verleden en ook nu nog een plek waar veel vrijwilligers op veel gebieden actief zijn. Dat is van groot belang, niet alleen voor de kerk, maar ook voor

de samenleving in totaliteit. Ondanks de krimp staat de kerk voor grote uitdagingen."

"De jongeren in de kerk moeten gehoord worden over hoe zij denken dat de kerk in de toekomst zou moeten functioneren. Zij zijn de toekomst van de kerk."

"Ik ben het met ds. Beekman (classispredikant in Friesland) eens die in zijn lezing voor de Afdeling Friesland zei dat de generatie gemeenteleden van 18 tot pakweg 40 jaar aan het verdwijnen is. Dit is of wordt een probleem van alle kerken en het moet de extra aandacht hebben van alle betrokkenen van de landelijke en van de plaatselijke kerken."

"De kerkrentmeesters moeten samen met de kerkenraad zorgen voor beleid. Het college van kerkrentmeesters dient daarin pro-actief te zijn. Niet afwachten maar het initiatief nemen. Men krijgt te maken met allerlei kwesties. Zoals: hoe kijkt een kerkenraad of college van kerkrentmeesters aan tegen de zondagse eredienst en de liturgie? Is daarin sprake van stabiliteit of zijn er andere ontwikkelingen te bespeuren?"

Tenslotte, in jullie werkgebied zijn er ook gemeenten met matige collegebemensing en een tekort aan financiële middelen. Wat staat hen te doen?

Jan Riemersma: "Geld is geen vervanger voor betrokkenheid. Onvoldoende geld is vaak niet het probleem, maar voldoende mensen. Vitaliteit valt of staat met de betrokkenheid van de mensen in een gemeente. Als zij zich betrokken weten, zijn zij vaak ook wel bereid om mee te betalen aan het stand houden van hun kerk en trachten de kerk levendig te houden. Uiteraard zijn er kerken die als gevolg van de krimp het financieel niet meer kunnen opbrengen. Dat betekent dat er dan een kerk gesloten en afgestoten moet worden en de gemeenteleden in goed overleg samen met een andere gemeente verder gaan. Gelet op voornoemde krimp zal de ondersteuning van colleges van kerkrentmeesters en van uit het kantoor van de VKB in Dordrecht alleen maar toenemen."

"Als Afdeling Gelderland hopen we dat we weer spoedig verder kunnen met het faciliteren van de ontmoetingen met onze kerkrentmeesters, want dat is op digitale wijze niet goed te vervangen. En als wij met elkaar als kerkrentmeesters met het vertrouwen op de Heer van de kerk de schouders eronder zetten, dan heeft de kerk toekomst. Al is het wellicht in afgeslankte vorm."

Afdeling Gelderland

De Afdeling Gelderland van de VKB is in november 1929 opgericht, te Apeldoorn. De Afdeling heeft 227 leden. Het bestuur van de Afdeling bestaat uit vijf personen. De Afdeling Gelderland bedient in haar werkgebied twee classes: de classis Veluwe en de classis Gelderland Zuid & Oost.

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

100 jaar VKB

Kerkbeheer tussen
Traditie en Toekomst

100
JAAR
VKB
Tussen traditie & toekomst

**Vanaf 1
december te
bestellen in
onze webshop**

Ga naar:

shop.kerkrentmeester.nl/webshop

Enige regelgeving-highlights uit 2020

Tekst Jos Aarnouse **Beeld** Pixabay

Tijdelijke arbeidsovereenkomsten

In 2020 werden de regels verruimd binnen de WAB (Wet Arbeidsmarkt in Balans). Het is nu zo dat men 3 keer in 3 jaar een tijdelijk arbeidscontract met een medewerker mag aangaan. De arbeidsvoorwaardenregeling voor kerkelijke medewerkers sluit zich aan bij de wetgeving. Wel moet er steeds tenminste een maand tevoren uitsluitel worden gegeven.

Zie voor informatie:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/arbeidsovereenkomst-en-cao/vraag-en-antwoord/wanneer-verandert-mijn-tijdelijke-arbeidscontract-in-een-vast-contract>

Beperking aftrekbaarheid giften

In het belastingplan 2020 is er voor de inkomstenbelasting gekozen voor het terugbrengen van de zogeheten 'schijven' tot twee. Tot ongeveer €68.500,- wordt er ongeveer 37% inkomstenbelasting geheven. Over het inkomen dat daar boven uitgaat is dat ongeveer 49%. Echter, net als bij de aftrekbare hypotheekrente, wordt de aftrekbaarheid van persoonsgebonden posten, zoals ook giften, over het gehele inkomen in vier jaar tijd (dus in 2023) teruggebracht tot het lage tarief van (ongeveer) 37%. Dus ook mensen die een hoger inkomen hebben dan ongeveer €68.500,- dienen er rekening mee te houden dat hun giften elk jaar een stukje minder aftrek opleveren.

Zie voor informatie:

<https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/belastingaangifte/content/belastingplan-fiscale-veranderingen>

UBO-registratie

Vanaf september 2020 is het openbare UBO-register in werking getreden. Niet alleen kan er door banken gevraagd worden wie de UBO is van een organisatie, maar er dienen nu voor maart 2022 ook gegevens van de UBO's in een openbaar register, dat beheerd wordt door de Kamer van Koophandel te worden geregistreerd. De

afkorting UBO staat voor *Ultimate Beneficial Owner*. Het is de natuurlijke persoon die uiteindelijk financieel belanghebbende is (dat kunnen er ook meerdere zijn). Nu heeft een goede-doelen-organisatie of een kerk die natuurlijk niet in eigenlijke zin (een eigenaar), maar dan wordt er gesproken van een pseudo-UBO en wordt het bestuur daarop aangezien. Binnen de Protestantse Kerk is ervoor gekozen om daarvoor de voorzitter en de secretaris van het college van kerkrentmeesters aan te merken voor de gemeente. Voor de diaconie als eigen rechtspersoon gelden daarvoor de voorzitter en de secretaris van het college van diakenen. De reden: voorzitter en secretaris zijn (kerkordelijk) de tekenbevoegde vertegenwoordigers van de gemeente in vermogensrechtelijke aangelegenheden.

Nu botst de registratieplicht in het UBO-register met de privacyregels van de AVG (godsdienst is een bijzonder persoonsgegeven en mag niet geregistreerd worden). Hiervoor is nog niet een oplossing gevonden. Op de website van de Kamer van Koophandel staat de volgende mededeling:

"Kerkgenootschappen zijn ook verplicht UBO's in te schrijven. Het is nog onbekend wanneer dit mogelijk is; als dit bekend is worden de kerkgenootschappen hierover geïnformeerd."

De exacte regeling moet nog verder met het ministerie worden besproken en uitgewerkt. Daarvoor is ook alle tijd, want alle rechtspersonen hebben tot maart 2022 (!) de tijd om dit te regelen. Advies aan kerkbesturen die de indruk hebben dat zij hierin nu al actie moeten ondernemen luidt: dit is nu nog niet mogelijk. Er is nog ruim de tijd: tot maart 2022. U wordt via de geëigende kanalen (landelijke kerk en VKB) geïnformeerd wanneer er actie verlangd wordt. Algemene info van dienstverleners en adviseurs kunnen op dit moment terzijde worden gelegd.

Zie voor informatie vanuit Kamer van Koophandel:

<https://www.kvk.nl/advies-en-informatie/top-5/de-belangrijkste-vragen-over-het-ubo-register/>

Aanvragen zwangerschapsuitkering predikanten

Predikanten zijn geen werknemer. Dat wil zeggen, dat wettelijke regelingen die gelden voor werknemers niet zomaar ook gelden voor predikanten. Aan de andere kant zijn predikanten ook geen ondernemers. Dus allerlei regelingen die gelden voor ondernemers gelden niet zomaar voor predikanten. Rond zwangerschap en ouderschapsverlof en dergelijke levert dit soms specifieke vragen op. Het afgelopen jaar heeft de Bond van Nederlandse Predikanten zich daar (terecht) mee bezig gehouden. Op de website van de BNP staat daar nu actuele informatie over, maar uiteraard vanuit het perspectief van de predikant. Toch is het ook voor kerkrentmeesters goed om hiervan kennis te nemen. De predikant die zwangerschapsverlof nodig heeft, krijgt dat gewoon doorbetaald vanwege de kerk (arbeidsvoorwaardenregeling predikanten). Echter zij heeft ook recht op een ZEZ-uitkering die via het UWV kan worden aangevraagd. De afkorting ZEZ staat voor Zwanger en Zelfstandig. Binnen de kerk is het zo geregeld, dat de zwangere predikant deze ook moet aanvragen, maar deze dan moet uitbetalen aan de kerkrentmeesters. In het verleden kon het zo, dat het geld vanuit het UWV rechtstreeks naar de kerk kon worden overgemaakt. Maar dat kan niet meer: het wordt altijd aan de betreffende persoon uitgekeerd. Echter dan wordt er wel loonbelasting geheven door het UWV, en dat is weer niet terecht, want het gehele bruto bedrag dient bij de kerkrentmeesterij terecht te komen. Daarvoor is dan ook wel weer een oplossing, maar het is wel van belang om op tijd de juiste stappen te zetten. Het zo vrijkomende bedrag is natuurlijk bedoeld om tijdens de zwangerschapsperiode enige vorm van vervanging te bekostigen. Daar voorziet een vervangingsverzekering voor ziekte van de predikant niet in, als men die al heeft. Het is de eigen keuze van een gemeente om al dan niet zo'n verzekering af te sluiten. Zie voor informatie over zo'n verzekering het vorige nummer van *Kerkbeheer*. Hoe dan ook: zwangerschap is geen ziekte, dus wordt niet door zo'n verzekering gedekt.

Zie voor de informatie bij de BNP over dit onderwerp: <https://predikanten.nl/vragen/> (kijk bij 'zwanger')

■ Nieuwe richtlijn begroting en jaarverslaglegging voor gemeenten met een eigen begraafplaats

Een groot aantal gemeenten van de Protestantse Kerk in Nederland beschikt over een begraafplaats. Deze begraafplaats is onderdeel van de gemeente of de diaconie en valt daardoor onder haar organisatorisch en financieel beheer. Vanwege de specifieke aandachtspunten en risico's die een begraafplaats meebrengt, heeft het GCBB een 'Richtlijn administratie en financieel overzicht gemeenten/diaconieën met een begraafplaats' uitgebracht.

Bij de financiële administratie komen vragen over exploitatieresultaat, tariefstelling, grafrechten (soms voor onbepaalde tijd), onderhoudsrechten, ruiming, sluiting van begraafplaatsen en dergelijke naar voren. Als begraafplaatsen gesloten zijn, kunnen er nog doorlopende verplichtingen naar de rechthebbenden zijn, waarvoor voldoende liquide middelen beschikbaar moeten zijn.

De nieuwe richtlijn heeft ook betrekking op het aanleveren van financiële gegevens via FRIS. De tekst van de richtlijn is te downloaden vanaf de website van de Protestantse Kerk (zie: www.protestantsekerk.nl). De VKB heeft meegewerkt bij het opstellen van de richtlijn. Wij houden een vinger aan de pols of de uitvoering van de richtlijn in de praktijk ook voor alle gemeentes haalbaar is.

(Kerk)rentmeester van de schepping kiest voor groene stroom

Tekst Sjoerd Wielenga **Beeld** Hugo Crucq

De nieuwe *toolkit* van GroeneKerken is een handig hulpmiddel voor kerken die willen verduurzamen. Een van de thema's die deze groene gereedschapskist behandelt is energie. Kerken die inkopen via Energie voor Kerken, zijn goed bezig voor de schepping. En voor de eigen portemonnee.

GroeneKerken is een initiatief dat in 2011 gestart is door de organisaties Tear en Kerk in Actie. Inmiddels zijn er al meer dan 300 kerken én moskeeën bij aangesloten, want ook andere religieuze gemeenschappen kunnen het groene kerken-bordje op hun gebouw geschroefd krijgen. Maar dat gebeurt natuurlijk niet zomaar. Wie 'groene kerk' wil worden, moet met de geloofsgemeenschap elk jaar een stap zetten om te verduurzamen. Het gaat niet alleen om de gebouwen, maar ook om bewustwording en voorlichting over wat ieder gemeentelid zelf kan doen.

Op groenekerken.nl is sinds vorig jaar een volledig vernieuwde en praktische *toolkit* te vinden die verschillende thema's uitgebreid behandelt. De website geeft informatie over onder meer omgaan met geld, geloof & inspiratie, schepping & natuur en bewust inkopen.

Ook energie & klimaat is een onderdeel van de *toolkit*. Veel kerkrentmeesters met duurzame ambities leven met vragen als: moeten we de kerk rigoureus verbouwen om een groene kerk te worden of kunnen we ook kleine aanpassingen doen om energiezuinig te zijn? De *toolkit* geeft praktische tips over energie inkopen, zuinig gebruik, verlichting, water, zonnepanelen en gebouwbeheer.

Energie voor Kerken

Een van de manieren om duurzaam met energie om te gaan is om een contract af te sluiten via Energie voor Kerken, een initiatief uit 2006 van het CIO-K (Commissie Kerkgebouwen van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken) in samenwerking met energieadviesbureau Hellemans Consultancy. Kerken, moskeeën, en kloosters die hun gebouwen onderbrengen in dit collectief, besparen flink op de energiekosten. De Protestantse Gemeente te Oud-Beijerland is een van de kerken die dat heeft gedaan. In 2017 werd deze gemeente met haar kerkgebouw De Open Hof erkend als groene kerk, vertelt kerkrentmeester Hugo Crucq, trekker van de werkgroep 'Duurzaamheid van De Open Hof'. "In 2017 stapten we over van Eneco naar Energie voor Kerken. Via het collectief hebben we nu een contract bij Greenchoice. Voor onze gemeente is het financieel aantrekkelijk, omdat we toen wat betreft de leveringstarieven en vastrecht zo'n 12 % voordeliger uitkwamen."

Ook de Gereformeerde Gemeente van Gouda koopt stroom via Energie voor Kerken. L.W. Both van die gemeente vertelt in een YouTube-filmpje dat Energie voor Kerken maakte: "Ons kerkgebouw heeft op jaarbasis voor energieverbruik en elektra ruim 100.000 kilowattuur en aan gas 25.000 kubieke meter." Both vertelt dat hij het prettig vindt dat hij maar met een partij zaken hoefde te doen. "De prijzen zijn scherp en ik werd ontzorgd in mijn kerkelijke taken."

Niet alleen de kerken profiteren van de deal, ook Greenchoice heeft er vanzelfsprekend een belang bij. Ton van der Linden van Greenchoice zegt op de eigen website: "De keuze van de kerken voor Nederlandse stroom helpt ons met het bereiken van ons duurzame doel: 100% groene

Kerkgebouw De Open Hof van de Protestantse Gemeente te Oud-Beijerland, sinds 2017 een groene kerk.

stroom uit Nederland. Greenchoice is daarnaast de enige leverancier die op grote schaal het gasverbruik van klanten compenseert met CO²-compensatieprojecten wereldwijd."

Volgens [energievoorkerken.nl](http://www.energievoorkerken.nl) is Energie voor Kerken sinds 2006 uitgegroeid tot een collectief met 1650 kerken met een totaalvolume van circa 30 mln. m³ gas en circa 40 miljoen kWh elektriciteit.

7 voordelen van Energie voor Kerken

1. 100% groene stroom (NL Biomassa).
2. 100% groen gas Verified Emission Reduction (CO₂ compensatie op basis van Gold Standard).
3. Eén factuur voor levering en transport. Ook een verzamelaccount (1x per jaar) is mogelijk
4. Een vast tarief per jaar.
5. Lage tarieven, omdat Greenchoice een zeer lage marge op de kale handelsprijzen vraagt.
6. 100% bandbreedte op het totale volume in dit collectief; d.w.z. kosteloos locaties toevoegen en afmelden in geval van (ver)huur, (ver)koop, sloop of fusie.
7. Goede service: geen 0900 nummers, maar persoonlijk contact.

Bron: www.energievoorkerken.nl

Bewustwordingsactie

Maar niet alleen een goede deal sluiten helpt om goed voor de schepping te zorgen. Het is ook zaak om de hele gemeente te laten doordringen van het belang van duurzaam leven. Nadat in 2006 de hervormde Ontmoetingskerk en de gereformeerde Thomaskerk in Oud-Beijerland fuseerden, werd de hervormde Ontmoetingskerk voor 90 procent gesloopt. Vanuit het restant dat bleef staan is een nieuwe kerk gebouwd, die in 2010 in gebruik is genomen. "Maar in die jaren leefde de duurzaamheidsgedachte een stuk minder," herinnert Hugo Crucq zich. "Pas vanaf 2015 gingen we bewuster om met elektriciteit, waardoor we inmiddels een kwart besparing hebben bereikt ten opzichte van de periode voor 2015. Maar de zuinigste lamp is een lamp die niet brandt. Daarom startten we een bewustwordingsactie om de schakelaar van de lamp niet aan te doen of tijdig uit te doen."

Bovendien verving de gemeente in de afgelopen jaren spaar- en TL-lampen door ledverlichting waardoor al met al die kwart besparing is bereikt. "Terwijl het gebouw nu intensiever gebruikt wordt dan in de beginperiode," zegt Crucq. "Het leuke is dat dit thema enorm leeft onder de gemeentelieden. Twee jaar geleden konden we dankzij sponsoring van de leden en een kleine bijdrage van de diaconie en kerkrentmeesters 90 zonnepanelen plaatsen op het dak. Daarmee produceren we jaarlijks ongeveer evenveel stroom als we gebruiken."

Dubbel glas

Naast duurzame energie heeft de Open Hof tal van praktische zaken veranderd. De gemeente drinkt alleen fair

Door het plaatsen van zonnepanelen kun je als gemeente flink besparen op je energiekosten.

trade-koffie en thee uit kartonnen koffiebekers, schoonmaakmiddelen zijn biologisch en het waterverbruik is laag. "En onze twee pastorieën zijn voorzien van dubbel glas en spouwmuurisolatie. In het kleine tuintje bij de kerk gebruiken we zo min mogelijk onkruidbestrijdingsmiddelen."

Wat drijft de gemeente om hier zo actief mee aan de slag te zijn? Voor Hugo Crucq is dat glashelder. "Groen doen is een rechtstreekse oproep vanuit het evangelie," zegt hij. "Onze drijfveer om dit allemaal te doen is de bijbelse boodschap om goed met onze schepping om te gaan. We moeten goed zorgen voor onze aarde, als goede rentmeesters." Dat moet voor een kerkrentmeester niet moeilijk zijn... Crucq lacht smakelijk. "Ja, inderdaad, in mijn geval is dat heel letterlijk." De Open Hof-kerk staat ieder jaar in oktober tijdens een kerkdienst stil bij duurzaamheid, bijvoorbeeld tijdens Micha Zondag. Ook worden er lezingen georganiseerd over het thema. "Een gemeentelid die akkerbouwer is, hield een presentatie over de duurzaamheidsontwikkelingen in de akkerbouw en speciaal ook op zijn eigen bedrijf."

In 5 stappen aan de slag binnen jouw kerk

1. Vorm een groep en zoek medestanders
2. Overleg samen met welke stap jullie kerk kan starten
3. Stel vast wat je nodig hebt om te starten
4. Overleg de voorgenomen actie met de kerkraad
5. Plan een datum waarop je gaat starten

Zie ook: www.groenekerken.nl

Wat adviseert de groene kerkrentmeester zijn collega's bij andere kerken? Hugo Crucq: "Sta stil bij je ecologische voetafdruk, van je kerkgenootschap en ook van jezelf, en vraag jezelf af hoe die rijmt met het rentmeesterschap van de schepping. Als je daar goed over nadenkt, kan dat een stuk beter. Kijk vervolgens hoe je met geringe inspanningen effecten kunt bereiken. Gloeilampen zijn natuurlijk uit den boze, dus begin heel simpel met ledverlichting. En bezoek [groenekerken.nl](http://www.groenekerken.nl) of zoek contact met andere groene kerken voor advies."

Kijk voor meer informatie op:

- ▶ www.energievoorkerken.nl
- ▶ www.groenekerken.nl

Jubileumproject Afdeling Gelderland: Tussen Hemel en Aarde

Tekst Jan van Otterloo en Harrie Vens **Beeld** PR

Ter gelegenheid van het VKB-jubileum is aan de Afdelingen gevraagd een project uit te werken dat een element van de betreffende Afdeling belicht. In Gelderland werd gekozen voor het thema 'Tussen Hemel en Aarde' dat twee unieke projecten in de provincie in het zonnetje wil zetten: de gewelfschilderingen in de grote Kerk van Harderwijk (hemel) en het tempel | kerk museum in Elst (aarde). Door corona en de daarmee samenhangende beperkingen voor samenkomsten en overleg kon alleen een beschrijving van beide projecten voor dit jubileumnummer van Kerkbeheer worden voorbereid.

Hemel: de schilderijen in de Grote Kerk van Harderwijk

Wie in de Grote Kerk van Harderwijk de zo rijk beschilderde gewelven ziet, zal zich nauwelijks kunnen voorstellen, dat deze rijkdom ruim vier eeuwen lang verborgen is geweest. In de jaren 60-70 van de vorige eeuw is er ruim acht jaar gewerkt om de schilderijen onder de vele lagen witkalk tevoorschijn te halen. Een enorm werk, dat wel de moeite waard is geweest, want de restaurateurs hebben het kerkgebouw daarmee een beschildering teruggegeven die voor Nederland uniek mag worden genoemd.

'Sanctus, sanctus, sanctus', heilig, heilig, heilig staat in de meest westelijke driehoek van het vieringgewelf. De engelen op dit gewelf, die het driemaal heilig als het ware uitzingen, vormen de inleiding van de heilige geschiedenis, die op de gewelven in de kerk wordt verteld.

De schilderijen vormen samen een complete reeks, die in het westen begint en die via de transepten (zijbeuken) en het koor in het oosten eindigt, waar op het hoogste punt het Laatste Oordeel is afgebeeld. Daar eindigt de geschiedenis van het leven van Christus op aarde met een verwijzing naar het nieuwe begin: De wederkomst van Christus. Het begin van een nieuw Koninkrijk. Tussen begin en einde speelt zich in een volledige cyclus het leven van Christus af.

In het zuidelijk transept vinden we plafondschilderingen die betrekking hebben op de geboorte en zijn jeugd. Met afsluitend in het aansluitende vieringgewelf de doop van

Christus in de Jordaan. In de zwikken (gewelfopgangen) verwijzingen naar het geslachtsregister van Christus en ook nog afbeeldingen van de vier evangelisten.

In het noordelijk transept volgt een reeks afbeeldingen van het leven van Christus op aarde. Zijn wonderen, waarvan het eerste wonder, de bruiloft te Kana, dat is afgebeeld in het aansluitend vieringgewelf en verder in het meest noordelijke deel van het transept de opwekking van Lazarus. In de zwikken afbeeldingen van personen die betrokken zijn geweest bij de bouw van de kerk en het maken van de schilderijen. We zien hier onder andere een afbeelding van de schilder zelf, Ewolt van Delft. Afbeeldingen van deze profane figuren maken de schilderijen in de Grote Kerk van Harderwijk uniek.

In het hoogkoor vinden we in een aantal gewelfafbeeldingen het hart van het evangelie dat we kunnen samen vatten als 'de verzoening van God met mensen'. Met afbeeldingen die betrekking hebben op het Oude Testament, we zien Abraham met Isaäk, en het Nieuwe Testament, met het lijden en sterven van Christus. De serie wordt afgesloten met in het hoogste punt een afbeelding van het Laatste Oordeel. Het hoogkoor wordt omringt door een twaalfstal kolommen, die naast de afbeeldingen van Christus en Maria op de twee oostelijke kolommen, de afbeeldingen van de twaalf apostelen dragen. Met daarbij onder elke afbeelding, voor zover nog zichtbaar, een artikel uit de Nederlandse Geloofsbelijdenis en boven de afbeelding een profeet uit het Oude Testament, met daaronder een tekst uit het Oude Testament die betrekking heeft op een onderstaand artikel uit de geloofsbelijdenis.

Tenslotte kunnen we in het viering gedeelte, naast het driemaal sanctus, ook nog in de zwikken afbeeldingen zien van de vier evangelisten met daarbij de vier grote profeten. In het oudste gedeelte van de kerk, in de omloop achter het orgel, vinden we nog een aantal schilderijen die veel eerder aangebracht zijn dan genoemde schilderijen. Daar vinden we een onder andere afbeeldingen van vruchtbaarheidssymbolen, zijnde bloemen, planten en vogels.

Wilt u na het lezen van dit artikel een bezoek aan de kerk brengen om de schilderijen nader te bekijken dan kan dat. In de zomermaanden, vanaf april 2021, is de kerk elke werkdag vanaf 13.30 uur open voor bezichtiging. Hieraan zijn geen kosten verbonden. Dit artikel kwam tot stand in samenwerking met de Stichting Vrienden van de Grote Kerk in Harderwijk. Voor meer informatie over deze stichting en over de Grote Kerk zelf verwijzen we u naar de website van deze stichting (www.vriendengrotekerk.jouwweb.nl).

Aarde: het kerk | tempel museum in Elst

Door de verwoesting van de Grote Kerk in Elst (Gelderland) in september 1944 tijdens de Slag om Arnhem was het na de oorlog mogelijk ter plaatse archeologisch onderzoek te doen. Dat wees uit dat de kerk op Romeinse heiligdommen en oudere kerken was gebouwd. De resultaten waren zo spectaculair dat de nieuwe kerkvloer in gewapend beton werd uitgevoerd zodat de ruimte daaronder toegankelijk bleef. Sindsdien is het mogelijk rond te lopen tussen de ondergrondse fundamente van twee Romeinse tempels, een stenen zaalkerk uit de achtste eeuw en een middeleeuwse crypte uit de tiende eeuw. De afgelopen jaren is hard gewerkt om de verschillende fasen waarin de huidige kerk tot stand is gekomen aan het publiek te kunnen tonen. Uit de getoonde overblijfselen kan worden afgeleid dat Elst vroeger een belangrijke plaats innam in religieus opzicht: vanwege de uitzonderlijk grote gallo-romeinse tempel op de fundamente waarvan de huidige kerk is gebouwd en omdat de kerk tot 1566 de laatste rustplaats vormde van het gebeente van Werenfridus, die naast Willibrord, Bonifatius en Ludger, een belangrijke rol speelde in de kerstening van de Nederlanden.

In de kerk zijn de restanten te vinden van onder andere de romeinse tempels, muurresten van de middeleeuwse romaanse voorganger van de huidige kerk, en veel bodemvondsten, onder andere uit de Romeinse tijd. De combinatie van een in gebruik zijnde kerk en een museum *in situ*, onder hetzelfde dak is uniek maar heeft ook praktische beperkingen. De museumopenstelling is aan afspraken gebonden en kerkdiensten hebben altijd voorrang op rondleidingen. Het museum wordt geheel verzorgd door vrijwilligers. Afgezien van bijzondere evenementen worden rondleidingen op afspraak gegeven.

De volledige tekst van de museumbrochure is te vinden op de website van de VKB (zie: <https://www.kerkrentmeester.nl/app/uploads/2020/11/Brochure-tempel-kerk-Elst-Gld.pdf>).

Meer informatie:

E-mail: kerkmuseum@pg-elst.nl

Website: www.pg-elst.nl/index.php/gebouwen/grote-kerk/tempel-kerkmuseum

Digitaal collecteren wordt volwassen

Tekst ABN AMRO MeesPierson Instituten en Charitas **Beeld** PR

Al vele jaren zijn gemeenten op zoek naar alternatieven voor contant geld in de collectezak. Collectebonnen en -munten bestaan misschien al honderd jaar, maar de laatste jaren komen digitale alternatieven beschikbaar. Nodig, want steeds minder mensen hebben nog contant (munt-)geld in de portemonnee. Andere voordelen: gemeenteleden kunnen de bijdrage aftrekken van de belasting, en gemeenten hebben de voordelen van een eenvoudige administratie. Door de coronapandemie hebben 'collecte-apps' een grote vlucht genomen.

De collecte-apps zijn er in alle soorten en maten. Sommige werken alleen in de kerk zelf, maar meestal zijn ze niet meer plaatsgebonden en dus prima geschikt voor coronatijd, als mensen bijvoorbeeld de dienst via een streamingsdienst (zoals Kerkdienstgemist.nl) bijwonen. Enkele bekende namen: GIVT, SKG-collect, de Scipio-app, Donkey Mobile... Op de vernieuwde website van de VKB (www.kerkrentmeester.nl) vindt u (zoekterm: collecte-app) een bespreking van enkele van deze apps.

Eén van de eerste apps om kleinere bedragen over te maken (oorspronkelijk bedoeld voor betaalverzoeken) is Tikkie van ABN AMRO. Ook deze app wordt steeds vaker gebruikt door gemeenten om digitaal collecteren te faciliteren. VKB partner ABN AMRO MeesPierson Instituten en Charitas schreef onderstaand ervaringsverhaal.

De kracht van de online collecte

Na de uitbraak van het coronavirus gingen vele religieuze instellingen over op kerkdiensten via een live verbinding. Vele gemeenteleden volgden de kerkdienst via hun computer, tablet of televisie. Aan de wekelijkse collecte kwam hierdoor voor velen abrupt een einde. Al snel stapten de eerste kerken over op online collecteren en kwamen ook de eerste succesverhalen naar buiten.

Rick Verheuvél, voorzitter van het college van kerkrentmeesters in Schoonhoven, introduceerde Tikkie in zijn gemeente.

De eerste stap naar online collecteren

Voor Rick en zijn medekerkrentmeesters was de overstap naar online collecteren een logische stap. "Na de uitbraak van de coronacrisis waren wij genoodzaakt onze deuren te sluiten. Vanaf dat moment vond de wekelijkse kerkdienst plaats in het bijzijn van alleen de leden van de kerkeraad. Wij hadden wel de kerktelefoon en zonden alleen het geluid uit via internet. Kort daarna zijn we een YouTube kanaal gestart waarop we onze wekelijkse kerkdienst live uitzenden." De introductie van online collecte-

ren kwam hier vrijwel direct achteraan. "We waren het er snel over eens dat we naast de dienst ook het collecteren online moesten faciliteren. Vanuit mijn functie bij de bank wist ik van Tikkie, maar ik had hier persoonlijk geen ervaring mee. We besloten kleinschalig van start te gaan, zonder hier veel ruchtbaarheid aan te geven."

Snel in werking, snel resultaat

Edwin van der Molen, *Business Development* bij Tikkie, juicht het toe om Tikkie gewoon te proberen. "Het is heel laagdrempelig. Je kunt snel en eenvoudig aan de slag. Zo ervaar je snel of dit voor jouw organisatie werkt. Je betaalt pas transactiekosten als een lid via Tikkie een gift heeft gedaan. Vaak komt de donatiestroom direct op gang. Elke donatie via Tikkie staat onmiddellijk op de bankrekening. Dat zie je dan ook direct terug in je Tikkie dashboard. Hier

Iedereen die doneert via Tikkie, krijgt een bedankpagina te zien.

Rick Verheuve (links) en Edwin van der Molen (rechts)

kun je alles instellen en volgen.” Rick herinnert zich de dag dat binnen zijn kerk Tikkie live ging. “We hadden ’s morgens het contract ondertekend, twee uur later ontvingen we de inloggegevens en konden we ons *dashboard* inrichten. We kozen allereerst voor een algemene Tikkie, waarin onze kerkleden zelf het donatiebedrag kunnen bepalen.” Rick testte dit zelf direct uit, zijn donatie verscheen vrijwel onmiddellijk in het *dashboard*. “Als je een vaste bijdrage wilt incasseren, kun je in Tikkie ook een vast bedrag bepalen,” gaat Rick verder. “Ook kun je ervoor kiezen een einddatum in te stellen voor donaties. Dit is bijvoorbeeld handig als je voor een specifiek doel collecteert.” Ook voor leden is Tikkie volgens Edwin zeer toegankelijk. “De ervaring leert dat jong en oud er prima mee overweg kan. Om te betalen ben je niet verplicht om de app te downloaden.” Religieuze instellingen die Tikkie gebruiken, hebben geen contant geld meer. Dat zorgt voor minder risico en minder kosten voor het afstorten van contant geld.

Variëren in toepassingen

“Bij elke Tikkie die je als kerk aanmaakt, genereert het Tikkie *portal* automatisch een QR-code en een link”, legt Edwin uit. “Veel religieuze instellingen sluiten hun live-kerkdienst af met een donatieverzoek en QR-code. Door de code in te scannen met je mobiele telefoon, word je automatisch naar het betaalscherm binnen Tikkie geleid.” De kerk van Rick past Tikkie ook nog op een aantal andere manieren toe. “Wij gebruiken die QR-code ook op de gedrukte liturgie die we naar een selecte groep kerkgangers sturen. De QR-code staat ook op onze website. Onze jongere kerkgangers wilden de liedbundel graag via de Whatsapp-groep ontvangen, we sturen dan ook de donatielink mee. Iedereen die doneert via Tikkie, krijgt een bedankpagina te zien, deze kun je zelf vormgeven. Wij hebben hier een foto van onze kerk staan en een bedankwoord.” Een Tikkie werkt dus ook goed als link binnen een Whatsapp-groep. Er zijn kerken die hun leden voor dit doeleinde naar hun mobiele nummer vragen. De Tikkie komt dan direct bij de kerkleden binnen, zij hoeven dan niet eerst een QR-code in te scannen.

Mensen geven online meer

Rick is zeer te spreken over de resultaten. “Het bedrag aan collecteopbrengsten ligt nu al 10 % hoger dan vorig jaar. Dat is natuurlijk heel fijn in een jaar dat de reguliere collecte tijdens de kerkdienst ineens tot stilstand kwam.” In de eer-

ste twee weken was er een flinke piek. “Dat heeft er waarschijnlijk mee te maken dat mensen door het uitvallen van de gebruikelijke kerkdienst al een aantal weken niet hadden kunnen geven. Daarna vlakke het wel weer wat af, maar het bleef boven het gebruikelijke niveau.” Edwin herkent dit patroon van andere religieuze instellingen die Tikkie gebruiken. “Wat wij van klanten terugkrijgen is dat het bedrag per gift bij een online collecte hoger ligt dan bij de collecte in de kerk. Een bijkomend voordeel is dat je ook mensen bereikt die niet elke week naar de kerk willen of kunnen komen.” Tikkie is een zeer veilige manier van betalen volgens Rick. “Die QR-code en link zijn onlosmakelijk verbonden met de bankrekening van onze kerk. Elk bedrag dat via Tikkie wordt gedoneerd, komt automatisch op onze rekening te staan.” Ook prijst hij het anonieme karakter van de app. “Alle online donaties komen in het dashboard te staan. Dit is alleen toegankelijk voor mijzelf en een ander bestuurslid.”

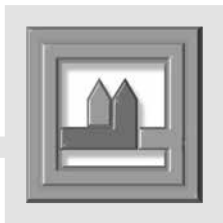
Op natuurlijke momenten

Edwin merkt dat Tikkie inspireert. “De online collecte blijkt heel goed te werken op die momenten dat de kerk sowieso al in contact staat met zijn leden. Niet alleen aan het einde van de kerkdienst, maar ook bij het versturen van de liturgie of het delen van waardevolle informatie via Whatsapp of social media.” Volgens hem ligt de verklaring in de natuurlijke wisselwerking. “Op die momenten dat de kerk waardevol is voor jou, is doneren een logische stap.” Veel leden denken ook mee over nieuwe manieren van online collecteren, Rick herkent dit: “Wij krijgen regelmatig tips en ideeën om de QR-code of link in te zetten op plekken of momenten die we zelf nog niet voor ogen hadden. Om onze maatschappelijke doelen te realiseren, zijn we afhankelijk van voldoende giften. Als mensen binnen een kerk dit als gezamenlijke verantwoordelijkheid voelen, heeft dit ongetwijfeld een positieve invloed op onze donatiestroom. Bovendien versterkt dit het gemeenschappelijke doel om de kerk duurzaam de toekomst in te loodsen.”

Meer informatie

Wilt u meer informatie over het gebruik van Tikkie of heeft u vragen over dit artikel, neem dan contact op met Vincent Wijnbergen, Senior Relatiemanager bij ABN AMRO MeesPierson Instituten en Charitas:

- ▶ Telefoon: 06 3013 3435
- ▶ E-mail: vincent.wijnbergen@nl.abnamro.com

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Jan Mulder, Bolsward,
65 jaar organist

Joost Euft Smits, Den Haag – West,
40 jaar ouderling-kerkrentmeester

Johannes Davidse, Grijpskerke,
40 jaar organist

Simon Schoon, Kollumerzwaag,
60 jaar organist

Geeske Buma-Hoekstra,
Koudum, 50 jaar organist

Sienke van der Steege-Snel,
Mastenbroek, 40 jaar organist

Johan van der Weerd,
Mastenbroek, 40 jaar organist

Jan Petrus Neeteson, Philippine-Sas
van Gent-Sluis, ruim 40 jaar organist

Jan Jozias Mechielsen, Schagen, 45
jaar kerkvoogd/kerkrentmeester

Jan Johannes Terhorst, Woubrugge,
50 jaar verzorging geluid en kerkradio

GOUD

toegekend aan:

Jannigje Anna van Leeuwen-Soethout,
Astén-Someren, 50 jaar organist

Adriaan Jacob Davidse,
Grijpskerke, 30 jaar organist

Martinus Bastiaan Pieter
Zonnenberg, Sliedrecht,
40 jaar organist

Hendrik van Eijk, Waarder, meer
dan 35 jaar diverse functies

Leendert Filippus Daniel Verboom,
Wageningen, 40 jaar organist

ZILVER

toegekend aan:

Johannis Pieter van der
Doe, Bruinisse, 25 jaar
ledenadministrateur

Annemarie van den Berg-
Kattenberg, Mastenbroek,
25 jaar organist

Egbert Meuleman, Mastenbroek,
25 jaar organist

Albert van Hattem,
Oldebroek, 20 jaar koster

Aartje Henna van Hattem-Smit,
Oldebroek, 20 jaar koster

Hendrik Dekker, Veenendaal,
25 jaar koster

J. Davidse, Grijpskerke

J. Mulder, Bolsward

S. Schoon, Kollumerzwaag

L.F.D. Verboom, Wageningen

J.E. Smits, Den Haag-West

G. Buma-Hoekstra, Koudum

J.J. Terhorst, Woubrugge

J.P. van der Doe, Bruinisse

S. van der Steege-Snel, Mastenbroek

J.A. van Leeuwen-Soethout, Asten - Someren

A. van den Berg-Kattenberg, Mastenbroek

J. van der Weerd, Mastenbroek

A.J. Davidse, Grijskerke

E. Meuleman, Mastenbroek

J.P. Neeteson, Philippine - Sas van Gent - Sluiskil

M.B.P. Zonnenberg, Sliedrecht

A. van Hattem en A.H. van Hattem-Smit, Oldebroek

J.J. Mechielsen, Schagen

H. van Eijk, Waarder

H. Dekker, Veenendaal

PKN Onderscheidingen

L.C.N. Goumare, Amersfoort

GOUD

toegekend aan:

Lucas Christiaan Nicolaas
Goumare, Amersfoort, ruim
25 jaar diverse functies

EREPENNING

toegekend aan:

Herman Wilhelm Caro, Angeren,
30 jaar ouderling (postuum uit-
gereikt aan zijn echtgenote)

*Familie van wijlen H.W. Caro,
Angeren*

Overige Onderscheidingen

toegekend aan:

Domien Kruiper, Zuidwolde, bij-
zondere inzet voor de restau-
ratie van het kerkgebouw

Klaas van Bruggen, Zuidwolde,
bijzondere inzet voor de res-
tauratie van het kerkgebouw

*D. Kruiper en K. van Bruggen,
Zuidwolde*

MonumentPlus

Advies • Voorbereiding Restauratiewerk

- Deskundig in het **aanvragen van subsidie** voor **onderhoud, restauratie of herbestemming** van uw (monumentale) kerkelijke gebouw(en).

Het toegekende subsidiebedrag kan wel oplopen tot 60% van de onderhouds-/restauratiekosten.
Tot op heden zijn alle door ons aangevraagde subsidies gehonoreerd.

- Advies bij **bouwkundige problemen** als scheuren, lekkage, verzakking etc.

Neem contact op voor een vrijblijvend gesprek of kijk voor meer informatie en referenties op
www.monumentplus.nl

Jan Baas | Nieuw-Lekkerland | 06 25 04 95 54 | info@monumentplus.nl

Kerkrentmeesters in Groningen, Drenthe, Friesland en Noord-Holland

SBKG-NN is de vraagbaak
voor kerkeigenaren
in Noord-Nederland

Denkt u aan uw
SIM-aanvraag 2022-2027?
Vraag het aan Ineke!
058-212 35 92

058 -212 3592
info@sbkg-noordnederland.nl
www.sbkg-noordnederland.nl

Wij ondersteunen bij:

- onderhoud / restauratie / verbouw / herbestemming
- gebouwenbeheer / groen en duurzaam
- subsidie- en fondsaanvragen / financiering

SBKG
Noord-Nederland

Silas Groep
Partner van kerken

Houd de kerk in uw midden!

Partner van kerken

Hoe wilt u kerk zijn, nu en in de toekomst? Daar gaat het om en dat maakt onze aanpak uniek: wij benaderen materiële vraagstukken van kerken namelijk vanuit de missie van de kerken.

De Silas Groep ondersteunt geloofs-gemeenschappen en helpt u op voorwaardenscheppend terrein. Kerken zijn heel verschillend en daarom leveren wij maatwerk.

Cijfers en letters

Daar weten wij wel raad mee. Wij zijn de administratieve dienstverlener voor kerken en instellingen. Wij verzorgen uw financiële administratie, salarisadministratie, traktementsberekeningen en begraafplaatsenadministratie. Daarnaast stellen wij graag uw begroting en jaarrekening op. Bovendien geven wij deskundig advies over verzekeringen en bieden wij ondersteuning bij ziekte of vacatures op het kerkelijk bureau. Waar kunnen wij u mee van dienst zijn?

Uw vastgoed op orde

Het zorgvuldig beheren van grond en gebouwen wordt steeds complexer. Het vergt veel specifieke kennis en die hebben wij in huis.

Wij kunnen het volledige beheer van uw vastgoed verzorgen. Ook ondersteunen wij bij zaken zoals bemiddeling of advisering bij aan- en verkoop van grond en gebouwen. Onze rentmeesters staan altijd ten dienste van uw kerk en zijn erop gericht om optimaal rendement voor u te behalen.

Dicht bij de kerk

Kerken hebben te maken met minder vaste kerkgangers en afnemende financiële middelen. Hoe kan uw gebouw toch een centrale plaats van samenkomst blijven? Wij kunnen u hierbij helpen. Het bevorderen en vinden van goede (her)bestemmingen voor boventallig kerkelijk vastgoed is onze doelstelling. Dit doen wij door het verspreiden en delen van kennis en het adviseren van kerkelijke organisaties in concrete vraagstukken. Wij hebben niet alleen kennis van vastgoed, maar ook van de kerkelijke realiteit.

KKA
Administraties

www.SilasGroep.nl/kka

KKG
Beheer vastgoed

www.SilasGroep.nl/kkg

Kerkelijk Waardebeheer
Kennisdeling en kerkgebouwen

www.SilasGroep.nl/kerkelijkwaardebeheer

VKB VERZEKERINGEN

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- Brandverzekering
- Wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- Rechtsbijstandverzekering
- Werkgeversaansprakelijkheid
- Groepsreis/ongevallenverzekering
- Ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- Persoonlijke ongevallenverzekering
- Vervangingsverzekering predikanten
- Verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering
- Fraude- en berovingsverzekering

Uw contactpersonen

DIMFIE VAN SUNDERT
010 40 60 520
info.vkb@mmc.com

JOYCE DEN HOLLANDER-OSSEWAARDE
010 40 60 817
info.vkb@mmc.com

